

Drechtsteden

een maatschappelijk gebiedsprofiel

oktober 2018

**A.M. van Essen, M.C. Hazewinkel, M.G.A. Ligtoet-Janssen,
M.C.M. den Os**

©Tympaan, publicatienummer: 808

Inhoud

Inleiding

Karakteristiek van de regio

1	Demografie	1
1.1	Bevolkingsontwikkeling 2007-2017	1
1.2	Bevolkingsopbouw 2017	4
1.3	Ontwikkeling aantal huishoudens 2007-2017	5
1.4	Verwachte bevolkingsontwikkeling 2017-2030	7
1.5	Verwachte bevolkingsopbouw 2030	10
1.6	Verwachte ontwikkeling aantal huishoudens 2017-2030	11
2	Onderwijs	13
2.1	Voortgezet onderwijs	13
2.1.1	Leerlingen	13
2.1.2	Geslaagden	15
2.2	Beroeps- en wetenschappelijk onderwijs	16
2.2.1	Studenten	16
2.2.2	Geslaagden	17
2.3	Voortijdige schoolverlaters	20
2.4	Locaties onderwijsvoorzieningen	21
2.5	Prognose studenten	23
3	Arbeidsmarkt en economie	25
3.1	Arbeidsparticipatie	25
3.2	Werkloosheid	27
3.3	Economie	29
3.4	Recreatie en toerisme	33
3.4.1	Werkgelegenheid	33
3.4.2	Vestigingen	35
3.5	Locaties van toeristische verblijfsvoorzieningen	36
4	Inkomen en vermogen	37
4.1	Inkomstenbronnen	37
4.2	Inkomens	38
4.3	Vermogen	41
4.4	Inkomen en vermogen huishoudens <65 jaar	44
4.5	Inkomen en vermogen huishoudens >65 jaar	48
5	Wonen	53
5.1	Ontwikkeling en samenstelling van de totale woningvoorraad	53
5.2	Woningvoorraad corporatiewoningen	55
5.3	Woonsituatie van huishoudens	57
6	Zorg	63
6.1	Jeugdhulp	63
6.1.1	Jeugdhulp met verblijf	63
6.1.2	Jeugdhulp zonder verblijf	65
6.2	Zorg 18+	68
6.2.1	Zorg met verblijf 18+	68
6.2.2	Zorg zonder verblijf 18+	70

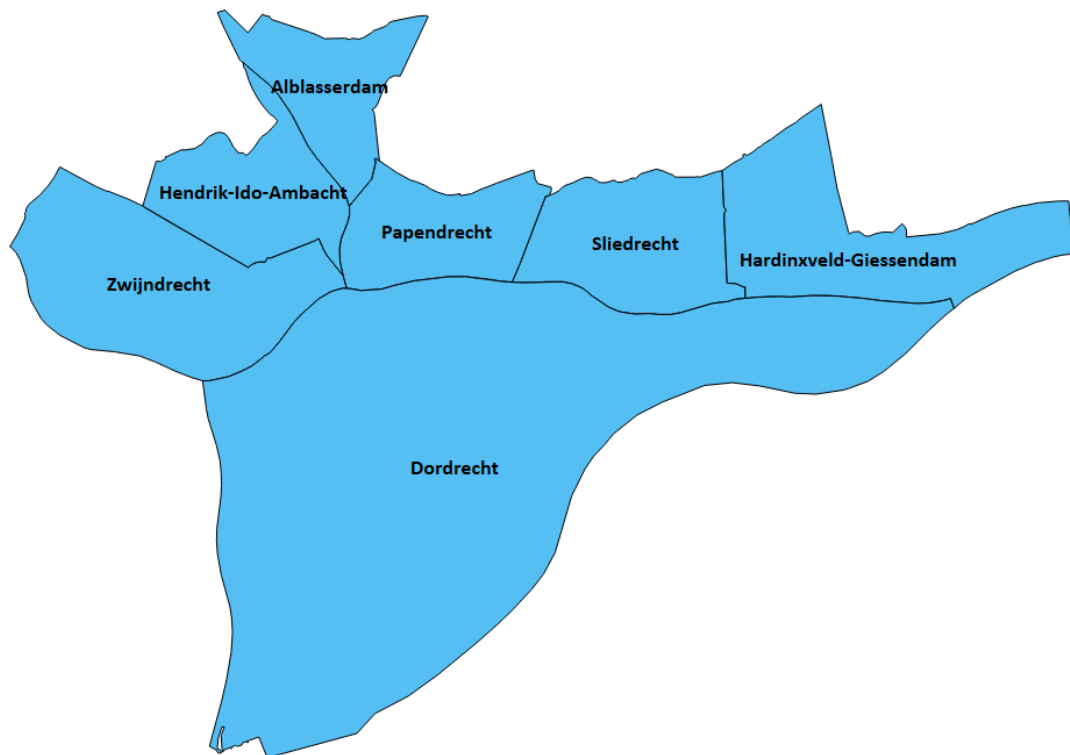
6.3	Ambulancezorg	74
6.3.1	Aanrijtijden	74
6.3.2	Bereikbaarheid van gebieden binnen de responstijd	75
6.4	Prognose zorggebruik	77
6.4.1	Jeugdhulp	77
6.4.2	Zorg met en zonder verblijf 18+	78
7	Bibliotheken	81
7.1	Aanwezigheid van bibliotheken	81
7.2	Gebruik bibliotheek	83
7.2.1	Leden	83
7.2.2	Materialen	84
7.2.3	Activiteiten	85
Bijlage		

Inleiding

De provincie streeft naar een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland. Om de ambities uit het Hoofdlijnenakkoord 2015-2019¹ te realiseren, kiest zij voor een opgavegerichte en integrale gebiedsaanpak. Daarvoor is een up-to-date beschrijving nodig van de sociaaleconomische en demografische situatie per gebied: een maatschappelijk gebiedsprofiel. Dit profiel dient gebaseerd te zijn op (kwantitatieve) beschrijvingen van ontwikkelingen tot op heden, waar mogelijk aangevuld met prognoses.

De provincie heeft Tympaan gevraagd elf maatschappelijke profielen te maken voor de onderscheiden Zuid-Hollandse gebieden. Zij heeft verzocht de profielen op te stellen aan de hand van een door de provincie samengestelde gegevenslijst. In de bijlage geven wij aan hoe we te werk zijn gegaan.

Dit rapport bevat het maatschappelijk gebiedsprofiel van de regio Drechtsteden met gegevens verdeeld over zeven thema's: demografie, onderwijs, economie/arbeidsmarkt, inkomen en vermogen, wonen, zorg en bibliotheken. Deze regio bestaat uit de gemeenten Alblasterdam, Dordrecht, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik Ido Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht. De gemeenten zijn als volgt in de regio gesitueerd.

Het profiel is een verzameling van een aantal thematische beschrijvingen. Primair gaat het om regionale cijfers die waar mogelijk en relevant worden vergeleken met Zuid-Holland en

¹ Provincie Zuid-Holland. Hoofdlijnenakkoord 2015-2019 'Zuid-Holland: slimmer, sterker en schoner'. Den Haag: Provincie Zuid-Holland, 2015.

Nederland.² Soms presenteren we cijfers over een specifieke gemeente, wanneer deze opvallend verschillen van het regionale gemiddelde of van de regionale trend. We laten telkens de cijfers zien over een reeks van jaren. Soms betreft het een periode van tien jaar, soms gaat het om een kortere periode, omdat cijfers ontbreken of vanwege veranderingen in regelgeving waardoor cijfers onvergelykbaar zijn. Om ontwikkelingen zo goed mogelijk in beeld te brengen, werken we, voor zover mogelijk, met indexen. Waar mogelijk hebben we prognoses opgenomen op basis van demografische ontwikkelingen.

Uitgaande van de gevraagde gegevenslijst, zijn er voor de thema's onderwijs, economie en zorg (ambulancezorg) niet altijd cijfers met betrekking tot Drechtsteden beschikbaar. In dat geval presenteren wij de cijfers voor de arbeidsmarktregio Drechtsteden³ (onderwijs), voor de COROP-regio Zuidoost Zuid-Holland (economie) of voor de GGD-regio Zuid-Holland Zuid (ambulancezorg). Drechtsteden maakt van deze COROP-regio deel uit.

² Zo zijn er bijvoorbeeld ten aanzien van economie in het Bedrijvenregister Zuid-Holland geen gegevens beschikbaar over bedrijvigheid in heel Nederland.

³ Van deze arbeidsmarktregio maakt Hardinxveld-Giessendam geen deel uit.

Karakteristiek van de regio

Demografie

De afgelopen jaren is de bevolking in de regio Drechtsteden gegroeid, maar minder sterk dan gemiddeld in Zuid-Holland (respectievelijk met 3 en bijna 6%). Tot 2030 groeit de bevolking in de regio, maar naar verwachting aanzienlijk minder sterk dan gemiddeld in Zuid-Holland (met respectievelijk 2 en 7%). Het aantal jongeren (0-17 jaar) is sterker gedaald dan gemiddeld in Zuid-Holland (met respectievelijk bijna 4 en 1%). Tot 2030 neemt het aantal jongeren verder af, terwijl er in Zuid-Holland sprake is van een groei van het aantal jongeren. Het percentage jongeren in de hele bevolking neemt licht af tot ongeveer 20% in 2030. Er zijn in 2030 bijna 5% inwoners in de leeftijd van 18-64 jaar dan in 2017. De toename van het aantal 65-plussers in de afgelopen periode is vergelijkbaar met die in Zuid-Holland (respectievelijk bijna 30 en 29%). Ook de komende jaren zal naar verwachting het aantal 65-plussers minder sterk stijgen dan in Zuid-Holland (met bijna 28 en bijna 36% tot 2030). Het percentage 65-plussers binnen de totale bevolking neemt in de regio met ongeveer 5 toe van ongeveer 19 naar bijna 24%. Binnen de groep 65-plussers groep stijgt het percentage 75-plussers van 44 in 2017 tot 51 in 2030.

Onderwijs

Jongeren in de regio Drechtsteden volgen relatief vaker voortgezet onderwijs op vmbo-niveau en minder vaak op havo- en vwo-niveau. Evenals in Zuid-Holland neemt het aantal vmbo-leerlingen af. Circa 53% van de vmbo-geslaagden in schooljaar 2015-2016 in de regio heeft de theoretische leerweg gevolgd. In Zuid-Holland en Nederland is dat iets minder dan de helft van de vmbo-geslaagden.

De regio heeft in vergelijking met Zuid-Holland minder wo- en hbo-studenten. Het aantal mbo-studenten neemt af, terwijl het aantal hbo-studenten per 100 volwassenen van 18-64 jaar toeneemt. Deze trend is ook in Zuid-Holland zichtbaar. In de regio ligt het aantal geslaagden in het mbo ten opzichte van het totaal aantal geslaagden in 2015 vrijwel op hetzelfde niveau als in 2007. Het aandeel geslaagden in het hbo daalt van bijna 22% in 2007 tot circa 20% in 2015, terwijl het aandeel geslaagden in het wo stijgt van circa 5% in 2007 tot ruim 6% in 2015. Van de mbo-studenten slaagt 36% met een diploma op niveau 4a (mid-denkeropleiding). Er zijn steeds minder voortijdig schoolverlaters. Voortijdig schoolverlaters zijn voor het merendeel mbo-ers. Mbo-scholen zijn vooral te vinden in Dordrecht. In Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht en Sliedrecht zijn er geen mbo-scholen, in Alblasserdam en Hendrik Ido Ambacht zijn er geen scholen voor voortgezet onderwijs

Arbeidsmarkt en economie

Het percentage personen van 15-74 jaar dat tot de beroepsbevolking behoort (bruto arbeidsparticipatie) is in 2016 met 69 gelijk aan dat van Zuid-Holland. In de regio Drechtsteden is het aandeel laagopgeleiden in de beroepsbevolking vergelijkbaar met Zuid-Holland, het aandeel middelbaar opgeleiden ligt hoger en het aandeel hoogopgeleiden lager dan gemiddeld in Zuid-Holland. In de periode 2007-2017 daalt het aandeel laagopgeleiden in Drechtsteden van circa 28 naar bijna 22%, het aandeel middelbaar opgeleiden blijft vrijwel gelijk. Het aandeel hoogopgeleiden neemt daarentegen toe van ongeveer 24 tot bijna 30%.

Vanaf 2014 daalt de werkloosheid. In 2016 ligt het werkloosheidspercentage in de regio onder de 6. De werkloosheid is lager dan gemiddeld in Zuid-Holland. De meeste werkgelegenheid is te vinden in de sector handel en de gezondheids- en welzijnssector. Met name in de horeca is het aantal banen in de periode 2007-2015 relatief sterk gestegen.

Het aantal banen in de sector recreatie en toerisme is in 2017 toegenomen met ruim 8% ten opzichte van 2013. Dit is minder sterk dan de stijging in Zuid-Holland en Nederland (circa 10%). Ook het aantal vestingen in de sector recreatie en toerisme is in de periode 2013-2017 in de regio Drechtsteden met bijna 24% minder sterk gegroeid dan in Zuid-Holland (29%) en sterker dan in Nederland (bijna 20%). Binnen recreatie en toerisme is de deelsector cultuur, recreatie en amusement sinds 2013 het sterkst gegroeid in de COROP-regio Zuidoost-Zuid-Holland, zowel wat betreft werkgelegenheid als het aantal vestingen.

Inkomen en vermogen

De meeste huishoudens in de regio Drechtsteden hebben meer besteedbaar inkomen dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland. In de afgelopen jaren neemt het inkomen en ook de werkzame beroepsbevolking in de regio toe. De omvang van de vermogens is iets afgenomen. Dit komt vooral door de daling van de huizenprijzen. Als de woning niet bij het vermogen wordt geteld, dan neemt het mediane vermogen tussen 2011 en 2016 juist toe tot boven dat van Zuid-Holland en Nederland.

Het aantal huishoudens dat minder dan 120% van de lage-inkomensgrens verdient, is in de periode 2011-2016 toegenomen in de regio. Dit betreft vooral paren met minderjarige kinderen en eenoudergezinnen. Eenoudergezinnen hebben een kwetsbare inkomens- en vermogenspositie. In 2016 leeft 30% van deze gezinnen van een uitkering en een ruime meerderheid heeft een laag vermogen. In vergelijking met Zuid-Holland en Nederland, valt een groter gedeelte van de eenoudergezinnen in de groep met een laag vermogen.

Voor alle leeftijden en huishoudtypen geldt dat de mediane vermogens en inkomens in Dordrecht lager liggen dan in de overige gemeenten van de regio.

Wonen

De voorraad woningen is in de periode 2012-2017 in de regio relatief minder sterk gegroeid dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland. Er zijn verhoudingsgewijs meer meergezins- dan eengezinswoningen bijgekomen. De WOZ-waarde schommelt in de periode 2007-2017 en ligt in 2017 nog onder het niveau van 2007. Van de huurwoningen is 76% in het bezit van corporaties. Daarmee is een kleiner percentage van de huurwoningen in particulier bezit dan in Zuid-Holland en Nederland. In overeenstemming met de trend in Zuid-Holland en Nederland, is de voorraad corporatiewoningen in de periode 2012-2017 licht afgenomen. Nultredenwoningen en zorgwoningen zijn belangrijk om mensen met gezondheidsklachten en lichamelijke beperkingen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen. Er zijn in de regio relatief meer nultredenwoningen dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland. Het aandeel zorgwoningen in de regio is kleiner dan gemiddeld in Zuid-Holland, maar iets groter dan in Nederland.

Er zijn in Drechtsteden verhoudingsgewijs meer goedkope en betaalbare corporatiewoningen dan in Zuid-Holland en Nederland. De gemiddelde bruto-huurprijs ligt wel iets hoger dan in Zuid-Holland en Nederland. Deze is in 2016 circa 2% hoger dan in 2015, evenals in

Zuid-Holland en Nederland het geval is. Desondanks zijn de netto woonlasten gedaald. Deze worden namelijk niet alleen beïnvloed door de huurprijs, maar ook door onder meer de energielasten en het ontvangen van huurtoeslag. Sinds 2015 komen in de regio meer huishoudens in aanmerking voor huurtoeslag en is ook het aantal huishoudens dat huurtoeslag ontvangt toegenomen. Eveneens is het bedrag dat maandelijks aan huurtoeslag is ontvangen, hoger geworden. Van de huishoudens in corporatiewoningen woont in 2016 ongeveer 24% 'scheef'. Vanaf 2016 moeten woningcorporaties huurtoeslaggerechtigde woningzoekenden zo veel mogelijk huisvesten in goedkope en betaalbare huurwoningen. Hierdoor zal het aantal 'dure scheefwoners' de komende jaren naar verwachting afnemen.

Zorg

Er zijn in Drechtsteden vergeleken met Zuid-Holland verhoudingsgewijs meer jeugdigen met een vorm van jeugdhulp met verblijf. Het aantal nieuwe trajecten is in 2016 en in de eerste helft van 2017 toegenomen. Dit wijkt af van de trend in Zuid-Holland, waar het aantal nieuwe trajecten per 1.000 jeugdigen in de tweede helft van 2016 ten opzichte van de eerste helft is afgenomen om vervolgens in de eerste helft van 2017 weer toe te nemen. In Drechtsteden krijgen in vergelijking met Zuid-Holland verhoudingsgewijs meer jongeren een vorm van hulp zonder verblijf. Het aantal nieuwe trajecten hulp zonder verblijf per 1.000 jeugdigen neemt in de eerste helft van 2017 weer toe in vergelijking met het tweede halfjaar van 2016. Deze trend zien we ook in Zuid-Holland.

In 2015 maken bijna 4.600 personen (18+) in Drechtsteden gebruik van zorg met verblijf. Relatief gezien is het gebruik van zorg met verblijf voor de leeftijdscategorie 65-plus iets lager dan gemiddeld in Zuid-Holland. In alle gemeenten zijn verzorgings- en verpleeghuizen te vinden. In de eerste helft van 2017 maken ongeveer 9.200 personen (18+) gebruik van een Wmo-maatwerkvoorziening. In 2015 maken in de regio ongeveer 9.150 personen (18+) gebruik van wijkverpleging en bijna 2.200 personen van zorg thuis in het kader van de Wlz. Het gebruik van wijkverpleging en Wlz-zorg thuis ligt verhoudingsgewijs hoger dan gemiddeld in Zuid-Holland.

Het aantal A1-ritten ambulancezorg dat in de GGD-regio Zuid-Holland Zuid de 15-minutennorm overschrijdt, is toegenomen van 6% in 2012 naar bijna 7% in 2017. Wel ligt het percentage overschrijdingen in de regio onder het Zuid-Hollandse en Nederlandse gemiddelde. Evenals in Zuid-Holland en Nederland is de aanrijtijd in de GGD-regio Zuid-Holland Zuid circa 7 minuten. Buiten de spits zijn zuidelijke en oostelijke gebieden in de gemeente Dordrecht en een gebied in het noordelijk deel van de gemeente Alblasterdam niet tijdig bereikbaar.

Bibliotheken

Het aandeel leden onder volwassenen is bij de bibliotheken in de regio, evenals in Nederland en Zuid-Holland, afgenomen. De daling is bij de bibliotheekorganisatie die actief is in de regio, groter dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland. De groei van jeugdleden is lager dan gemiddeld. De Bibliotheek AanZet organiseert, gerelateerd aan het aantal leden en inwoners, minder activiteiten dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland. Per 1.000 leden worden in 2016 in Zuid-Holland en Nederland respectievelijk circa 30 en circa 20 activiteiten georganiseerd. In wijken met veel eenzaamheid kunnen bibliotheken een functie heb-

ben door het organiseren van ontmoetingsactiviteiten die bijdragen aan eenzaamheidsbestrijding.

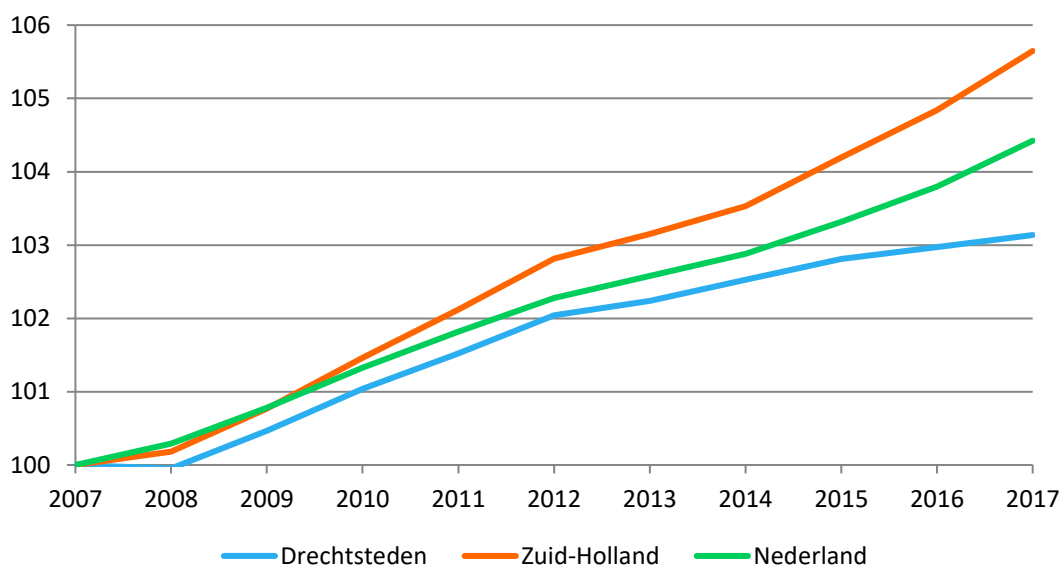
1 Demografie

1.1 Bevolkingsontwikkeling 2007-2017

In deze paragraaf wordt de bevolkingsontwikkeling gepresenteerd voor de totale bevolking en voor de leeftijdscategorieën 0-17 jaar, 18-64 jaar en 65 jaar en ouder.⁴

De bevolking in Drechtsteden groeit in de periode 2007-2017 met ruim 3%. Dit minder dan de gemiddelde groei in Zuid-Holland (bijna 6%) en heel Nederland (ruim 4%; figuur 1.1). Met bijna 20% is de bevolking het meest toegenomen in Hendrik-Ido-Ambacht, in Zwijndrecht en Dordrecht blijft het inwoneraantal nagenoeg gelijk.

Figuur 1.1 Ontwikkeling aantal inwoners, 2007-2017, index

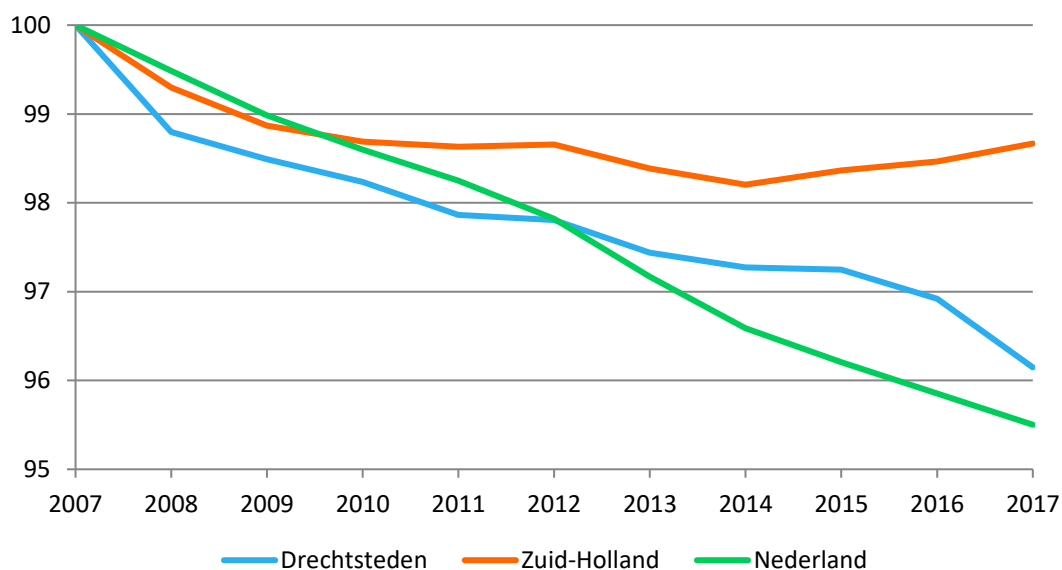
bron: Databank-ZH, CBS Statline

In tegenstelling tot de groei van de totale bevolking, daalt het aantal jongeren van 0-17 jaar in de regio: in 2007 zijn er in Drechtsteden ongeveer 63.1000 jongeren van 0-17 jaar, tien jaar later zijn dat er circa 60.650. Dit is een daling van bijna 4%. De daling is het sterkst in Dordrecht (9%). In Hendrik-Ido-Ambacht is sprake van een toename van 12%. De daling in Drechtsteden is sterker dan gemiddeld in Zuid-Holland, maar vanaf 2012 minder sterk dan gemiddeld in heel Nederland (figuur 1.2).

Het aandeel jongeren binnen de totale bevolking van de regio neemt af van 22% in 2007 tot bijna 21% in 2017. Deze ontgroening zien we in meer of mindere mate in alle gemeenten van Drechtsteden.

⁴ De bevolking van 0-17 jaar wordt in deze paragraaf aangeduid met de term 'jongeren'. Uitzondering hierop zijn de gegevens over verhuissaldo van jongeren/jongvolwassenen van 15-24 jaar, omdat er geen andere leeftijdsindeling beschikbaar is. Ook in volgende hoofdstukken kan er een andere leeftijdsindeling voor jongeren worden gehanteerd, omdat dat inhoudelijk gezien logisch is of omdat de cijfers alleen in een andere leeftijdsindeling beschikbaar zijn.

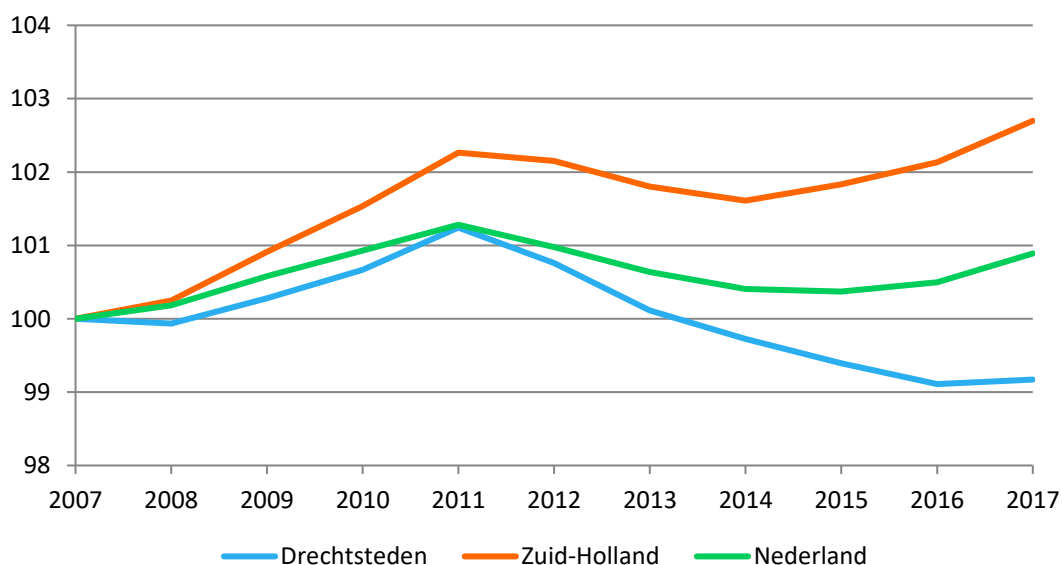
Figuur 1.2 Ontwikkeling aantal jongeren (0-17 jaar), 2007-2017, index

bron: Databank-ZH, CBS Statline

Het aantal inwoners in Drechtsteden in de leeftijd van 18-64 jaar daalt van ongeveer 173.800 in 2007 tot circa 172.350 in 2017. Dit is een afname van bijna 1%. Gemiddeld in Zuid-Holland is sprake van een stijging van bijna 3% en in heel Nederland van iets minder dan 1% (figuur 1.3).

Figuur 1.3 Ontwikkeling aantal inwoners van 18-64 jaar, 2007-2017, index

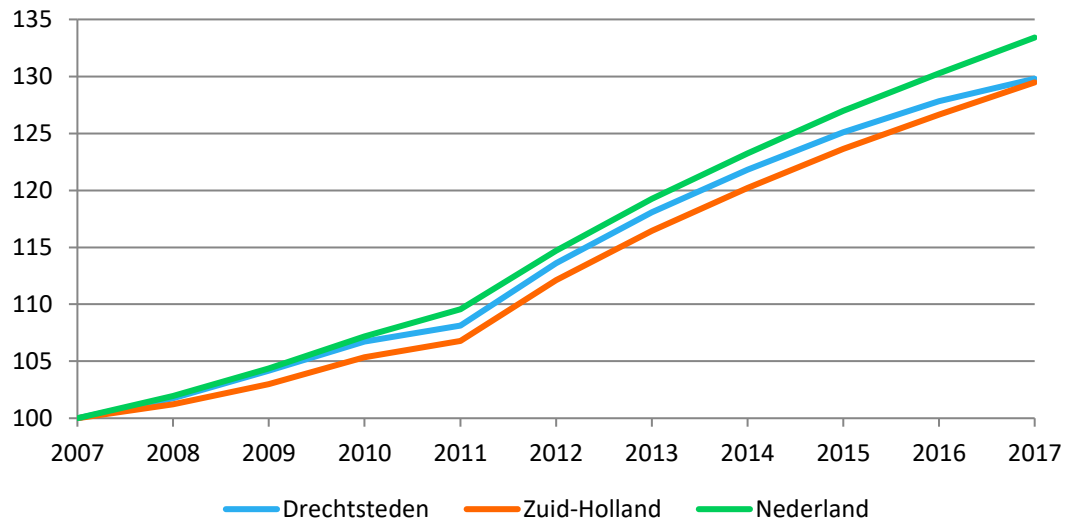

bron: Databank-ZH, CBS Statline

Evenals in Zuid-Holland en Nederland is er in Drechtsteden sprake van sterke vergrijzing. In 2007 telt de regio circa 42.400 65-plussers, tien jaar later is dat opgelopen tot ruim 55.000, een toename van bijna 30%. Dit is minder dan het groeipercentage in Nederland (ruim 33%) en vergelijkbaar met dat van Zuid-Holland (ruim 29%; figuur 1.4). Binnen de regio is de toename het grootst in Hendrik-Ido-Ambacht (ruim 51%). Het percentage 65-plussers binnen

de totale bevolking stijgt in de regio van ruim 15 in 2007 tot ruim 19 in 2017. In Zuid-Holland en Nederland zijn deze percentages in 2017 respectievelijk 17,5 en 18,5.

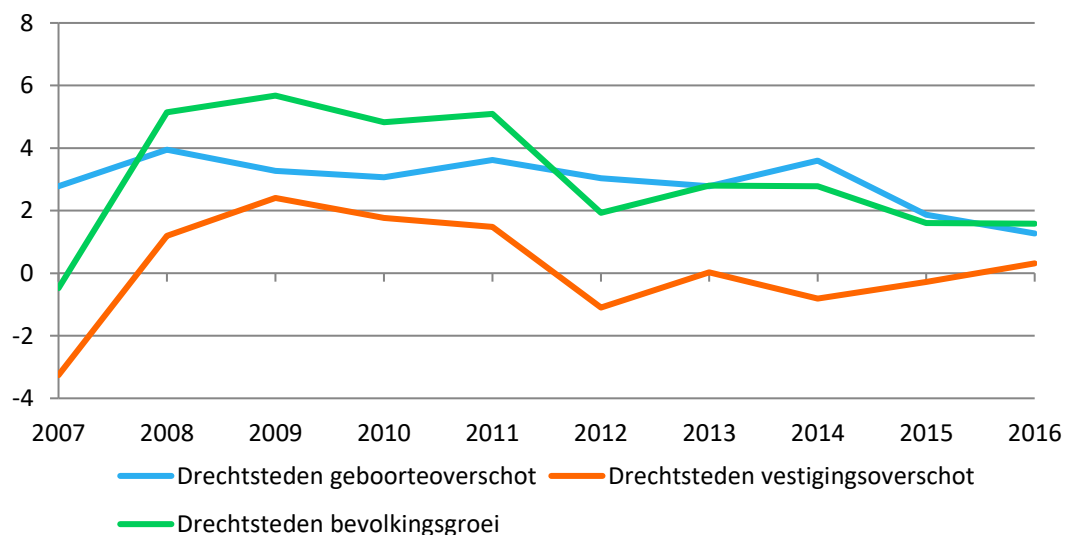
Figuur 1.4 **Ontwikkeling aantal 65-plussers, 2007-2017, index**

bron: Databank-ZH, CBS Statline

De bevolking groeit vooral doordat er meer mensen geboren worden dan dat er overlijden (geboorteoverschot). Het geboorteoverschot⁵ daalt in de regio in de periode 2007-2016 tot ruim 1 per 1.000 inwoners in 2016. In de periode 2013-2016 is het vestigingsoverschot⁶ nagenoeg 0: er zijn ongeveer net zoveel mensen in de regio komen wonen als dat er uit de regio vertrokken zijn (figuur 1.5)

Figuur 1.5 **Ontwikkeling bevolking per 1.000 inwoners in Drechtsteden, 2007-2016**

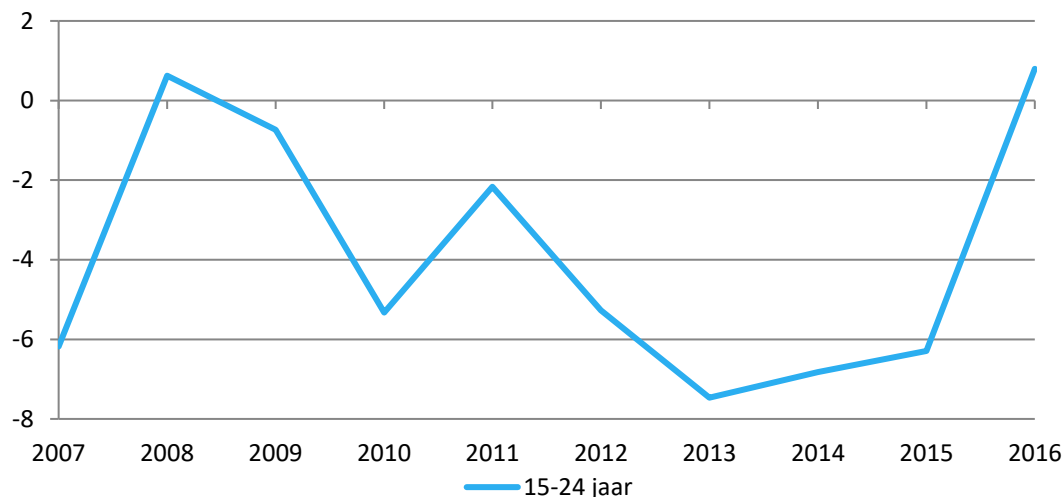
bron: Databank-ZH, CBS Statline

⁵ Saldo van geboorte en overlijden

⁶ Saldo van vestiging (uit andere gemeenten en immigratie) en vertrek (naar andere gemeenten en emigratie)

Vrijwel de gehele periode 2009-2015 zijn er in de regio meer jongeren/jongvolwassenen in de leeftijd van 15-24 jaar naar Drechtsteden verhuisd, dan dat er verhuisd zijn naar andere regio's.⁷ In 2016 is er weer sprake van een aanwas van jongeren/jongvolwassenen (figuur 1.6).

Figuur 1.6 Ontwikkeling saldo van verhuizingen naar en uit Drechtsteden van 15-24-jarigen per 1.000 inwoners in deze leeftijdscategorie, 2007-2016

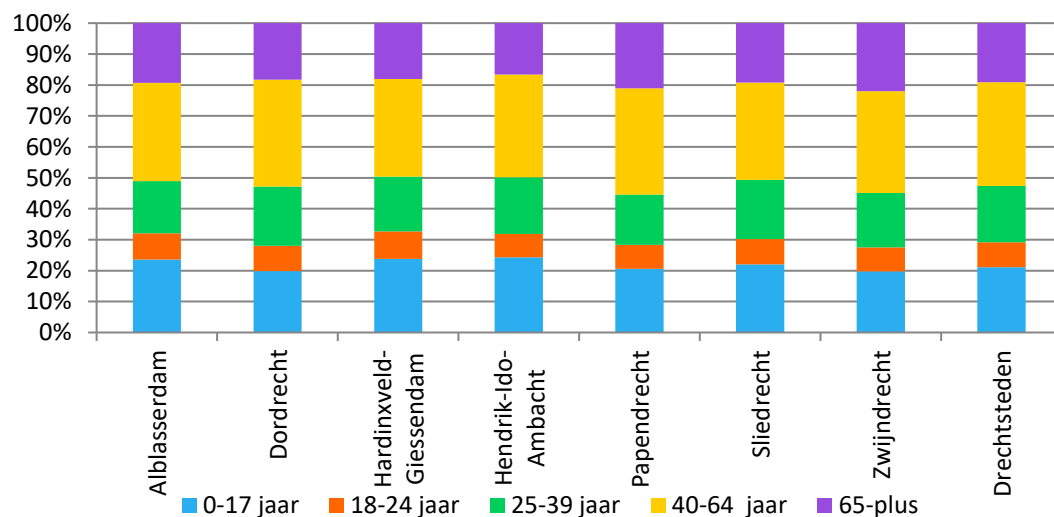

bron: Databank-ZH, CBS Statline

1.2 Bevolkingsopbouw 2017

Figuur 1.7 geeft de bevolkingsopbouw in de afzonderlijke gemeenten in 2017 weer en die van de hele regio. Zwijndrecht telt het hoogste percentage 65-plussers (circa 22%).

Figuur 1.7 Bevolkingsopbouw naar leeftijdscategorie per gemeente in Drechtsteden, 2017, percentage

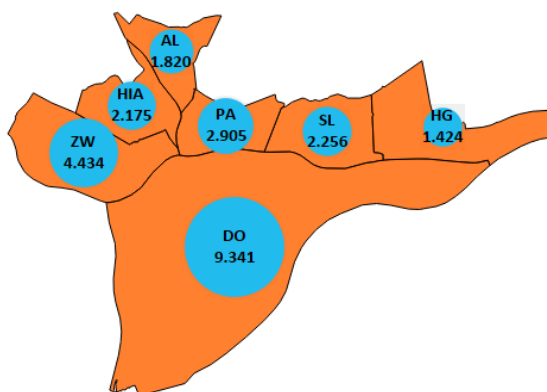

bron: Databank-ZH, CBS Statline

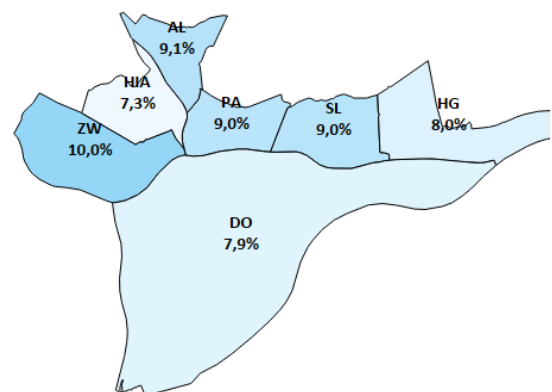
⁷ Dit betreft het verhuissaldo. Hierbij gaat het om de gegevens van personen die tussen gemeenten in Nederland zijn verhuisd, dus exclusief personen die naar Nederland zijn geïmmigreerd of vanuit Nederland zijn geëmigreerd.

In 2017 is 8,5% van de bevolking in de regio 75 jaar of ouder. Relatief het grootste aantal 75-plussers zien we in Zwijndrecht (circa 10%). Van 65-plussers is ongeveer 44% 75 jaar of ouder. Dit percentage is iets hoger dan dat van Zuid-Holland (bijna 43%) en van Nederland (ruim 42%; figuur 1.8).

Figuur 1.8a Aantal 75-plussers per gemeente, 2017, absoluut

Figuur 1.8b Aantal 75-plussers per gemeente, 2017, percentage

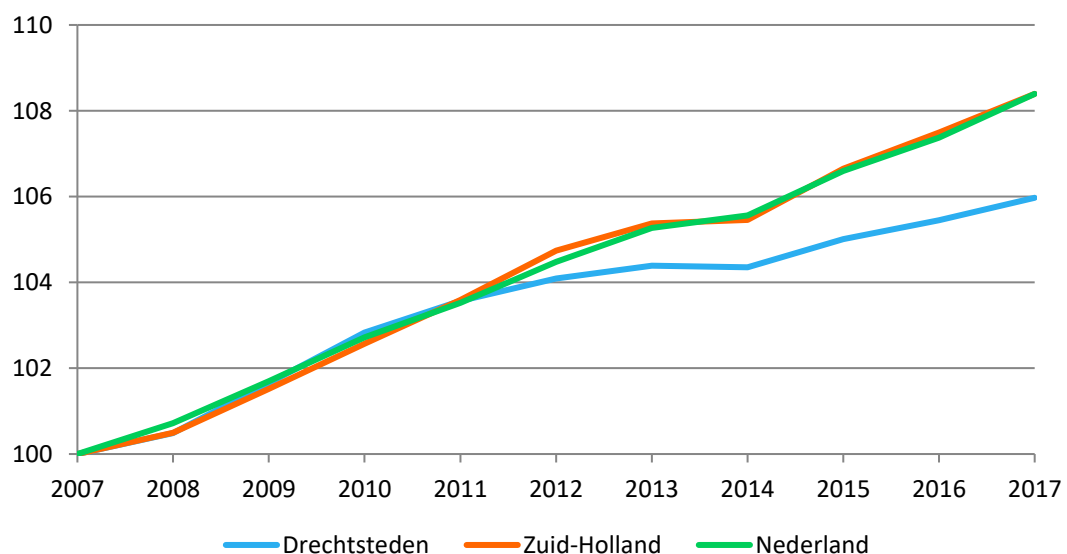
AL = Alblasserdam, HIA = Hendrik-Ido-Ambacht, PA = Papendrecht, SL = Sliedrecht, HG = Hardinxveld-Giessendam, ZW = Zwijndrecht, DO = Dordrecht

bron: Databank-ZH, CBS Statline

1.3 Ontwikkeling aantal huishoudens 2007-2017

Het aantal huishoudens in de regio groeit van bijna 118.900 in 2007 tot circa 126.000 in 2017, een stijging van 6%. In Zuid-Holland en Nederland neemt het aantal huishoudens iets sterker toe (ruim 8%; figuur 1.9). Het aantal huishoudens neemt met bijna 24% het meest toe in de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht.

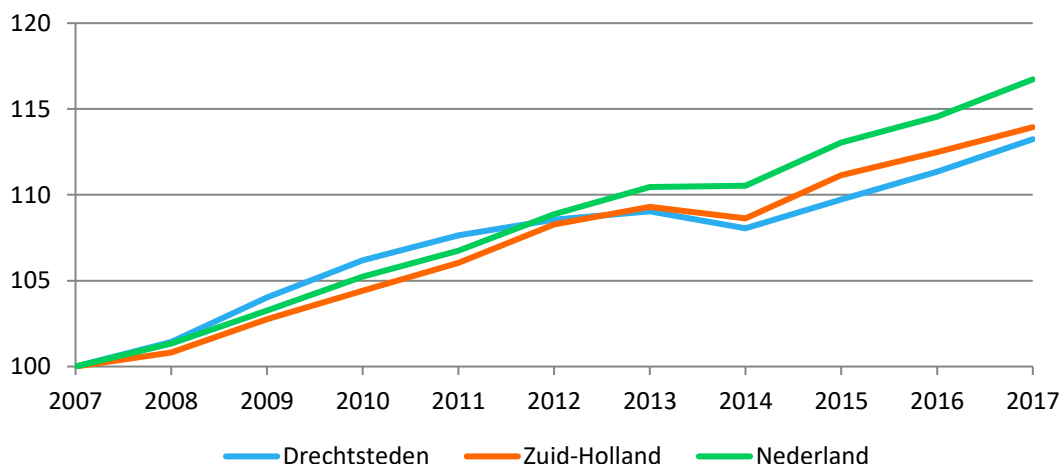
Figuur 1.9 Ontwikkeling aantal huishoudens, 2007-2017, index

bron: Databank-ZH, CBS Statline

In 2007 zijn er circa 38.200 eenpersoonshuishoudens in de regio. Het aantal eenpersoonshuishoudens stijgt tot bijna 43.300 in 2017, een stijging van ruim 13%. Dit is minder dan de gemiddelde stijging in Nederland (bijna 17%) en in Zuid-Holland (bijna 14%; figuur 1.10). Van alle huishoudens is in 2017 bijna 35% een eenpersoonshuishouden. Dat is minder dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland (respectievelijk bijna 40% en 38%). Vooral in de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht is er een laag percentage eenpersoonshuishoudens (ruim 25%).

Figuur 1.10 **Ontwikkeling aantal eenpersoonshuishoudens, 2007-2017, index**

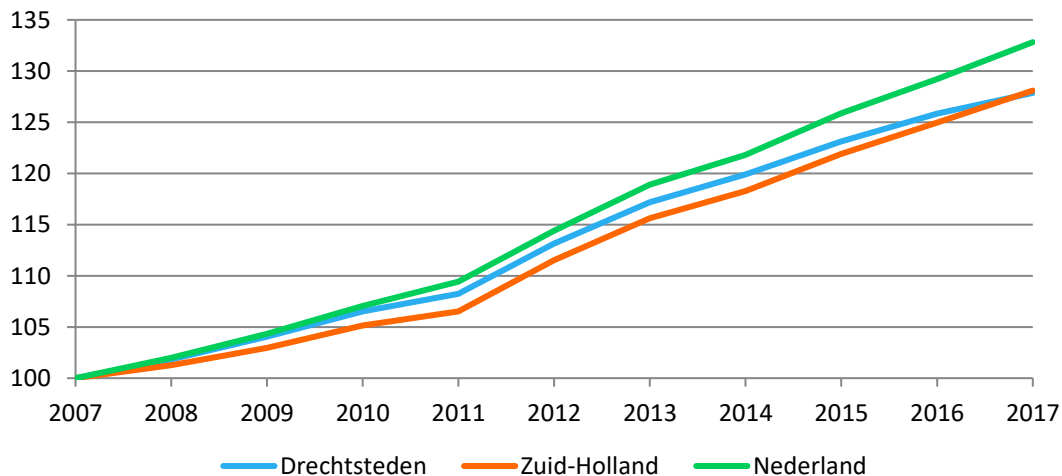

bron: Databank-ZH, CBS Statline

Het aantal huishoudens waarvan de hoofdbewoner 65 jaar of ouder is, stijgt van bijna 28.900 in 2007 tot ruim 36.900 in 2017, een toename van bijna 28%. Dit is vergelijkbaar met de gemiddelde stijging in Zuid-Holland, maar minder sterk dan die in Nederland (figuur 1.11). In Hendrik-Ido-Ambacht is de toename het grootst (ruim 49%).

In de regio is in 2017 van alle huishoudens ruim 29% een 65-plus-huishouden, in Zuid-Holland en Nederland is dat respectievelijk circa 26 en 27%. Ruim 13% van alle huishoudens in de regio is in 2017 een 65-plus-eenpersoonshuishouden, in Zuid-Holland en Nederland is dat bijna 13%.

Figuur 1.11 **Ontwikkeling aantal 65-plushuishoudens, 2007-2017, index**

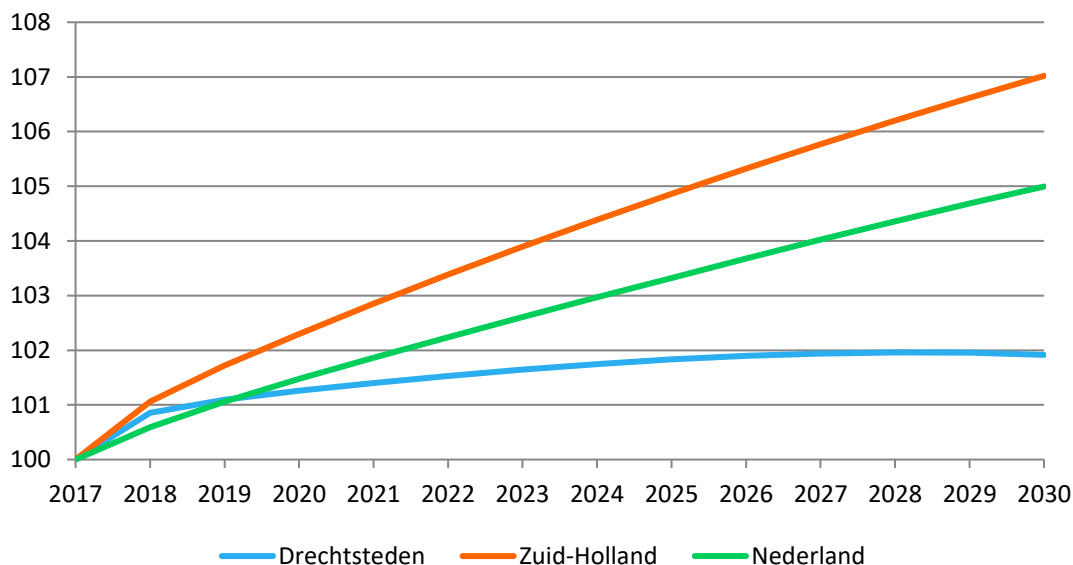
bron: Databank-ZH, CBS Statline

1.4 Verwachte bevolkingsontwikkeling 2017-2030⁸

In deze paragraaf wordt de verwachte bevolkingsontwikkeling gepresenteerd voor de totale bevolking en voor de leeftijdscategorieën 0-17 jaar, 18-64 jaar en 65 jaar en ouder.⁹

De bevolking van Drechtsteden neemt in de periode 2017-2030 naar verwachting toe met ongeveer 5.500 personen tot bijna 293.600 in 2030. Dit is een groei van bijna 2%. Het groeipercentage is aanzienlijk minder dan in Nederland (5%) en Zuid-Holland (7%).

Figuur 1.12 **Ontwikkeling aantal inwoners, 2017-2030, index**

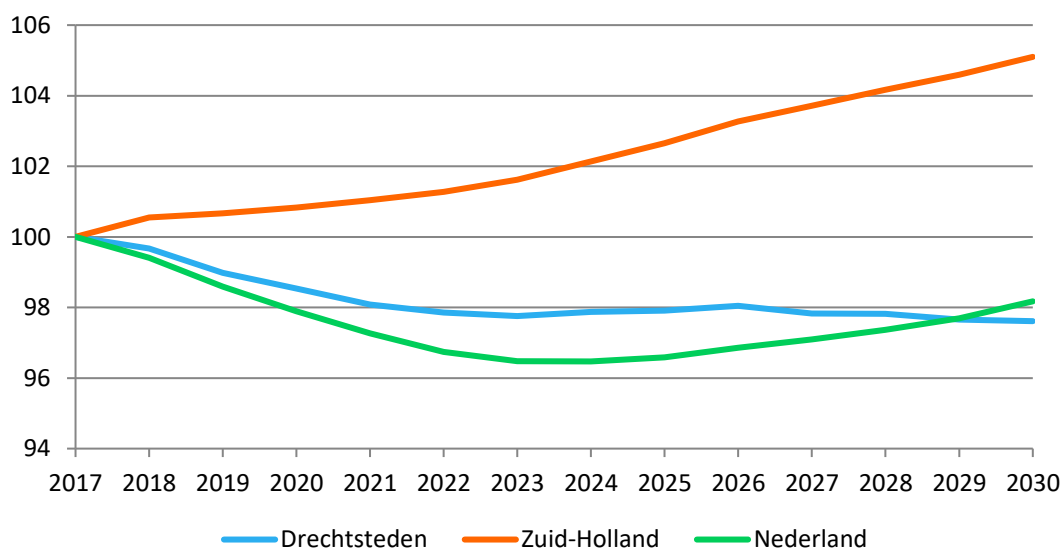
bron: Databank-ZH, CBS/Provincie Zuid-Holland

Het aantal jongeren (0-17 jaar) neemt in de regio af. In 2030 zijn er in de regio ongeveer 59.200 jongeren. Dit is ruim 2% minder dan in 2017. In Papendrecht daalt het aantal jongeren het sterkst met ruim 8%. Alblasserdam is de enige gemeente in de regio waar het aantal jongeren stijgt (bijna 2%). In Zuid-Holland neemt het aantal jongeren gedurende de hele periode 2017-2030 toe. Gemiddeld in Nederland is vanaf 2025 een stijgende lijn te zien (figuur 1.13).

⁸ Paragraaf 1.4 tot en met 1.6 schetsen de verwachte bevolkingsontwikkeling, bevolkingsopbouw en ontwikkeling van het aantal huishoudens op basis van prognoses. Vanwege de leesbaarheid spreken we in het vervolg van deze paragraaf over toe-/afname en niet over de *verwachte* toe-/afname.

⁹ De bevolking van 0-17 jaar wordt in deze paragraaf aangeduid met de term 'jongeren'. In volgende hoofdstukken kan er een andere leeftijdsindeling voor jongeren worden gehanteerd, omdat dat inhoudelijk gezien logisch is of omdat de cijfers alleen in een andere leeftijdsindeling beschikbaar zijn.

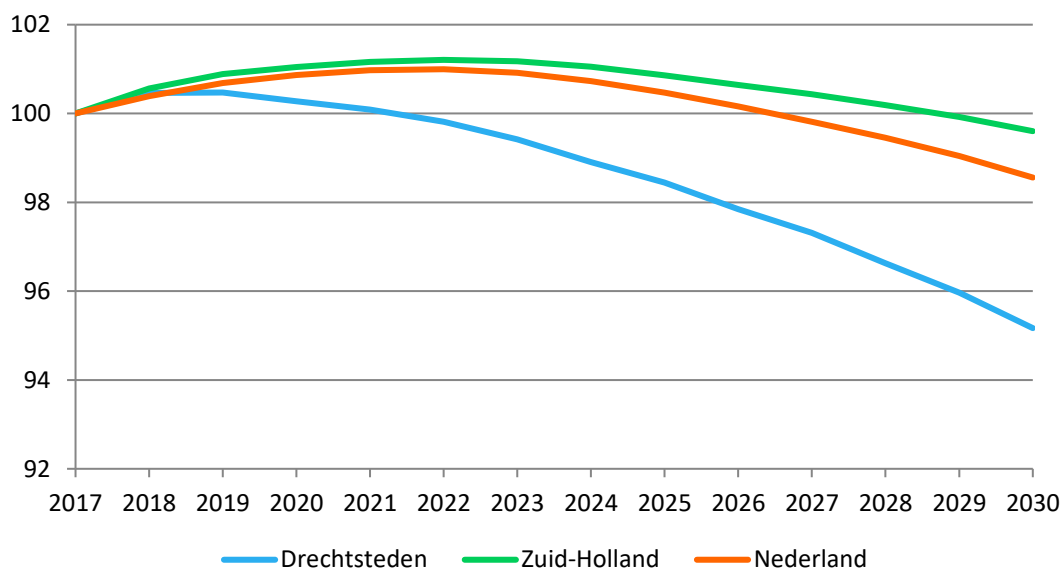
Figuur 1.13 **Ontwikkeling groei aantal jongeren (0-17 jaar), 2017-2030, index**

bron: Databank-ZH, CBS/Provincie Zuid-Holland

Het aantal inwoners in de leeftijd van 18-64 jaar neemt, na een lichte stijging, vanaf 2020 af. De daling is sterker dan in Zuid-Holland en Nederland (figuur 1.14). In 2017 telt de regio circa 172.300 inwoners in deze leeftijdsklasse, in 2030 zijn dat er ruim 164.000, een afname van bijna 5%.

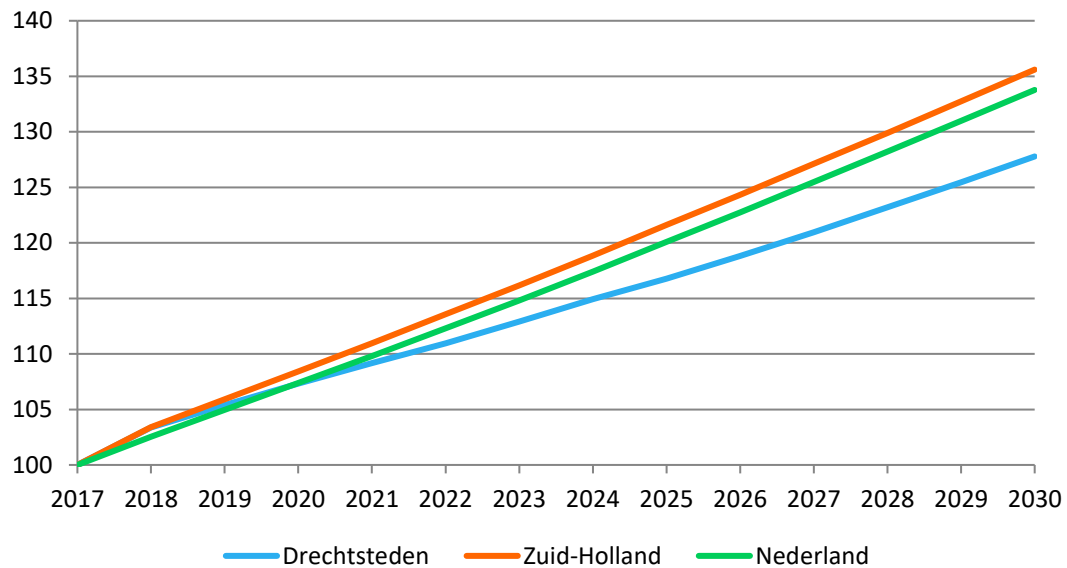
Figuur 1.14 **Ontwikkeling aantal inwoners van 18-64 jaar, 2017-2030, index**

bron: Databank-ZH, CBS/Provincie Zuid-Holland

Het aantal 65-plussers stijgt in de regio van ruim 55.000 in 2017 tot ruim 70.300 in 2030. Dit is een toename van bijna 28%. Zuid-Holland en Nederland laten een sterkere stijging zien (figuur 1.15). In Hendrik-Ido-Ambacht is de toename met bijna 49% het grootst.

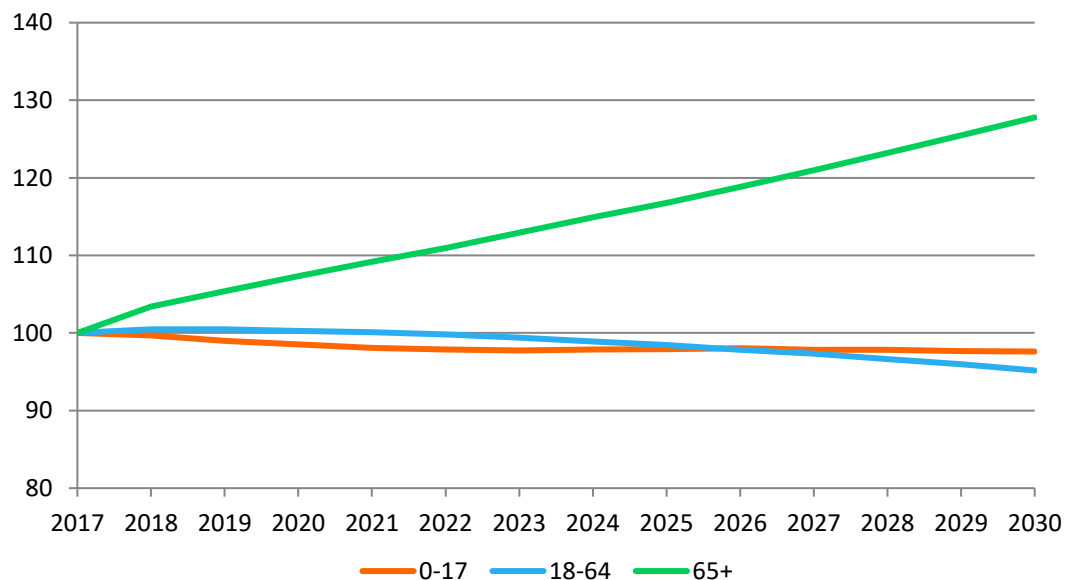
Figuur 1.15 **Ontwikkeling aantal 65-plussers, 2017-2030, index**

bron: Databank-ZH, CBS/Provincie Zuid-Holland

De totale bevolking neemt in de periode 2017-2030 toe met bijna 2%. Groei is vooral te verwachten van het aantal 65-plussers, terwijl het aantal jongeren van 0-17 jaar afneemt. Het aantal 18-64-jarigen zal vanaf 2020 dalen (figuur 1.16).

Figuur 1.16 **Ontwikkeling bevolking Drechtsteden naar leeftijdscategorie, 2017-2030, index**

bron: CBS Statline, Provincie Zuid-Holland

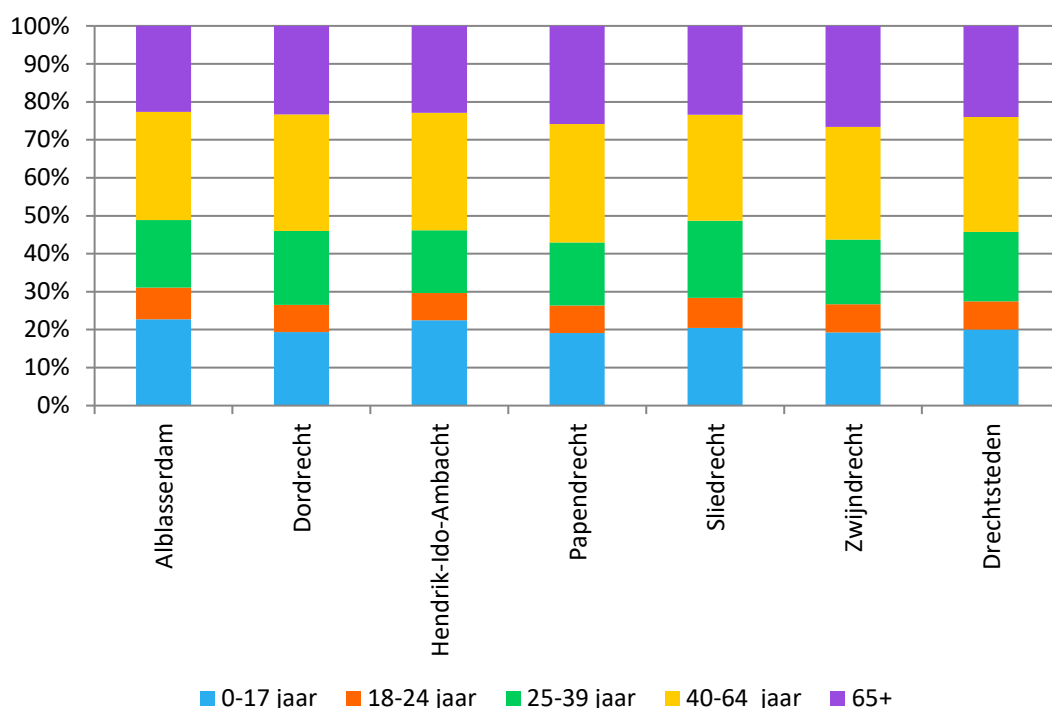
Vanwege de toename van het aantal 65-plussers neemt ook het aantal personen met behoefte aan zorg thuis of in een instelling toe. De toename van het aantal 65-plussers heeft ook gevolgen voor de omvang van de beroepsbevolking: 55-64-jarigen werken minder vaak en minder uren per week en onder 65-plussers is dat nog meer het geval ([CBS 2015](#)). De omvang van de (potentiële) beroepsbevolking staat verder onder druk doordat het aantal

18-64-jarigen tot 2030 met bijna 5% afneemt. Deze ontwikkelingen kunnen leiden tot krapte op de arbeidsmarkt, waardoor bedrijven niet voldoende werknemers kunnen aantrekken, wat ten koste kan gaan van de economische groei. Niettemin is er landelijk in de periode 2008-2016 een toename van de beroepsbevolking te zien met name als gevolg van een toegenomen arbeidsparticipatie onder vrouwen en onder 55-plussers. Ouderen werken langer door: de gemiddelde pensioenleeftijd is landelijk tussen 2006 en 2015 met 3,4 jaar gestegen naar 64,4 jaar (maar is in 2016 gelijk gebleven).¹⁰

1.5 Verwachte bevolkingsopbouw 2030

In 2030 is 24% van de bevolking 65-plusser. Het percentage is iets hoger dan in Zuid-Holland (ruim 22%) en vergelijkbaar met Nederland. Zwijndrecht heeft relatief het grootste aantal 65-plussers in de regio (figuur 1.17).

Figuur 1.17 Verwachte bevolkingsopbouw naar leeftijdscategorie per gemeente in Drechtsteden, 2030, percentage

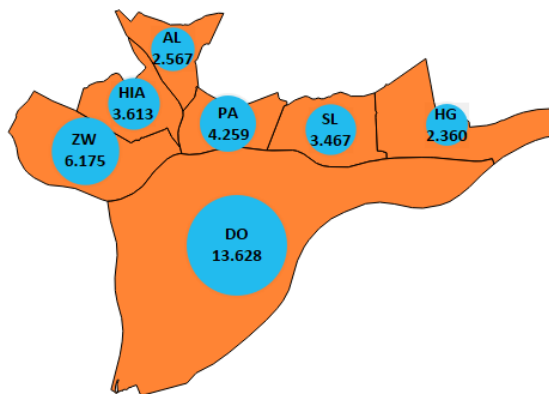

bron: Databank-ZH, Provincie Zuid-Holland

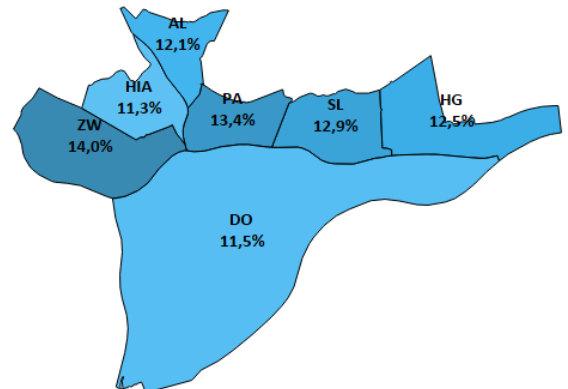
In 2030 is ruim 12% van de bevolking 75 jaar of ouder. Dit is iets meer dan in Zuid-Holland (bijna 11%) en Nederland (circa 11,5%). Van 65-plussers is 51% 75 jaar of ouder, gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland is dat 49% (figuur 1.18).

¹⁰ Brakel K. van, Hilbers P en Vries M de (red.). UWV Arbeidsmarktprognose 2017-2018. Amsterdam: UWV, 2017.

Figuur 1.18a Aantal 75-plussers per gemeente, 2030, absoluut

Figuur 1.18b Aantal 75-plussers per gemeente, 2030, percentage

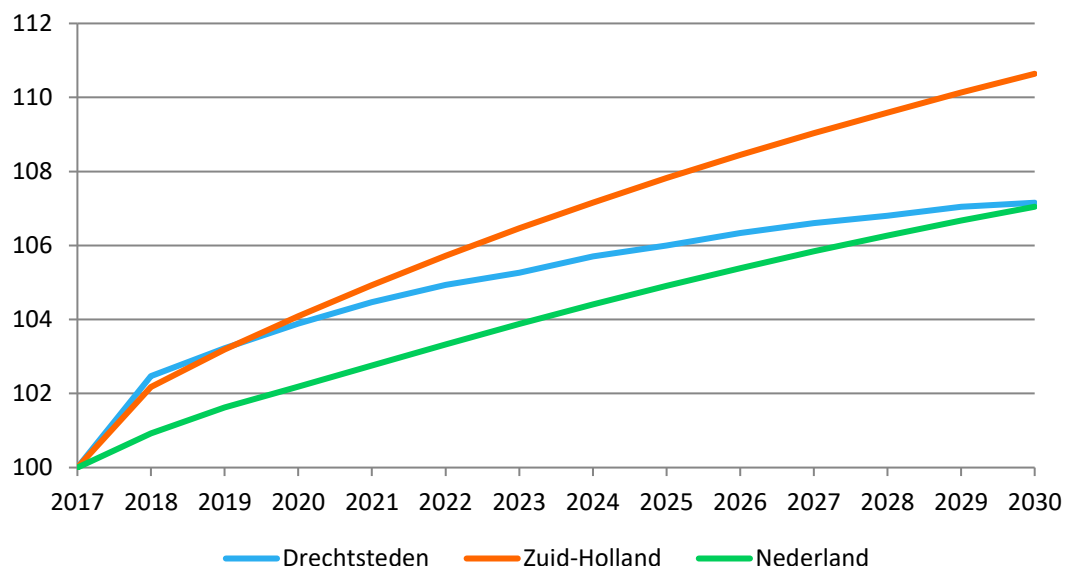
AL = Alblasterdam, HIA = Hendrik-Ido-Ambacht, PA = Papendrecht, SL = Sliedrecht, HG = Hardinxveld-Giessendam, ZW = Zwijndrecht, DO = Dordrecht

bron: Databank-ZH, Provincie Zuid-Holland

1.6 Verwachte ontwikkeling aantal huishoudens 2017-2030

Tot 2030 neemt het aantal huishoudens toe tot ruim 135.000, een stijging van ruim 7% ten opzichte van 2017. In Zuid-Holland en Nederland is dat respectievelijk bijna 11 en 7% (figuur 1.19). Met ruim 14% neemt het aantal huishoudens in Hardinxveld-Giessendam en Hendrik-Ido-Ambacht het meeste toe.

Figuur 1.19 Ontwikkeling aantal huishoudens, 2017-2030, index

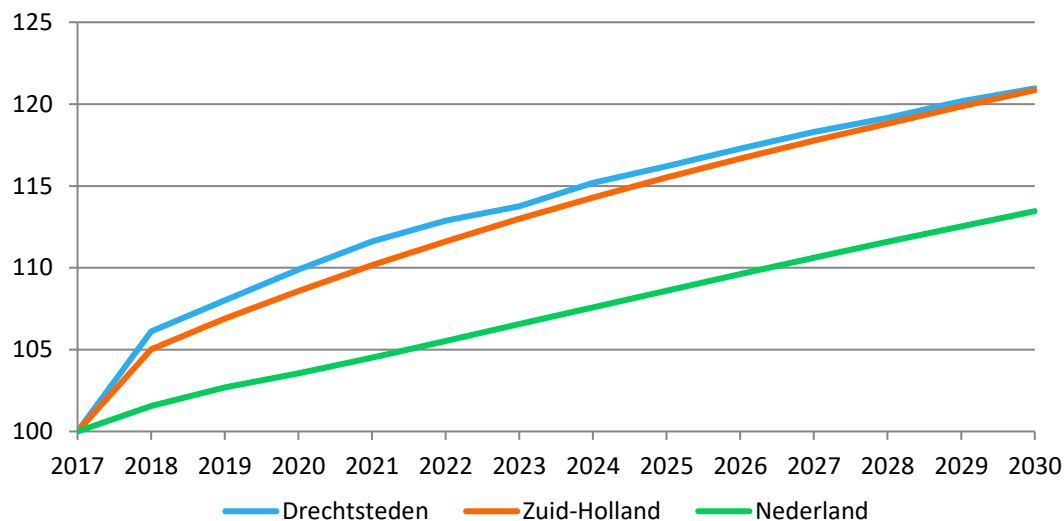

bron: CBS Statline, Provincie Zuid-Holland

Het aantal eenpersoonshuishoudens neemt met 21% toe tot circa 52.350 in 2030. Het percentage stijgt sterker dan gemiddeld in Nederland (13%) en is vergelijkbaar met Zuid-Holland (figuur 1.20). Met ruim 42% is de stijging in Hardinxveld-Giessendam het sterkst. Van alle huishoudens in de regio is in 2030 bijna 39% een eenpersoonshuishouden, gemid-

deld in Zuid-Holland en Nederland is dat respectievelijk 43 en 40%. Hendrik-Ido-Ambacht heeft met ruim 29% het laagste percentage eenpersoonshuishoudens.

Figuur 1.20 **Ontwikkeling aantal eenpersoonshuishoudens, 2017-2030, index**

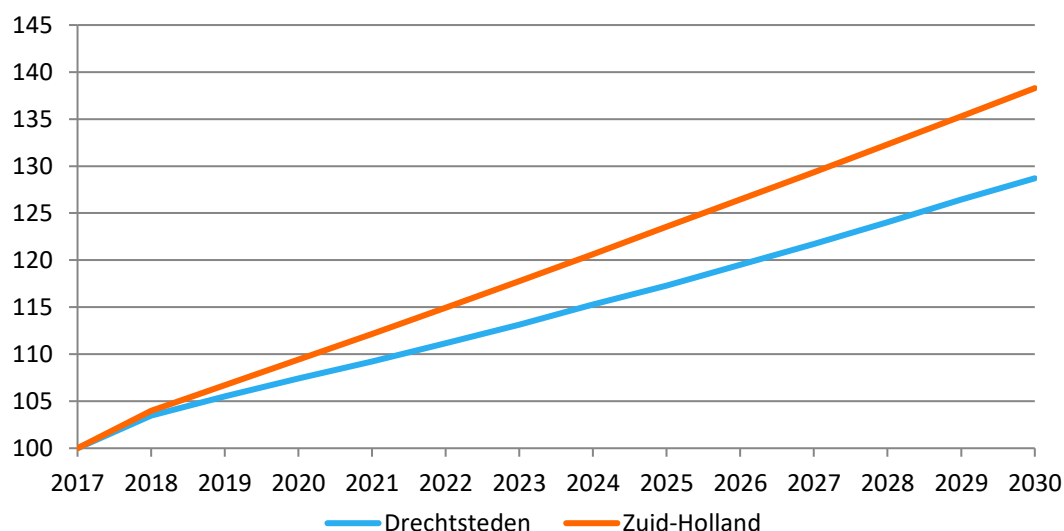

bron: CBS Statline, Provincie Zuid-Holland

In 2030 zijn er in de regio ruim 47.500 huishoudens waarvan de hoofdbewoner 65 jaar of ouder is, een stijging van bijna 29%. Gemiddeld in Zuid-Holland neemt het aantal 65-plus-huishoudens met 38% toe in de periode 2017-2030 (figuur 1.21)¹¹. De stijging is het sterkst in Hendrik-Ido-Ambacht (bijna 51%).

In de regio is in 2030 van alle huishoudens ruim 35% een 65-plus-huishouden, in Zuid-Holland is dat percentage ongeveer 32. Ruim 18% van alle huishoudens is een 65-plus-eenpersoonshuishouden. Dit is vergelijkbaar met het percentage in Zuid-Holland.

Figuur 1.21 **Ontwikkeling aantal 65-plus-huishoudens, 2017-2030, index**

bron: CBS Statline, Provincie Zuid-Holland

¹¹ Er zijn geen gegevens beschikbaar voor Nederland.

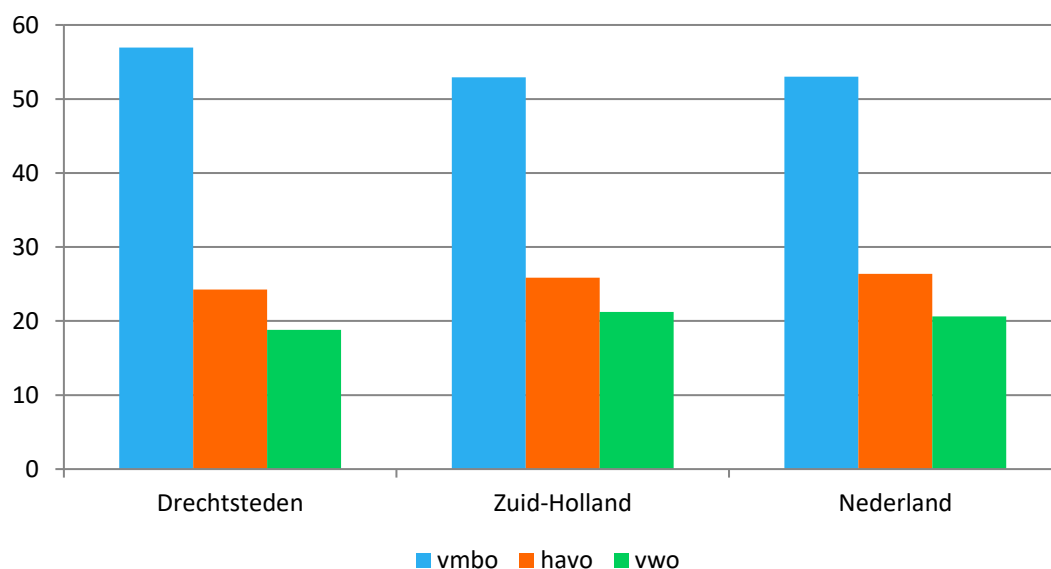
2 Onderwijs

2.1 Voortgezet onderwijs

2.1.1 Leerlingen

In Drechtsteden wonen in 2016 bijna 9.350 leerlingen die een vorm van voortgezet onderwijs vanaf het derde leerjaar volgen. Per leerjaar zit ongeveer 57% van deze leerlingen op het vmbo; dit is meer dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland (53%). Ongeveer 24% zit op de havo en 19% op het vwo, tegen zo'n respectievelijk 26 en 21% gemiddeld in zowel Zuid-Holland als Nederland (figuur 2.1).

Figuur 2.1 Aandeel leerlingen vmbo, havo en vwo vanaf leerjaar 3 (exclusief praktijk-onderwijs), woonregio, schooljaar 2016-2017, percentage*

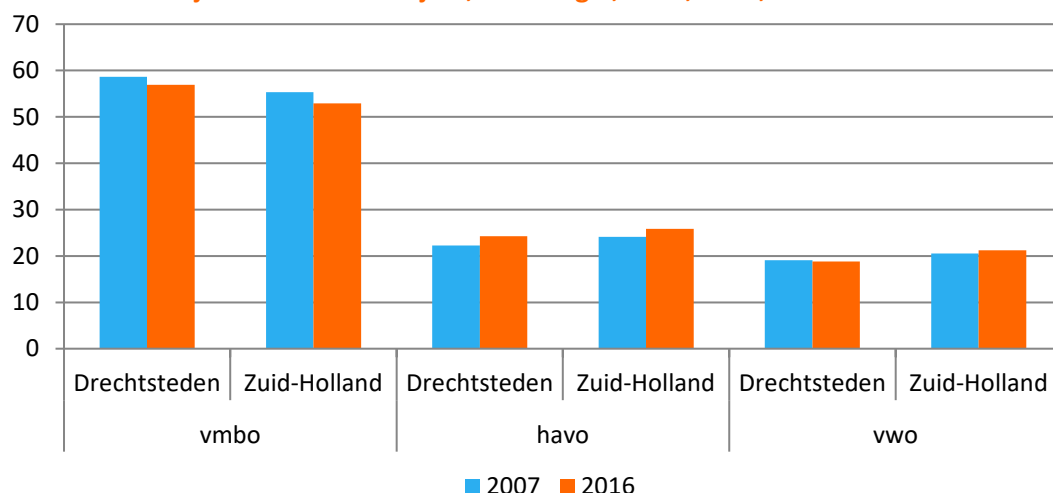

*Dit betreft voorlopige cijfers.
bron: CBS Statline

Leerlingen die in Hardinxveld-Giessendam wonen, zitten het vaakst op het vmbo (bijna 66%). In Papendrecht wonen de meeste havo-leerlingen (circa 28%) en in Hendrik-Ido-Ambacht de meeste vwo-leerlingen (circa 22%); deze gemeenten hebben tevens het laagste aantal inwonende vmbo-leerlingen (bieden ongeveer 52%).

Het aantal vmbo-leerlingen woonachtig in de regio neemt in de periode van 2007-2016 relatief af. Dit geldt ook voor Zuid-Holland. Het aantal vwo-leerlingen neemt eveneens af, echter in tegenstelling tot Zuid-Holland. Het aantal havo-leerlingen stijgt juist relatief (figuur 2.2).

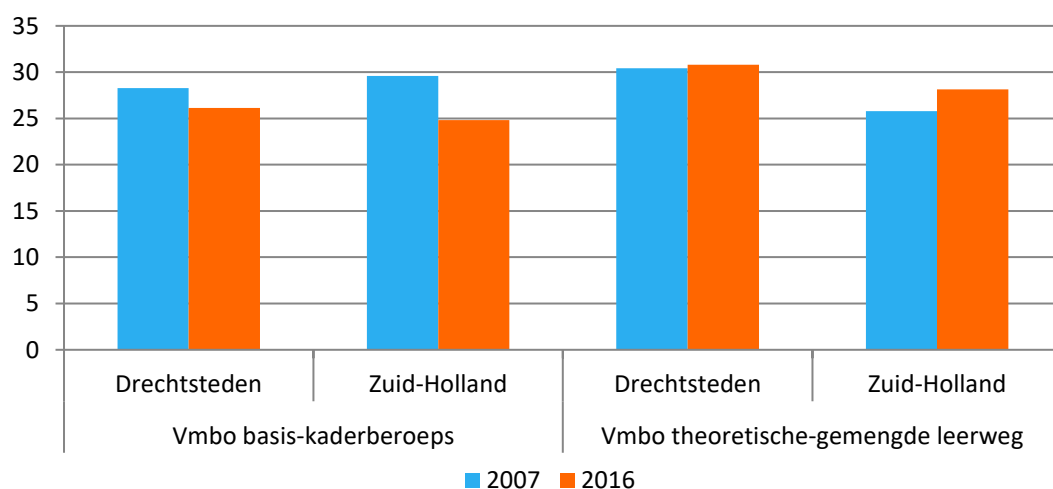
Figuur 2.2 Aantal leerlingen vmbo, havo en vwo per 100 leerlingen voortgezet onderwijs vanaf het derde jaar, woonregio, 2007, 2016, absoluut*

*Dit betreft voorlopige cijfers.
bron: CBS Statline

In 2016 wonen in Drechtsteden ruim 4.050 vmbo-leerlingen (derde leerjaar en hoger). Het aandeel vmbo-leerlingen in het voortgezet onderwijs (derde leerjaar en hoger) is in Drechtsteden hoger dan gemiddeld in Zuid-Holland. Ongeveer 26 van de 100 leerlingen voortgezet onderwijs (derde leerjaar en hoger) woonachtig in de regio volgen in 2016 een basis-kaderberoepsleerweg in het vmbo; een afname van ruim 8% ten opzichte van 2007. De daling in Zuid-Holland is iets sterker (ruim 14%). Ongeveer 31 op de 100 leerlingen volgen een theoretische-gemengde leerweg; vergelijkbaar met 2007. In Zuid-Holland is een relatieve stijging te zien van deze groep leerlingen (ruim 11%; figuur 2.3).

Figuur 2.3 Aantal leerlingen vmbo per 100 leerlingen voortgezet onderwijs vanaf het derde leerjaar, woonregio, 2007, 2016, percentage*

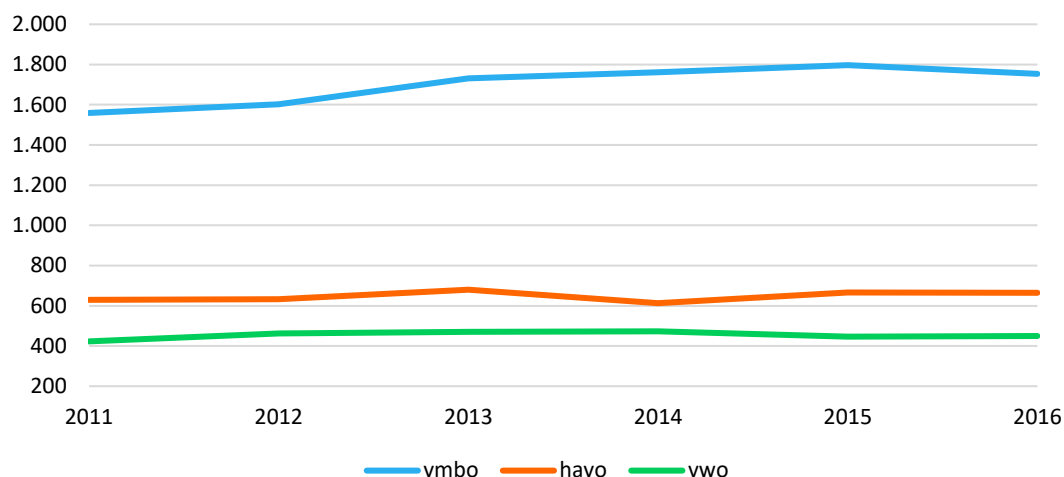

*Dit betreft voorlopige cijfers.
bron: CBS Statline

2.1.2 Geslaagden

Het aantal geslaagden vmbo is in de periode 2011 tot en met 2016 toegenomen met bijna 13%. Het aantal geslaagden op havo- en vwo-niveau is in deze periode minder sterk gestegen met ongeveer 6% (figuur 2.4).

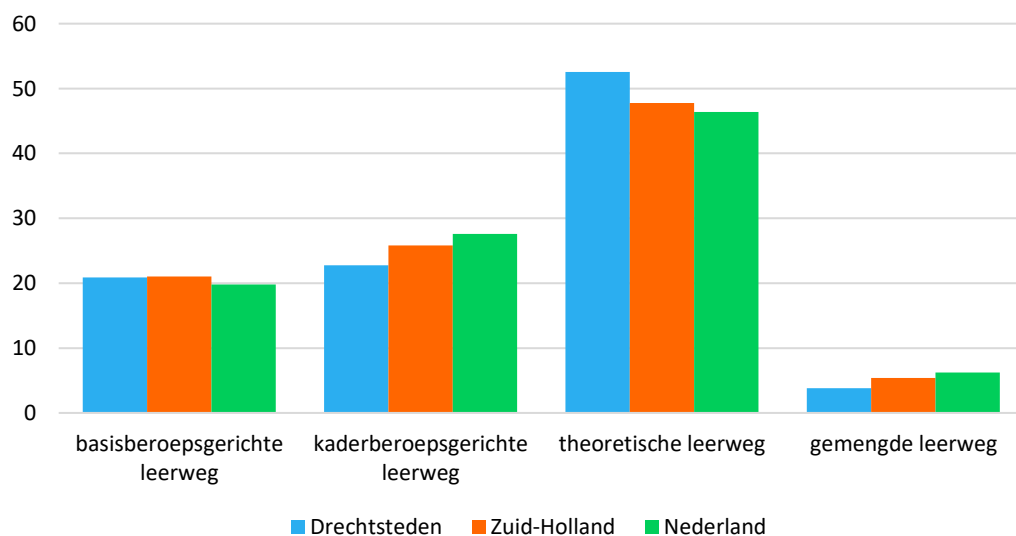
Figuur 2.4 Ontwikkeling aantal geslaagden per onderwijsvorm in het voortgezet onderwijs, onderwijsregio, 2011-2016, absoluut

*Dit betreft voorlopige cijfers.
bron: Ministerie OCW

Figuur 2.5 laat zien dat in Drechtsteden naar verhouding meer geslaagden zijn in de theoretische leerweg en minder in de kaderberoepsgerichte- en gemengde leerweg dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland. Binnen de regio is het aandeel geslaagden in de theoretische leerweg het grootst.

Figuur 2.5 Verdeling van het aantal geslaagden in het vmbo naar type leerweg, onderwijsregio, schooljaar 2015-2016, percentage*

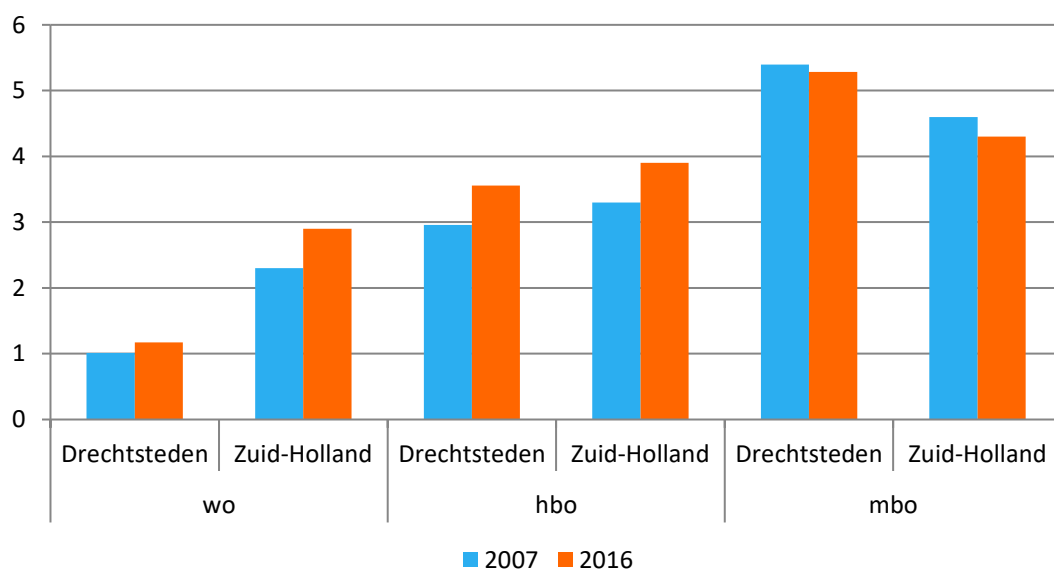
*Dit betreft voorlopige cijfers.
bron: Ministerie OCW

2.2 Beroeps- en wetenschappelijk onderwijs

2.2.1 Studenten

De regio heeft in vergelijking met Zuid-Holland verhoudingsgewijs minder wo-studenten en hbo-studenten, maar meer mbo-studenten. In totaal volgen in 2016 17.250 (jong)volwassenen een vorm van middelbaar beroepsonderwijs of hoger onderwijs (hbo en wo). Het aantal mbo-studenten neemt in de periode van 2007-2016 relatief af. Dit geldt ook voor Zuid-Holland. Het aantal hbo-studenten stijgt juist relatief (figuur 2.6).

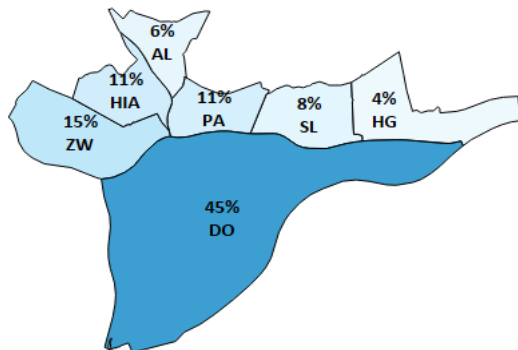
Figuur 2.6 Aantal studenten per 100 volwassenen tot 65 jaar, 2007, 2016, absoluut

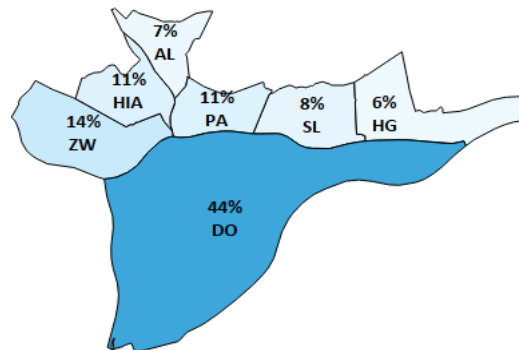
bron: Databank-ZH, CBS Statline

De figuren 2.7a tot en met 2.7c geven de verdeling van het aantal studenten naar woongemeente en naar onderwijsvorm weer.

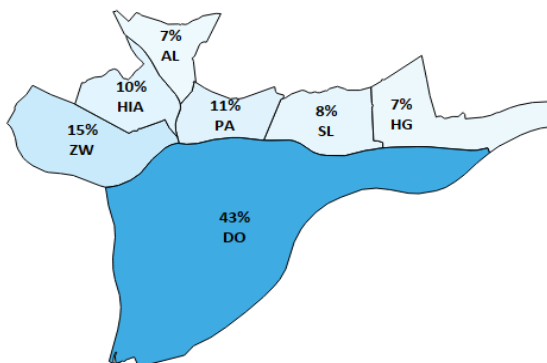
Figuur 2.7a Verdeling van studenten wo in Drechtsteden, 2016, percentage

Figuur 2.7b Verdeling van hbo-studenten in Drechtsteden, 2016, percentage

Figuur 2.7c Verdeling van mbo-studenten in Drechtsteden 2016, percentage

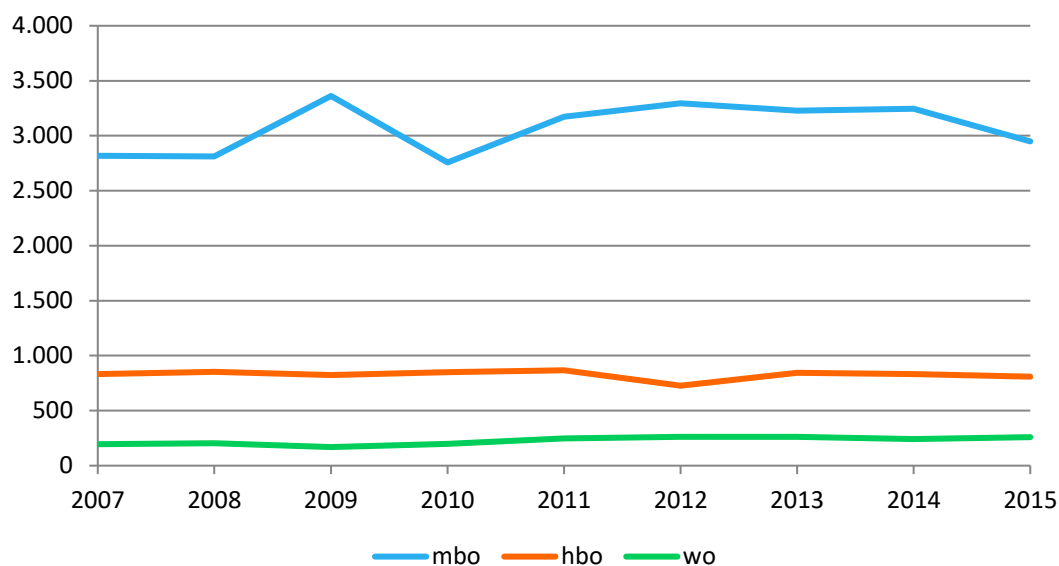
AL = Alblasterdam, HIA = Hendrik-Ido-Ambacht, PA = Papendrecht, SL = Sliedrecht, HG = Hardinxveld-Giessendam, ZW = Zwijndrecht, DO = Dordrecht

bron: Databank-ZH, CBS Statline

2.2.2 Geslaagden

Het totaal aantal geslaagden is vanaf 2007 vrij stabiel. In het mbo zien we wel in 2009 een plotselinge stijging en daarna een scherpe daling in 2010. Het is niet duidelijk waardoor deze ontwikkelingen worden veroorzaakt.

Figuur 2.8 Ontwikkeling aantal geslaagden per hoogst behaalde diploma per onderwijsvorm in Drechtsteden, absoluut

bron: Databank-ZH, CBS Statline

In de regio ligt het aantal geslaagden in het mbo ten opzichte van het totaal aantal geslaagden in 2015 vrijwel op hetzelfde niveau als in 2007. Het aandeel geslaagden in het hbo neemt af van bijna 22 in 2007 tot circa 20 in 2015, terwijl het aandeel geslaagden in het wo toeneemt van circa 5 in 2007 tot ruim 6 in 2015. Landelijk wordt verwacht dat het onderwijsniveau van de instroom van geslaagden op de arbeidsmarkt de komende jaren blijft toenemen vanwege een stijgende instroom van afgestudeerden uit hbo- en wo-richtingen in vergelijking met mbo-richtingen. Voor mbo 2/3¹² wordt voor alle richtingen een afname van de instroom verwacht in vergelijking met de laatste vijf jaar: men studeert langer door. Deze ontwikkelingen wijzen erop dat het gemiddelde opleidingsniveau van Nederlandse jongeren de komende zes jaar verder zal toenemen.¹³

In het algemeen zijn de arbeidsmarktperspectieven voor de komende jaren beter naarmate het opleidingsniveau hoger is. Landelijk gezien hebben wo-opleidingen gemiddeld genomen een 'goed' arbeidsmarktperspectief, terwijl de perspectieven 'redelijk' zijn voor de mbo-gediplomeerden. Meer specifiek worden op hbo- en wo-niveau goede tot zeer goede perspectieven voorzien voor ongeveer 50% van de gediplomeerden, terwijl dat maar 14% en 28% is voor respectievelijk mbo 2/3 en mbo 4. Bovendien is ook het loopbaanperspectief op de lange termijn beter voor hoger opgeleiden. Voor gediplomeerden mbo 2/3 zijn de perspectieven het beste voor de technische richtingen, vooral mbo 2/3 technische installatie. Op mbo 4-niveau zijn de perspectieven goed voor groen en techniek. Voor mbo 4 werktuigbouwkunde en metaalbewerking en mbo 4 technische installatie zijn de perspectieven zelfs zeer goed. Ook voor grote opleidingen zoals mbo 4 gezondheidszorg zijn de perspectieven

¹² Mbo niveau 2 betreft basisberoepsopleiding, niveau 3 vakopleiding en niveau 4 opleiding voor middenkader/ gespecialiseerd beroep.

¹³ Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt. De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2022. Maastricht: ROA, 2017.

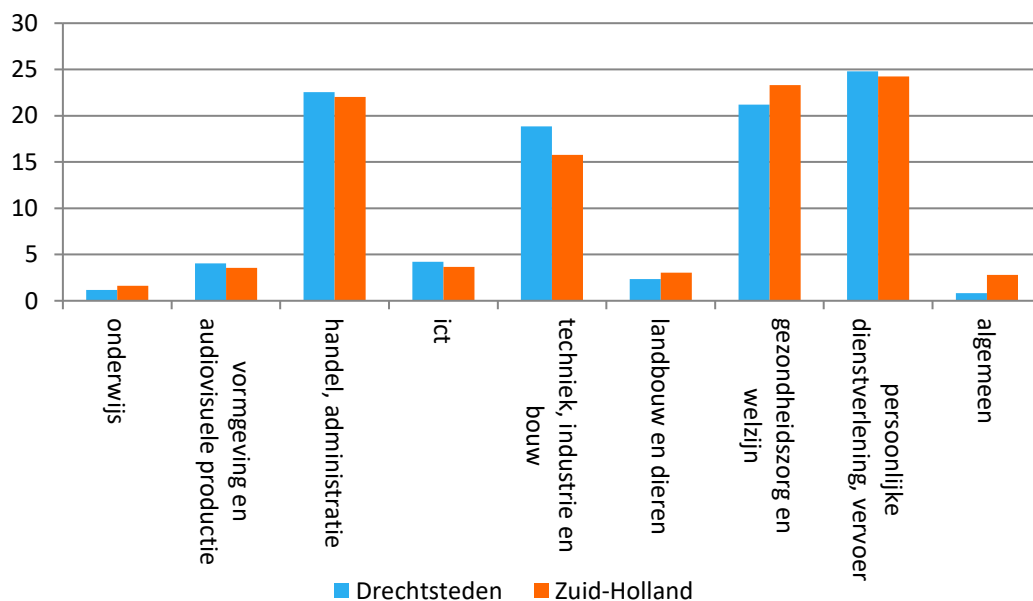
goed. Voor de richting economie op niveau 2/3 en niveau 4, maar ook op hbo-niveau, zijn de perspectieven matig.¹⁴

Landelijk gezien bieden op hbo- en wo-niveau de richtingen onderwijs, zorg en techniek goede arbeidsmarktperspectieven voor de komende jaren. Zeer goed zijn de baankansen voor hbo werktuigbouwkunde, hbo chemie en hbo bouwkunde en civiele techniek en wo informatica. Op hbo-niveau zijn de arbeidsmarktperspectieven het minst gunstig voor de richting communicatie en hotel, vrijetijd en facility management. Op wo-niveau geldt dit voor bedrijfseconomie en logistiek en kunst.¹⁵

Gegevens over geslaagden in het mbo naar sector en naar niveau zijn alleen beschikbaar op het niveau van arbeidsmarktregio's. De arbeidsmarktregio Drechtsteden bestaat uit de gemeenten Alblasterdam, Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht.

Figuur 2.9 laat zien dat in de arbeidsmarktregio Drechtsteden naar verhouding meer geslaagden zijn in de techniek, industrie en bouw dan gemiddeld in Zuid-Holland. Voor de sector gezondheidszorg en welzijn geldt het omgekeerde.

Figuur 2.9 Verdeling van het aantal geslaagden in het mbo naar sector, schooljaar 2015-2016, percentage

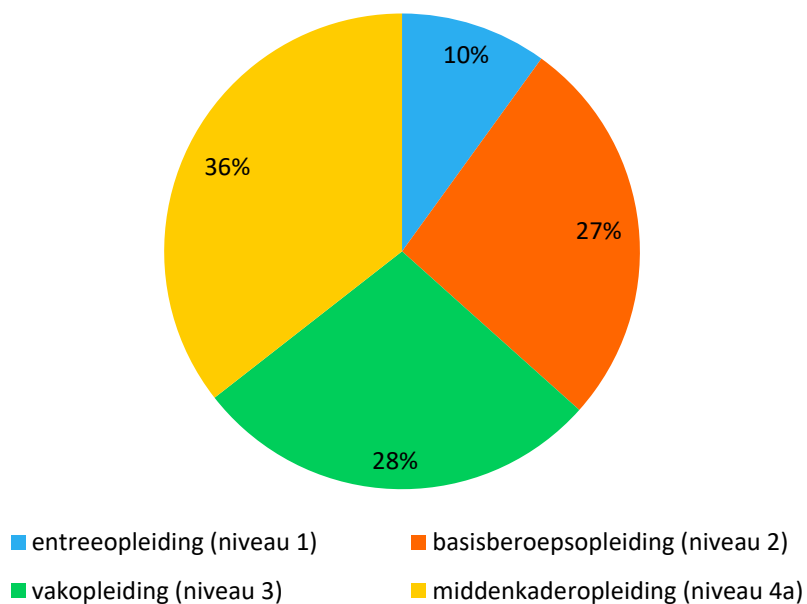
bron: CBS Statline

Ongeveer 36% van de mbo-geslaagden heeft een middenkaderopleiding (niveau 4a) voltooid (figuur 2.10).

¹⁴ Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt. De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2022. Maastricht: ROA, 2017.

¹⁵ Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt. De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2022. Maastricht: ROA, 2017.

Figuur 2.10 Mbo-geslaagden naar niveau in Drechtsteden, schooljaar 2015-2016, percentage

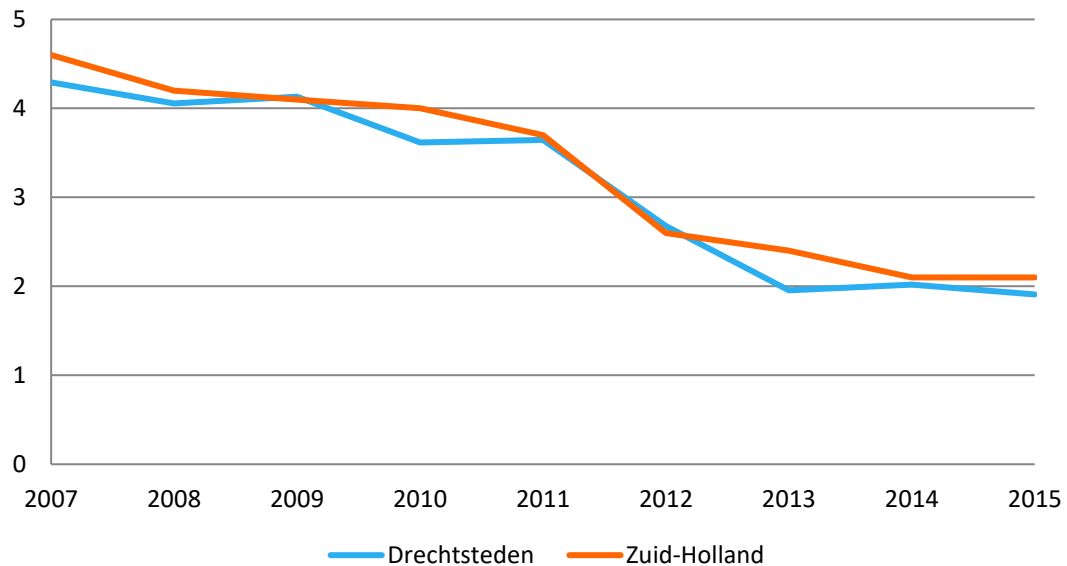
bron: CBS Statline

2.3 Voortijdige schoolverlaters

Het aantal voortijdige schoolverlaters is in Drechtsteden in de periode 2007-2015 sterk afgenomen: van 1.002 naar 450. Het betreft vooral jongeren op het mbo. De sterk dalende lijn zien we ook in de rest van Zuid-Holland. Het percentage voortijdige schoolverlaters is zowel in de regio als in Zuid-Holland ongeveer 2.

De daling is het gevolg van maatregelen om het schoolverzuim onder jongeren terug te dringen. Doordat meer jongeren met succes hun opleiding afronden, kunnen zij een betere start op de arbeidsmarkt maken: daar profiteren jongeren zelf van, maar ook de samenleving als geheel (publiekperspectief.nl).

Figuur 2.11 **Ontwikkeling aantal voortijdige schoolverlaters ten opzichte van het totaal aantal studenten in het voortgezet onderwijs en mbo, 2007-2015, percentage**

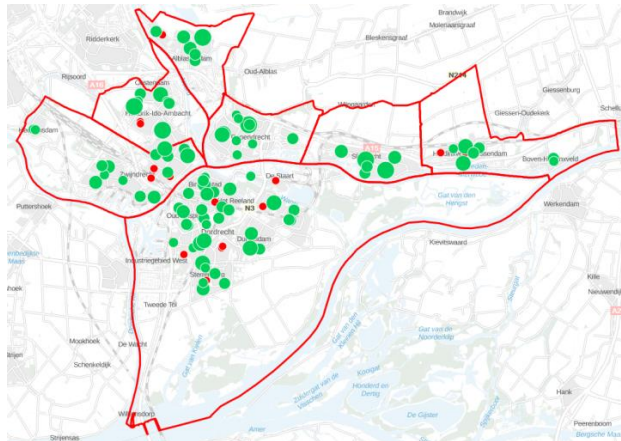

bron: Databank-ZH, Ministerie OCW

2.4 Locaties onderwijsvoorzieningen

Figuur 2.12a tot en met 2.12c geeft de locaties van scholen voor basisonderwijs, voortgezet onderwijs en mbo in de regio weer. In de gemeenten Alblasserdam en Hendrik Ido Ambacht zijn er geen scholen voor voortgezet onderwijs, scholen voor mbo zijn te vinden in Dordrecht, Hardinxveld-Giessendam en Zwijndrecht.

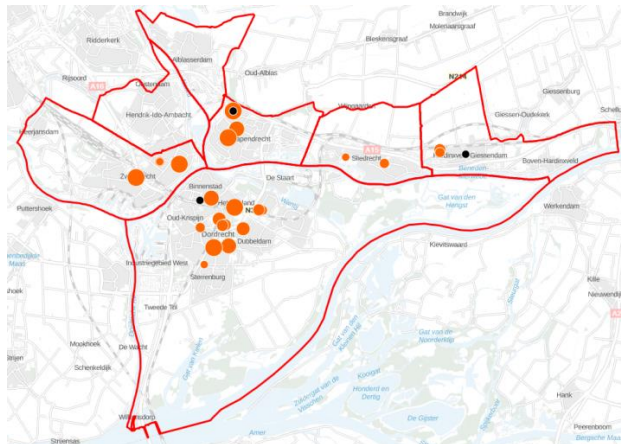
Figuur 2.12a Basisscholen

Legenda

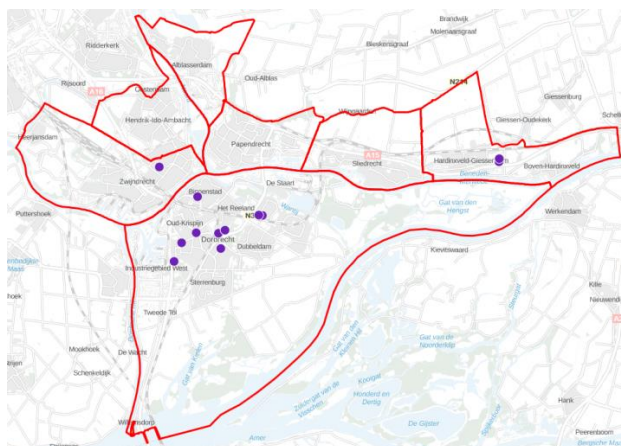
Figuur 2.12b Scholen voortgezet onderwijs

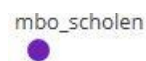
Legenda

Figuur 2.12c Mbo-scholen

Legenda

bron: [Data-adviesbureau Tympan](#)

De scholen voor voortgezet onderwijs en mbo in de regio zijn redelijk tot goed bereikbaar met het openbaar vervoer.

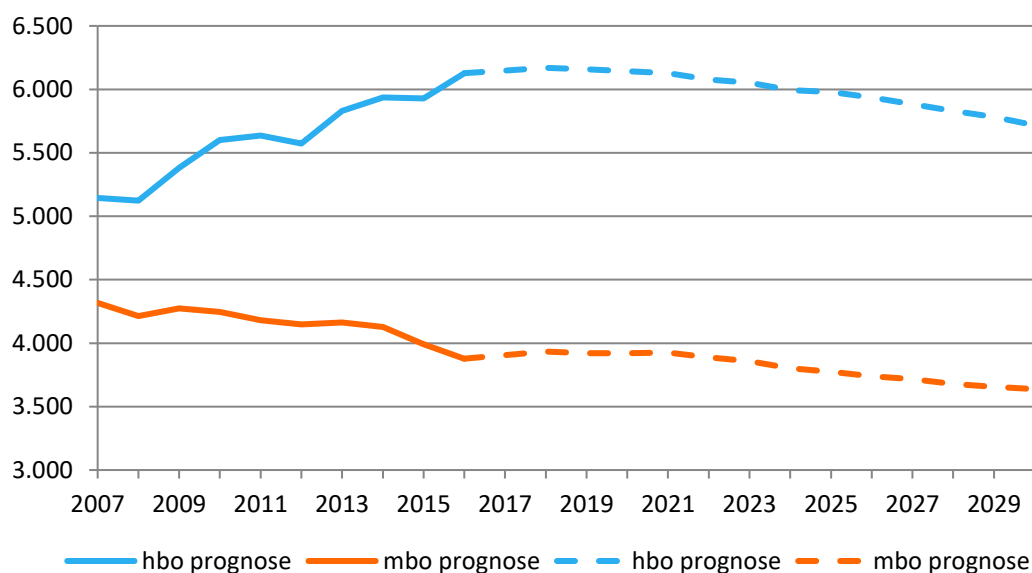
[Bereikbaarheid onderwijsvoorzieningen met het OV](#)

2.5 Prognose studenten

Op grond van de regionale bevolkingsontwikkeling, is een prognose gemaakt van het aantal studenten voor het mbo en het hbo.¹⁶ Voor wo is geen goede prognose te maken. De regionale bevolkingsontwikkeling is namelijk geen goede voorspeller van het toekomstig aantal studenten, omdat studenten niet alleen afkomstig zijn uit de regio, maar uit heel Nederland en uit het buitenland.

Tot schooljaar 2016-2017 neemt het aantal studenten ten opzichte van schooljaar 2007-2008 in het mbo af en het aantal studenten in het hbo toe. Vanaf schooljaar 2017-2018 neemt het aantal mbo- en het aantal hbo-studenten eerst licht toe, maar vanaf schooljaar 2019-2020 is een daling te zien. In schooljaar 2030-2031 zijn er ruim 6% minder mbo-studenten dan in schooljaar 2016-2017 en bijna 7% minder hbo-studenten (figuur 2.13).

Figuur 2.13 **Ontwikkeling aantal studenten in de regio Drechtsteden, 2007-2030, absoluut**

bron: Ministerie OCW, provincie Zuid-Holland

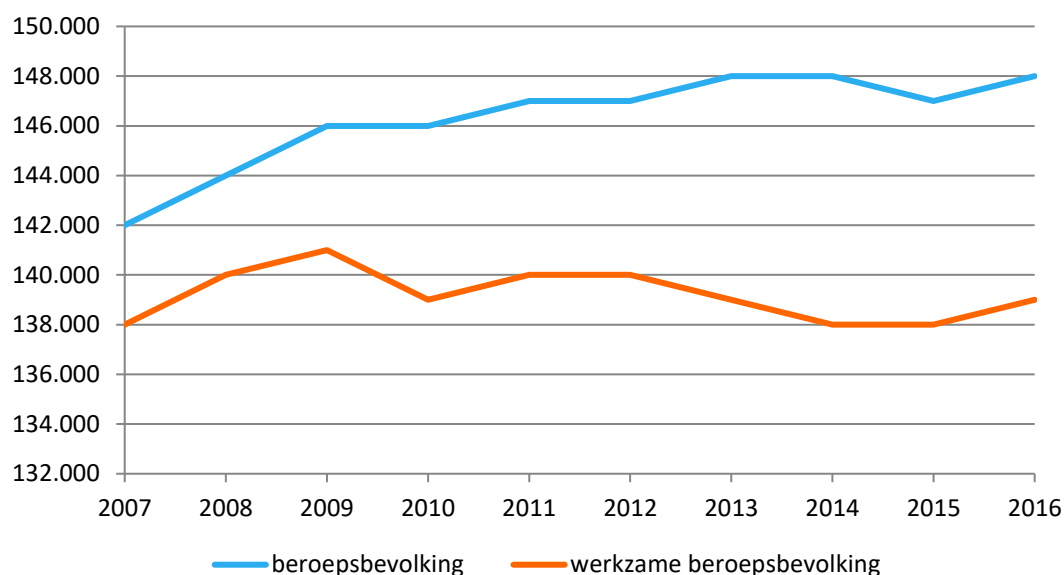
¹⁶ Er wordt dus geen rekening gehouden met andere (beleidsmatige) ontwikkelingen.

3 Arbeidsmarkt en economie

3.1 Arbeidsparticipatie

De beroepsbevolking bestaat uit personen van 15 tot 75 jaar die of betaald werk hebben (werkzame beroepsbevolking) of recent naar betaald werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn (werkloze beroepsbevolking). In Drechtsteden behoren in 2016 zo'n 148.000 personen tot de beroepsbevolking (figuur 3.1). De beroepsbevolking is in de periode 2007-2016 met circa 4% toegenomen. Circa 138.000 personen behoren in 2016 tot de werkzame beroepsbevolking. Dit is bijna 1% hoger dan in 2007, maar het aantal fluctueert wel in de periode 2007-2016.

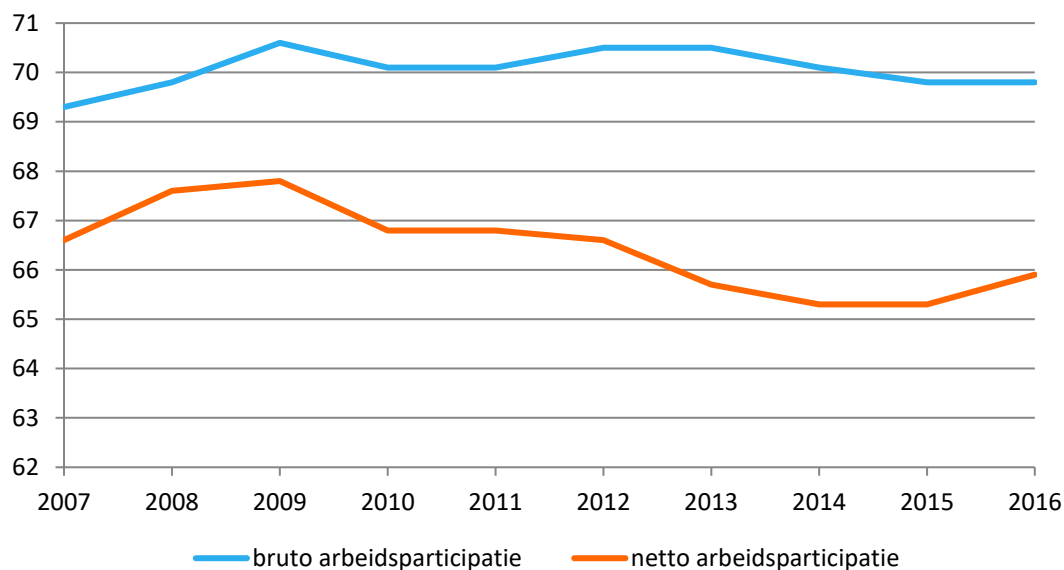
Figuur 3.1 **Ontwikkeling beroepsbevolking en werkzame beroepsbevolking 2007-2016 in Drechtsteden, absoluut***

*Het CBS rondt de cijfers af op duizendtallen. Daarom kunnen in de figuur alleen de afgeronde duizendtallen kunnen worden weergegeven.
bron: CBS Statline

In 2016 behoort 70% van alle personen van 15-74 jaar tot de beroepsbevolking. Dit percentage wordt aangeduid met de term 'bruto arbeidsparticipatie'. In Zuid-Holland is de bruto arbeidsparticipatie 69%, in Nederland 70%. Figuur 3.2 laat de regionale ontwikkeling zien van de bruto arbeidsparticipatie (aandeel werkzame en niet-werkzame beroepsbevolking) en netto arbeidsparticipatie (aandeel werkzame beroepsbevolking).

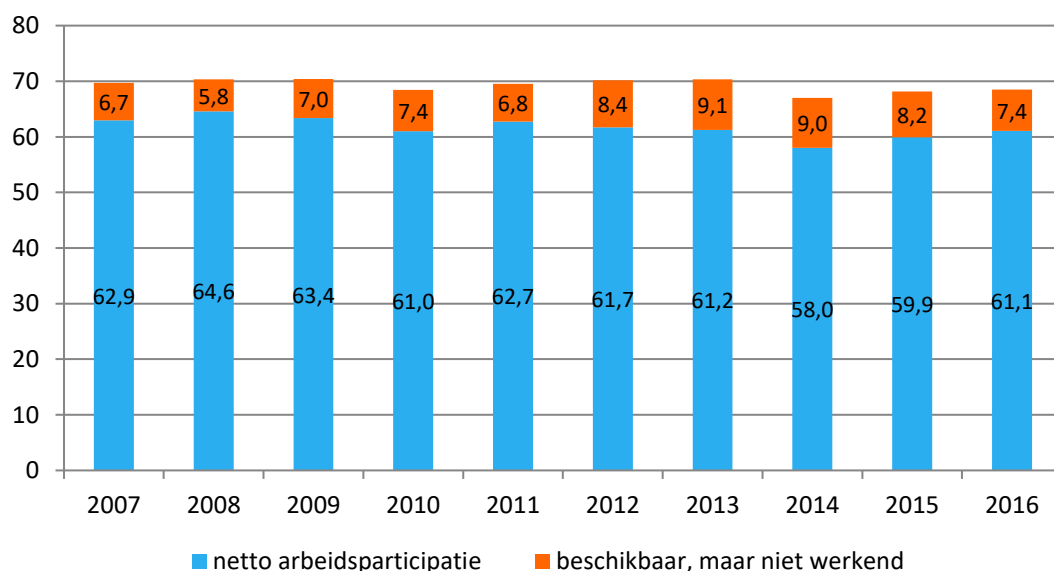
Figuur 3.2 **Ontwikkeling bruto en netto arbeidsparticipatie, 2007-2016, percentage**

bron: CBS Statline

De bruto arbeidsparticipatie verschilt sterk per leeftijdscategorie. Logischerwijs is slechts een deel van de 15-24-jarigen beschikbaar voor de arbeidsmarkt vanwege het volgen van onderwijs. Ditzelfde geldt voor de 65-plussers vanwege pensionering. Van de 25-44-jarigen is ruim 87% beschikbaar voor werk, van de 45-75-jarigen is dat bijna 59%. Figuur 3.3 laat de ontwikkeling van arbeidsparticipatie zien van de groep 15-24-jarigen. De gehele kolom geeft het percentage bruto arbeidsparticipatie weer (dus 68,5% in 2016).

Figuur 3.3 **Ontwikkeling arbeidsparticipatie van 15-24-jarigen, 2007-2016, percentage**

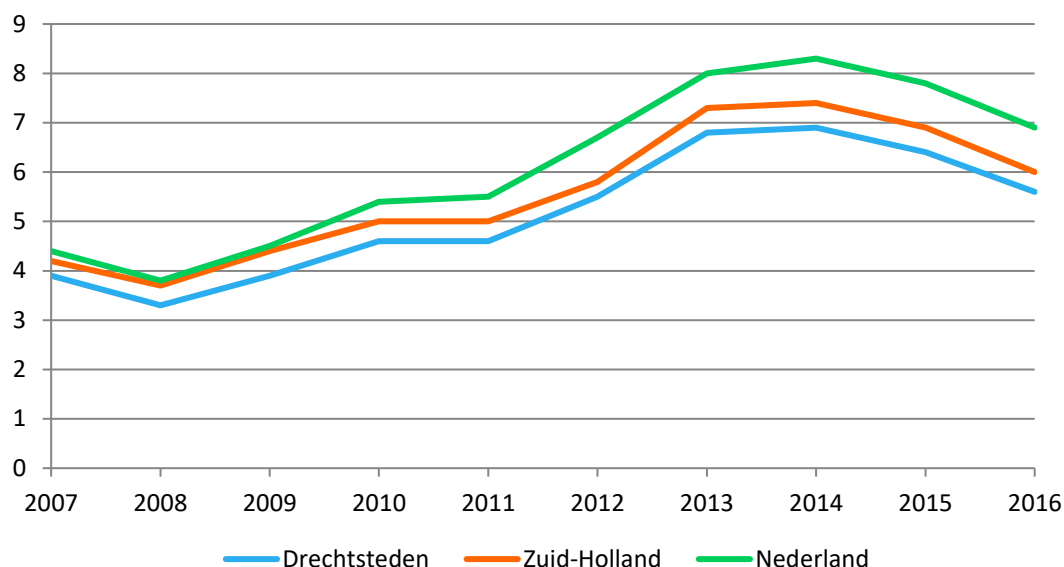

bron: CBS Statline

3.2 Werkloosheid

Het werkloosheidspercentage geeft het gedeelte van de beroepsbevolking weer dat zonder werk is en recent naar werk heeft gezocht.

Figuur 3.4 **Ontwikkeling werkloosheid, 2007-2016, percentage**

bron: CBS Statline

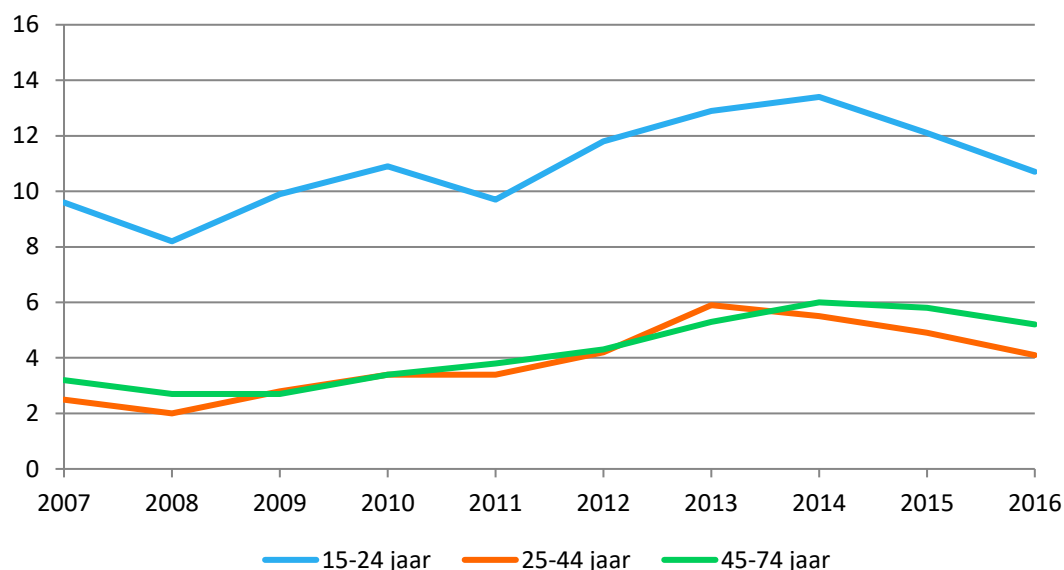
Het werkloosheidspercentage ligt in Drechtsteden gedurende de gehele periode 2007-2016 onder het percentage van Zuid-Holland en dat van Nederland. In de periode 2008 tot en met 2014 zien we een stijging, vanaf 2014 neemt het werkloosheidspercentage af. Deze ontwikkeling volgt de provinciale en landelijke trend.

In 2016 is 5,6% van de beroepsbevolking in de regio werkloos. Dit is minder dan in Zuid-Holland (6,0%) en in Nederland (6,9%). Dordrecht heeft in 2016 binnen de regio het hoogste werkloosheidspercentage (6,8%). De percentages voor de andere gemeenten variëren van 4,3 tot 5,9.

De duidelijke afname van het aantal WW-uitkeringen, het aantal werkzoekenden en de toename van het aantal vacatures in de periode januari – december 2017 is een indicatie dat de werkloosheid verder daalt ([UWV 2018](#), [UWV 2017 tabellen](#)). Op grond van landelijke ramingen van het CPB kan worden aangenomen dat de daling in 2018 doorzet ([CPB 2017](#)).

De werkloosheid onder jongeren/jongvolwassenen is gedurende de periode 2007-2016 aanzienlijk groter dan in andere leeftijdsklassen. Het werkloosheidspercentage onder jongeren/jongvolwassenen is in 2016 bijna 11%, onder 25-44-jarigen is dat ruim 4% (figuur 3.5).

Figuur 3.5 **Ontwikkeling werkloosheid naar leeftijd in Drechtsteden, 2007-2016, percentage**

bron: CBS Statline

Er zijn nog geen recentere werkloosheidscijfers beschikbaar naar gemeente en leeftijd voor heel 2017 op jaarbasis. In 2017 staan in de maanden januari tot en met december gemiddeld circa 250 jongeren/jongvolwassenen in Drechtsteden geregistreerd als werkzoekend. In december 2017 ligt het aantal werkzoekenden 43% lager dan in januari (werk.nl).

Laagopgeleiden¹⁷ hebben vaker conjunctuurgevoelige banen en flexibele contracten. Toen de werkloosheid tijdens de crisis toenam, steeg deze onder laagopgeleiden sterker dan onder hoogopgeleiden. Met het aantrekken van de economie daalt de werkloosheid onder laagopgeleiden het sterkst¹⁸. Het SCP verwacht in de toekomst dat het voor laagopgeleiden nog lastiger wordt, bijvoorbeeld omdat bij het (eventueel) verdwijnen van 'middenbanen' middelbaar opgeleiden uitwijken naar lager geschoold werk. Ook van de middelbaar opgeleiden verwacht het SCP dat ze het moeilijker gaan krijgen. Cijfers laten zien dat de werkloosheidspercentages van de middelbaar opgeleiden steeds meer gaan lijken op die van de laagopgeleiden¹⁹.

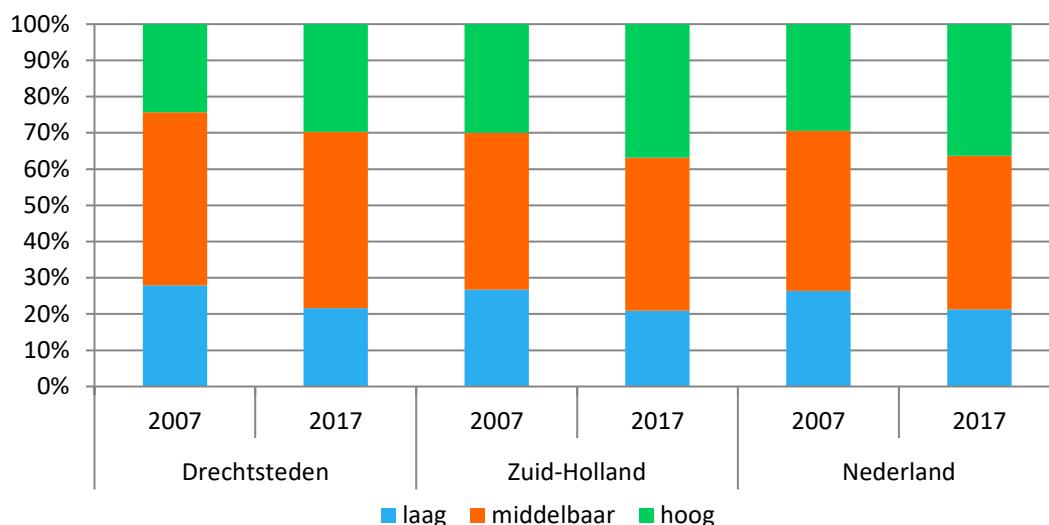
In de regio Drechtsteden is het aandeel laagopgeleiden in de beroepsbevolking vergelijkbaar met Zuid-Holland en Nederland, het aandeel middelbaar opgeleiden ligt hoger en het aandeel hoogopgeleiden lager dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland (figuur 3.6). In de periode 2007-2017 daalt het aandeel laagopgeleiden in Drechtsteden van circa 28 naar bijna 22%, het aandeel middelbaar opgeleiden blijft vrijwel gelijk. Het aandeel hoogopgeleiden neemt daarentegen toe van ongeveer 24 tot bijna 30%.

¹⁷ Laag: basisonderwijs, onderbouw voortgezet onderwijs, mbo1. Middelbaar: bovenbouw havo/vwo, mbo2-4. Hoog: hbo, wo.

¹⁸ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/29/werkloosheid-daalt-sterker-onder-laagopgeleiden>

¹⁹ Graaf-Zijl M. de, Josten E. Boeters S. Eggink E, Bolhaar J., Ooms I., Ouden A. den, Woittiez I. De onderkant van de arbeidsmarkt in 2025. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau, 2015.

Figuur 3.6 Opbouw beroepsbevolking naar opleidingsniveau * 2007-2017, percentage

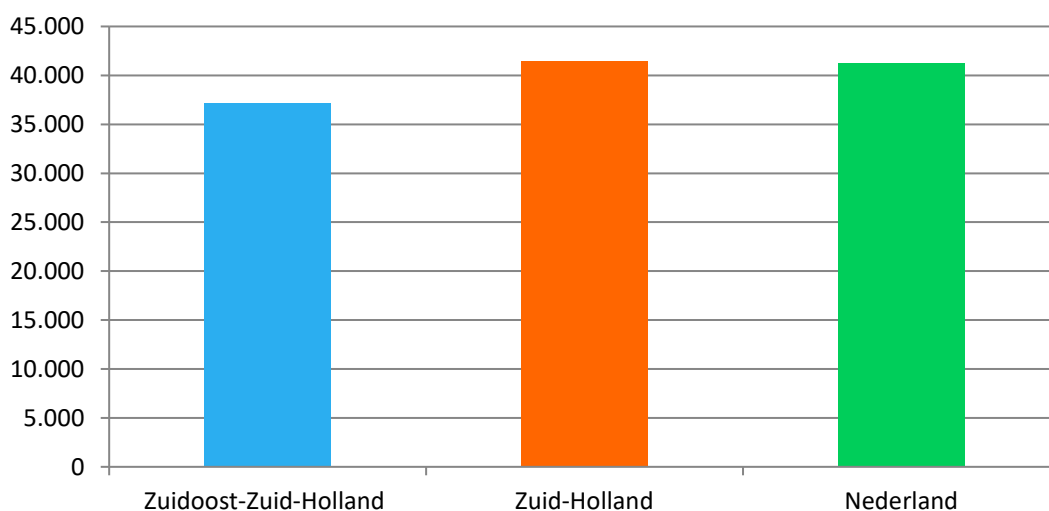
* Laag: basisonderwijs, onderbouw voortgezet onderwijs, mbo1. Middelbaar: bovenbouw havo/vwo, mbo2-4. Hoog: hbo, wo.
bron: CBS Statline

3.3 Economie

Cijfers over economie zijn deels alleen beschikbaar op het niveau van COROP-regio's. Drechtsteden maakt deel uit van de COROP-regio Zuidoost-Zuid-Holland. Deze bestaat uit de volgende gemeenten: Alblasterdam, Dordrecht, Giessenlanden, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Leerdam, Molenwaard, Papendrecht, Sliedrecht, Zederik en Zwijndrecht.

De COROP-regio Zuidoost-Zuid-Holland (COROP) draagt ongeveer 2% bij aan het totale Bruto Binnenlands Product (BBP) en ongeveer 10% aan het Zuid-Hollandse Bruto Regionaal Product (BRP). Het BRP per inwoner is lager dan in Zuid-Holland en in Nederland (figuur 3.7). Een lager BRP per inwoner dan gemiddeld komt vaak doordat relatief veel inwoners buiten de regio werken en daar bijdragen aan het BRP.

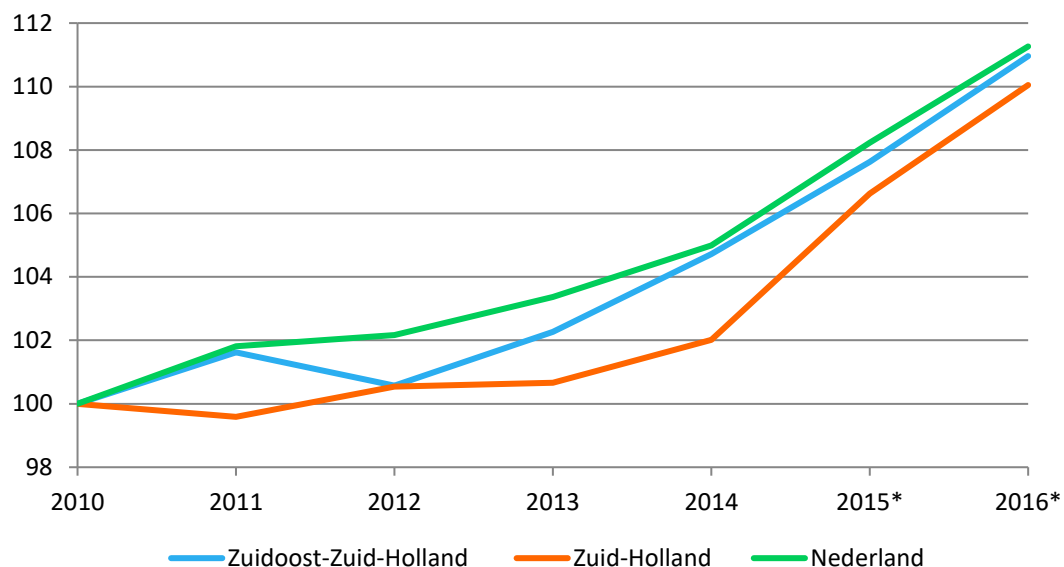
Figuur 3.7 BRP/BBP per inwoner in euro's, 2016

bron: CBS Statline

In de afgelopen zes jaar is het BRP in de COROP-regio Zuidoost-Zuid-Holland gestegen. De relatieve stijging is ongeveer gelijk aan die van Nederland als geheel en iets groter dan die van Zuid-Holland (figuur 3.8).

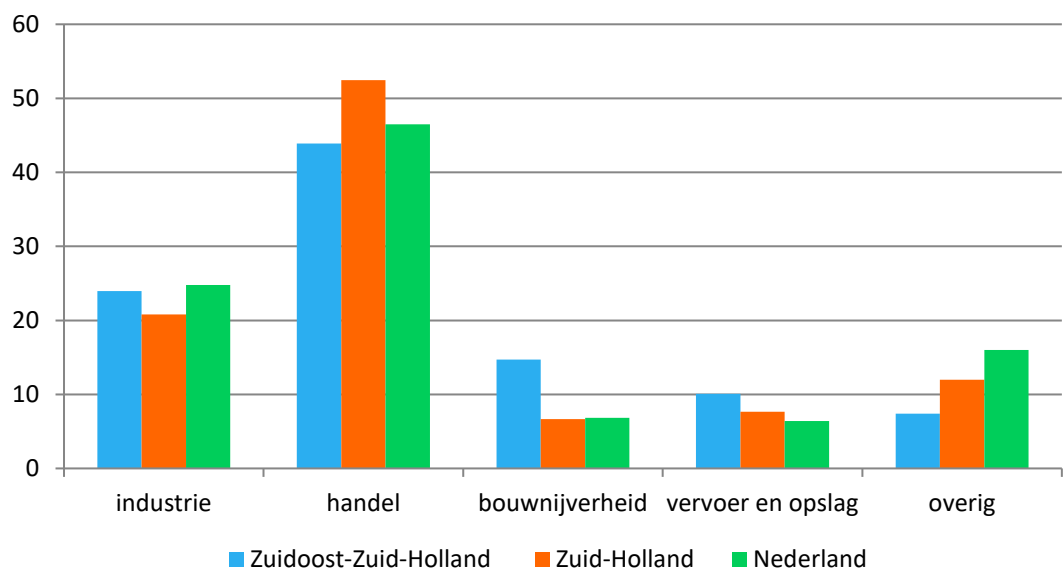
Figuur 3.8 **Ontwikkeling BRP en BBP, 2010-2016, index**

bron: CBS Statline

In de COROP-regio Zuidoost-Zuid-Holland hebben de sectoren bouwnijverheid en vervoer en opslag een groter aandeel in de omzet dan gemiddeld in Nederland en Zuid-Holland, het aandeel industrie is in de regio vergelijkbaar met het aandeel in heel Nederland, maar is groter dan het aandeel in Zuid-Holland (figuur 3.9).

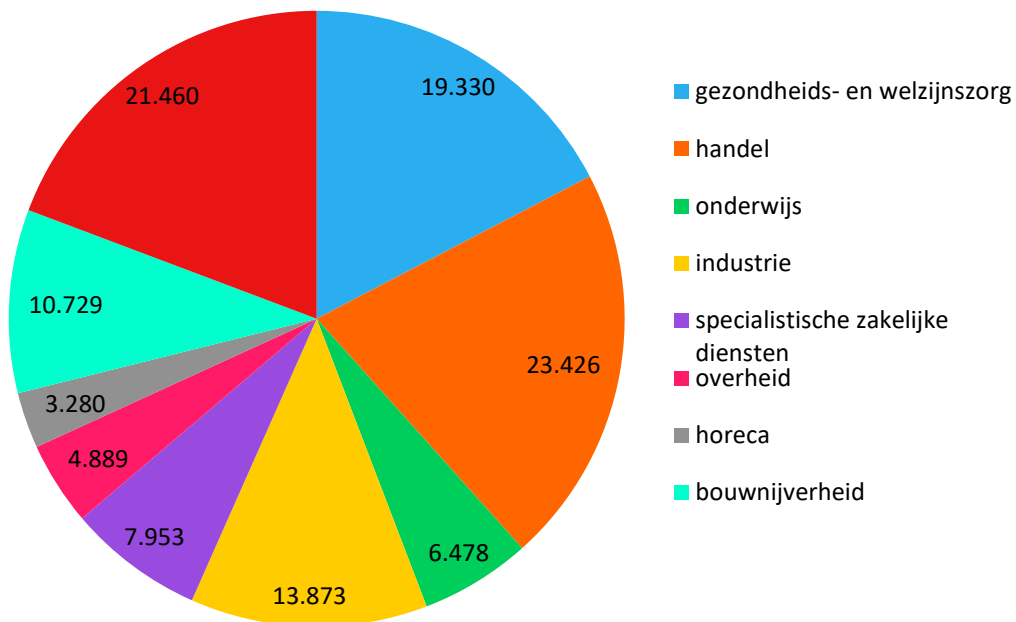
Figuur 3.9 **Relatieve omzet van verschillende sectoren (SBI), 2016, percentage**

bron: CBS Statline

De meeste werkgelegenheid is te vinden in de sectoren handel en gezondheids- en welzijnszorg²⁰ (figuur 3.10).

Figuur 3.10 Aantal personen werkzaam per sector in Drechtsteden (SBI), 2015, absoluut

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland

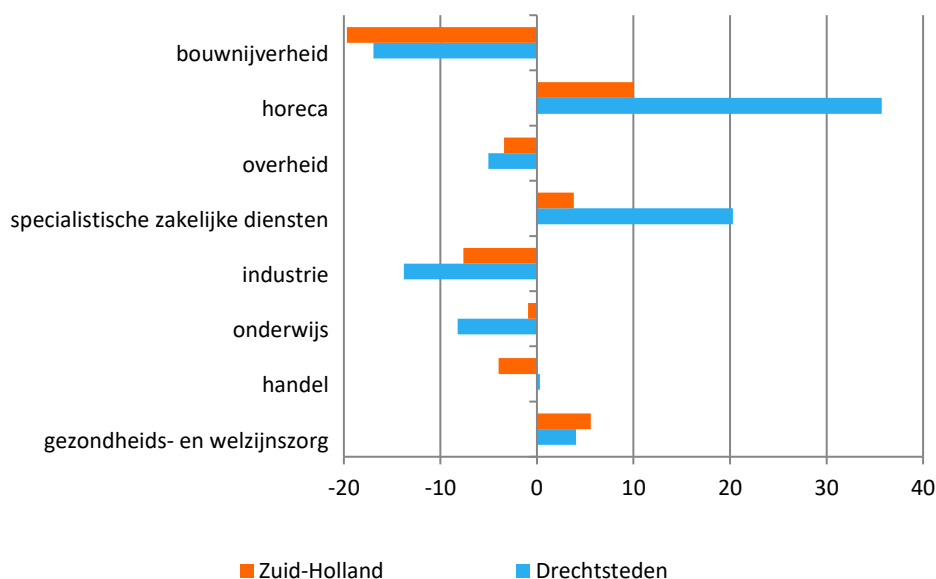
In de periode 2007-2015 is de werkgelegenheid met 36% het sterkst gegroeid in de horeca (figuur 3.11).

Het UWV verwacht dat landelijk het aantal banen procentueel de komende tijd waarschijnlijk het sterkst groeit in de deelsectoren kinderopvang en peuterspeelzaalwerk, thuiszorg en de overige gezondheidszorg (vooral huisartsenpraktijken en gezondheidscentra). Dit is onder meer het gevolg van de vergrijzing, maar ook van de economische groei, nieuwe behandelmethode, het schrappen van bezuinigingen en het beschikbaar stellen van extra financiering, onder meer voor verpleeghuiszorg.²¹

²⁰ Hierbij wordt de categorie 'overig' buiten beschouwing gelaten, omdat dit een optelsom is van een aantal verschillende, relatief kleine sectoren.

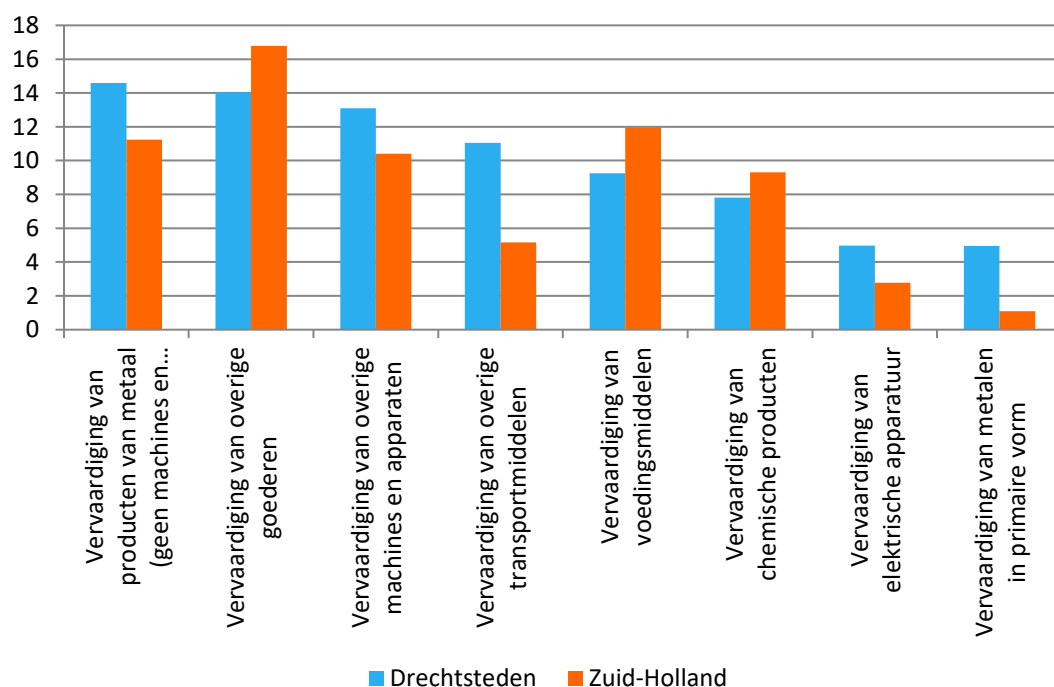
²¹ Brakel K. van, Hilbers P en Vries M de (red.). UWV Arbeidsmarktprognose 2017-2018. Amsterdam: UWV, 2017.

Figuur 3.11 Ontwikkeling werkgelegenheid per sector (SBI), 2007-2015, percentage

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland

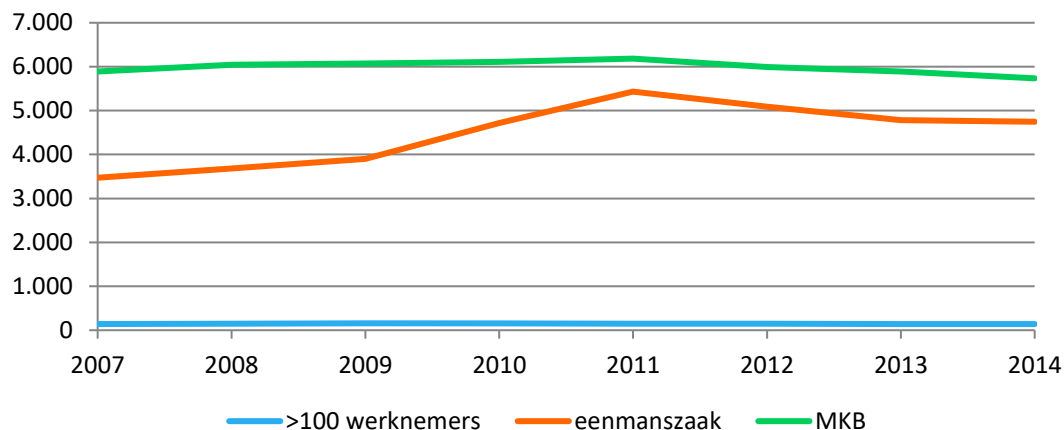
Figuur 3.12 Aandeel werkgelegenheid van de grootste industrieën (SBI 2) binnen de industrie (SBI 1), 2015, percentage

bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland

Het aantal eenmanszaken en MKB-bedrijven (minder dan 100 werknemers) neemt vanaf 2012 af, het aantal bedrijven met meer dan 100 werknemers blijft nagenoeg gelijk (figuur 3.13).

Figuur 3.13 Ontwikkeling aantal bedrijven* naar aantal werknemers, 2007-2015, absoluut

*Dit is exclusief lege bv's.
bron: Bedrijvenregister Zuid-Holland

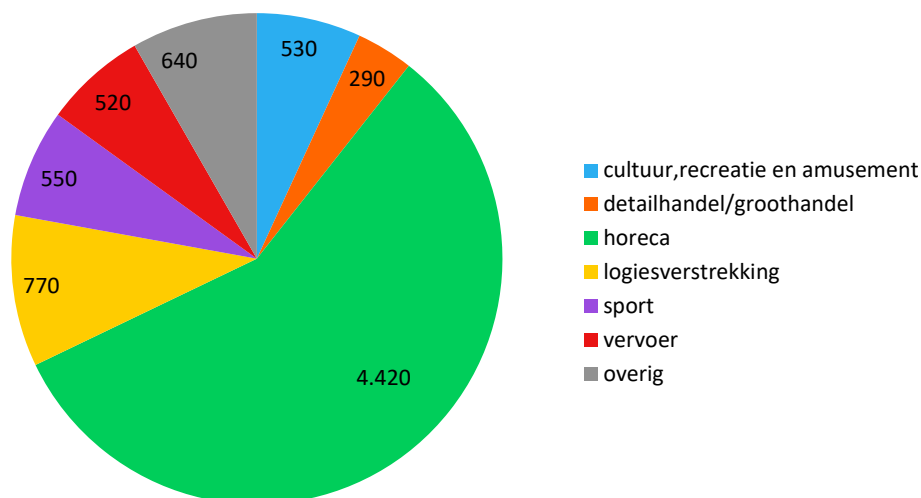
3.4 Recreatie en toerisme

3.4.1 Werkgelegenheid

Cijfers over de deelsectoren van recreatie en toerisme zijn voor de regio Drechtsteden alleen beschikbaar op het niveau van COROP-regio's. De regio Drechtsteden maakt deel uit van de regio Zuidoost-Zuid-Holland. Hiertoe behoren de gemeenten: Alblasterdam, Dordrecht, Giessenlanden, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Leerdam, Molenwaard, Papendrecht, Sliedrecht, Zederik en Zwijndrecht.

In 2017 telt de regio Zuidoost-Zuid-Holland ruim 7.700 werknemers in de sector recreatie en toerisme. Meer dan de helft hiervan werkt in de horeca (ruim 57%). Het kleinste aandeel werkt in de sector detailhandel/groothandel (bijna 4%; figuur 3.14).

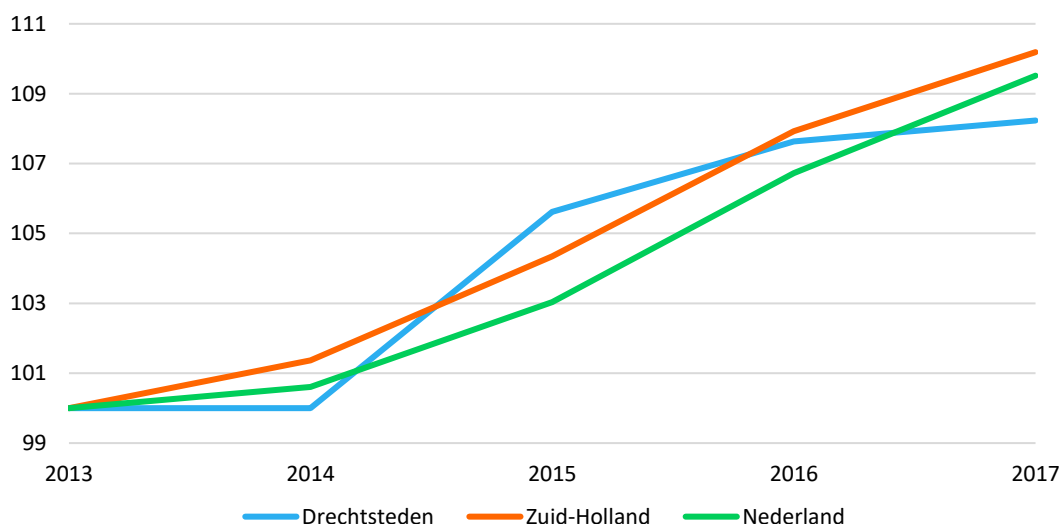
Figuur 3.14 Aantal personen werkzaam per deelsector recreatie en toerisme (SBI) in de COROP-regio Zuidoost-Zuid-Holland, 2017, absoluut*

*Het aantal banen heeft betrekking op het totaal aantal fulltimers, parttimers en uitzendkrachten
bron: LISA, 2017

Het aantal banen in de sector recreatie en toerisme is in 2017 toegenomen met ruim 8% ten opzichte van 2013. Dit is minder sterk dan de stijging in Zuid-Holland en Nederland (beiden circa 10%; figuur 3.15). Binnen de gemeenten van de regio varieert de ontwikkeling in werkgelegenheid tussen een daling van bijna 8% in Alblasterdam en een stijging van ruim 41% in Hardinxveld-Giessendam.

Figuur 3.15 Ontwikkeling van het aantal banen in de sector recreatie & toerisme, 2013-2017, index*

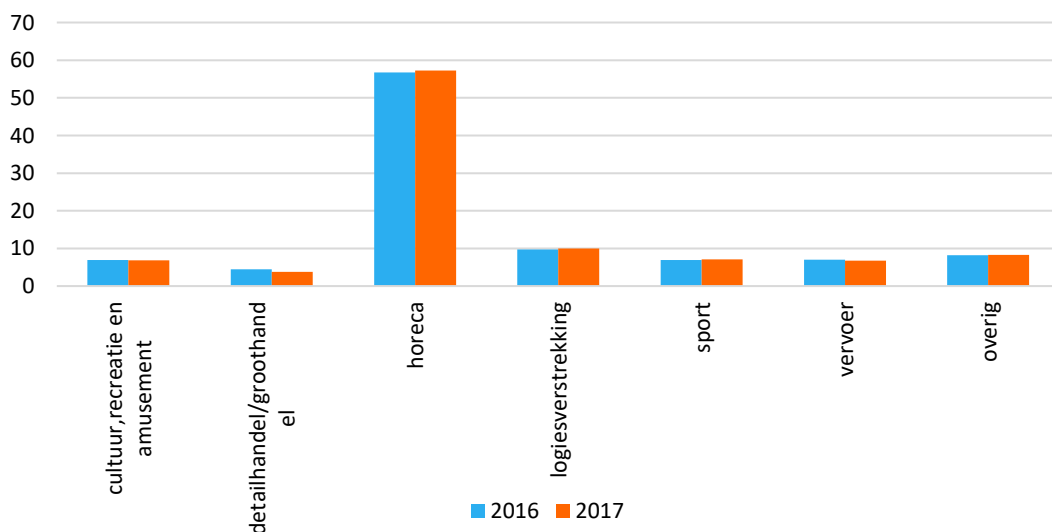

*Het aantal banen heeft betrekking op het totaal aantal fulltimers, parttimers en uitzendkrachten.

bron: LISA, 2013-2017

Sinds 2013 is in 2017 de werkgelegenheid in recreatie en toerisme het meest gegroeid in de deelsector cultuur, recreatie en amusement met ruim 43%. Werkgelegenheid is het meest afgenomen in de deelsector detailhandel/groothandel met ruim 19%; sterker dan de afname in Zuid-Holland (bijna 10%; figuur 3.16).

Figuur 3.16 Ontwikkeling werkgelegenheid per deelsector recreatie en toerisme (SBI) in de COROP-regio Zuidoost-Zuid-Holland, 2013-2017, percentage

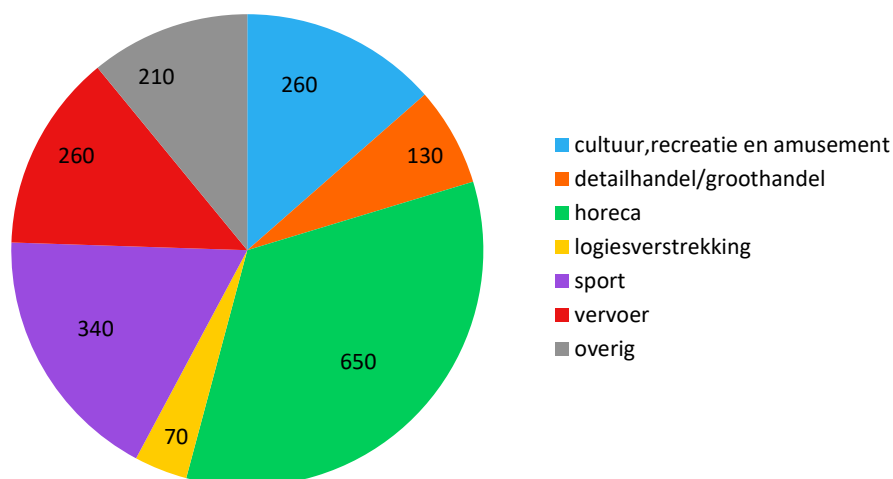

bron: LISA, 2013, 2017

3.4.2 Vestigingen

De regio Zuidoost-Zuid-Holland heeft in 2017 ruim 1.900 vestigingen die tot de sector recreatie en toerisme behoren. De meerderheid van de vestigingen behoren tot de horeca (bijna 34%) en de kleinste aandeel tot de logiesverstrekking (bijna 4%; figuur 3.17).

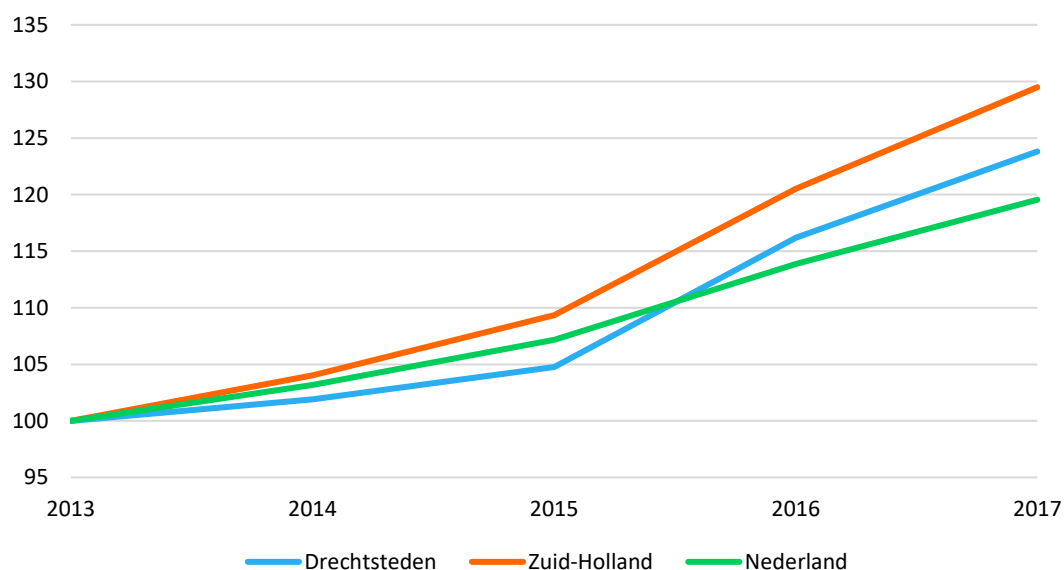
Figuur 3.17 Aantal vestigingen per deelsector recreatie en toerisme (SBI) in de CO-ROP-regio Zuidoost-Zuid-Holland, 2017, absoluut

bron: LISA, 2017

Het aantal vestigingen binnen recreatie en toerisme stijgt in Drechtsteden tussen 2013 en 2017 met bijna 24%. Dit is minder sterk dan in Zuid-Holland (ruim 29%) en sterker dan in Nederland (ruim 20%). De groei van vestigingen binnen de afzonderlijke gemeenten in de regio loopt van bijna 17 in Alblasterdam tot bijna 43% in Hendrik-Ido-Ambacht.

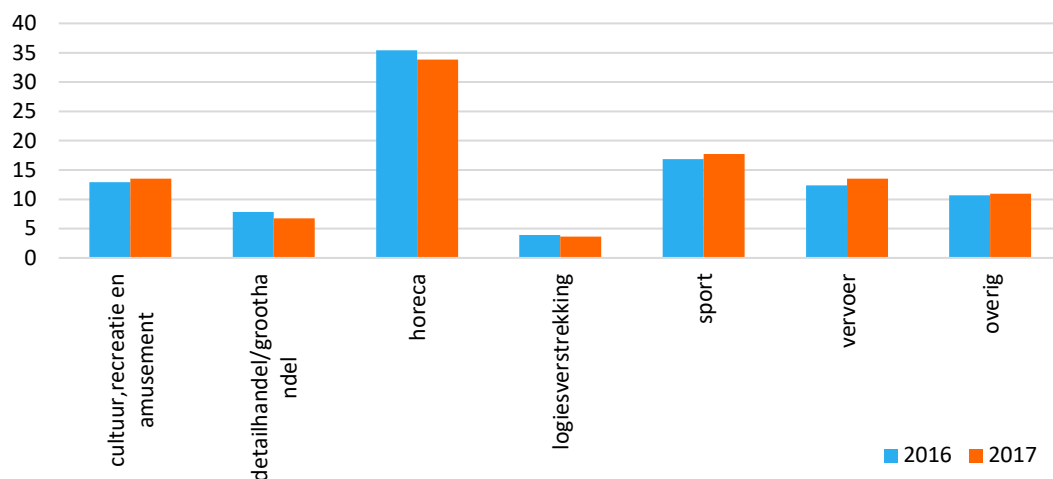
Figuur 3.18 Ontwikkeling van het aantal vestigingen in de sector recreatie & toerisme, 2013-2017

bron: LISA, 2013-2017

Sinds 2013 is in 2017 het aantal vestigingen binnen de deelsector cultuur, recreatie en amusement in de regio Zuidoost-Zuid-Holland het meest gegroeid (ruim 73%). Het aandeel vestigingen in de detailhandel/groothandel is het meest afgenomen met ruim 13% (figuur 3.19).

Figuur 3.19 Ontwikkeling van het aantal vestigingen per deelsector recreatie en toerisme (SBI) in de COROP-regio Zuidoost-Zuid-Holland, 2013-2017, percentage

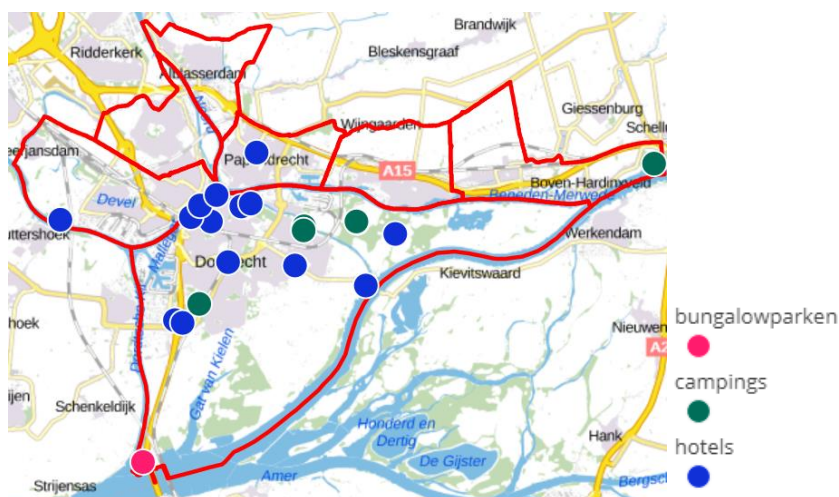

bron: LISA, 2013, 2017

3.5 Locaties van toeristische verblijfsvoorzieningen

Figuur 3.20 geeft de locaties van toeristische verblijfsvoorzieningen in de regio weer. De meeste voorzieningen zijn te vinden in gemeente Dordrecht.

Figuur 3.20 Locaties van toeristische verblijfvoorzieningen

bron: [Data-adviesbureau Tympaan](#)

De hotels en campings in de regio zijn goed bereikbaar met het openbaar vervoer. De bereikbaarheid van een hotel in Zwijndrecht en het bungalowpark in Dordrecht is minder goed.

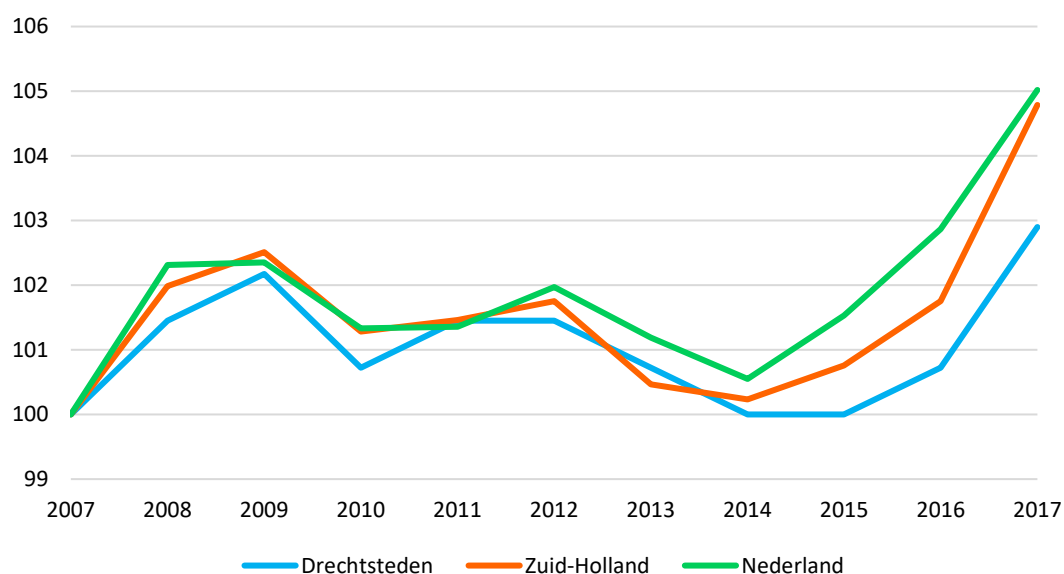
[Bereikbaarheid toeristische verblijfsvoorzieningen met het OV](#)

4 Inkomen en vermogen²²

4.1 Inkomstenbronnen

Vanaf 2015 neemt de werkzame beroepsbevolking in Drechtsteden toe. In Zuid-Holland en Nederland vindt deze groei al vanaf 2014 plaats. Opvallend is de piek die zich in 2017 voordoet (figuur 4.1). Deze is het gevolg van het feit dat de arbeidsmarkt in 2016 in verschillende opzichten de economische crisis te boven was.²³

Figuur 4.1 Ontwikkeling werkzame beroepsbevolking, 2007-2017, index

bron: CBS Statline

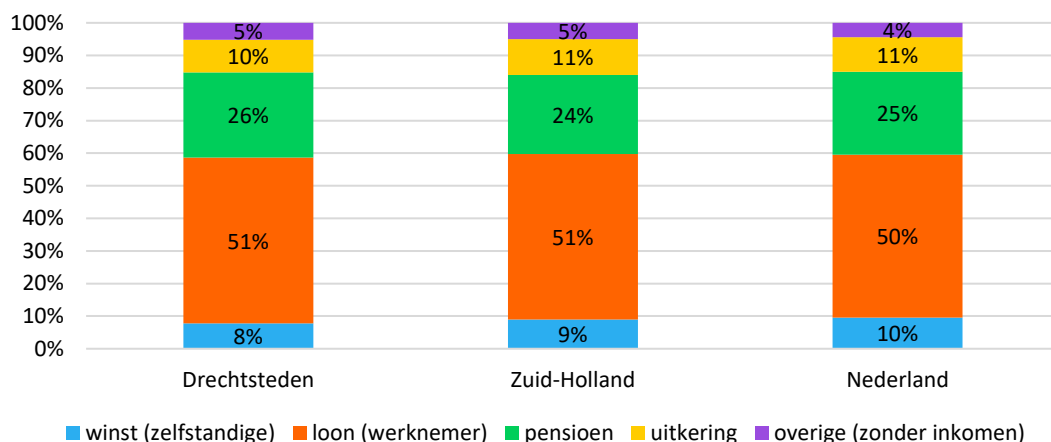
Ongeveer 59% van alle volwassenen waarvan het inkomen bekend is, voorziet in zijn eigen inkomen. Zo'n 26% krijgt pensioen. De rest ontvangt een uitkering of geen inkomen²⁴ (figuur 4.2).

²² In dit hoofdstuk gaat het over huishoudens exclusief studentenhuishoudens en huishoudens in instellingen, tenzij in de tekst anders wordt vermeld. Bij de indeling in de verschillende leeftijdsklassen geldt de leeftijd van de hoofdbewoner van het huishouden.

²³ Centraal Bureau voor de Statistiek. Arbeidsmarkt in cijfers 2016. Den Haag/Heerlen: CBS 2017.

²⁴ Hierbij gaat het om personen zonder eigen inkomen of met uitsluitend inkomen uit vermogen, huursubsidie of huurtoeslag, of kinderbijslag.

Figuur 4.2 Personen naar belangrijkste inkomstenbron, 2015, percentage*

*Dit is exclusief kinderen en studenten.

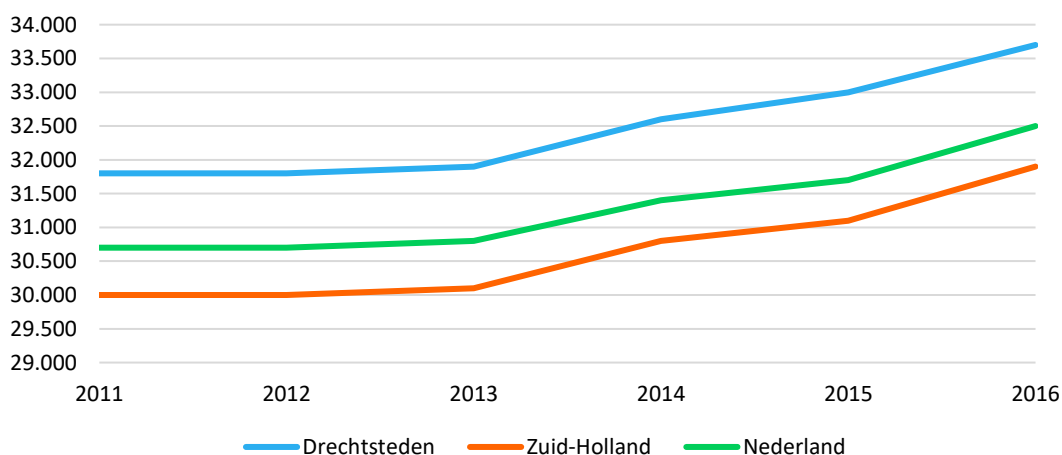
bron: CBS Statline

4.2 Inkomens

In deze paragraaf worden gegevens gepresenteerd over het mediane besteedbare inkomen. Dit betreft de middelste waarde van de inkomensverdeling, dat wil zeggen dat 50% van inkomens boven en 50% van de inkomens onder deze waarde ligt. Er is in deze rapportage voor het mediane in plaats van het gemiddelde inkomen gekozen, omdat de gemiddelde waarde sterk wordt beïnvloed door lage en/of hoge 'uitschieters' in waarden.

Het mediane besteedbare inkomen²⁵ van Drechtsteden is hoger dan dat van Zuid-Holland en Nederland (figuur 4.3).

Figuur 4.3 Ontwikkeling besteedbaar inkomen van huishoudens, 2011-2016, mediaan*

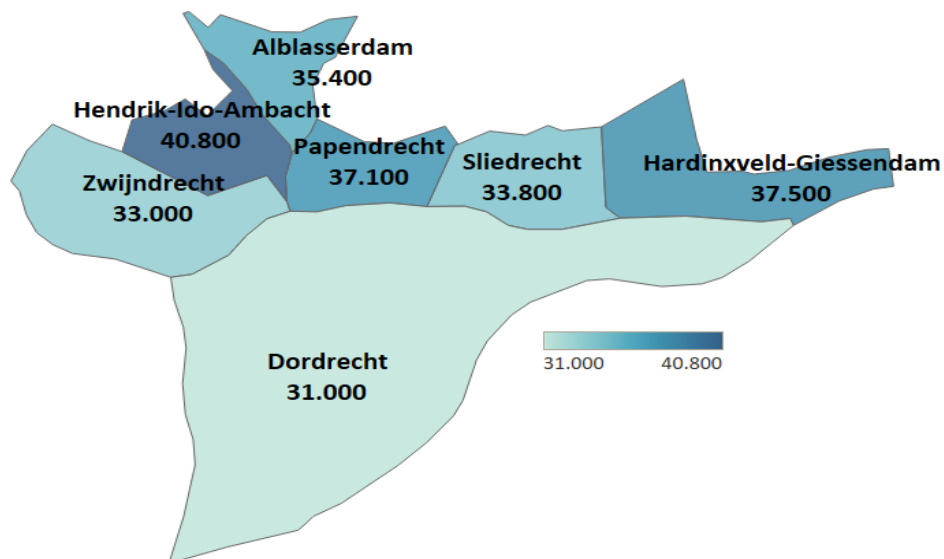
*Dit is inclusief studenten.

bron: CBS Microdata, bewerking Data-adviesbureau Tympan

²⁵ Het besteedbaar inkomen is het nettobedrag dat een huishouden op jaarbasis te besteden heeft. Dit bestaat in grote lijnen uit het bruto inkomen verminderd met afgedragen premies en belastingen.

Tussen gemeenten in de regio bestaan grote verschillen. Zo ligt het mediane besteedbare inkomen van Dordrecht onder het Nederlandse mediane besteedbare inkomen. Het mediane besteedbare inkomen van Dordrecht en Zwijndrecht ligt in 2015 onder dat van de regio (figuur 4.4).

Figuur 4.4 Besteedbaar inkomen per huishouden, 2015, mediaan*

*Dit is inclusief studenten.

bron: CBS Statline

De mediane besteedbare inkomens zijn voor alle soorten inkomstenbronnen toegenomen. Zelfstandigen hebben het hoogste inkomen. Het inkomen van zelfstandigen is wel het minst gestegen in de afgelopen jaren (tabel 4.1).

Tabel 4.1 Besteedbaar inkomen naar belangrijkste inkomstenbron in de regio Drechtsteden, 2011, 2016, mediaan

	2011	2016	groei
loon*	39.800	44.600	12,1%
zelfstandige	46.100	48.500	5,2%
ww-uitkering	20.900	22.600	8,1%
bijstand of andere sociale voorziening	13.300	14.500	9,0%
pensioen	23.700	25.300	6,8%
arbeidsongeschiktheidsuitkering	19.600	20.900	6,6%
totaal**	31.800	33.700	6,0%

*Dit is inclusief loon directeur-grotaandeelhouder.

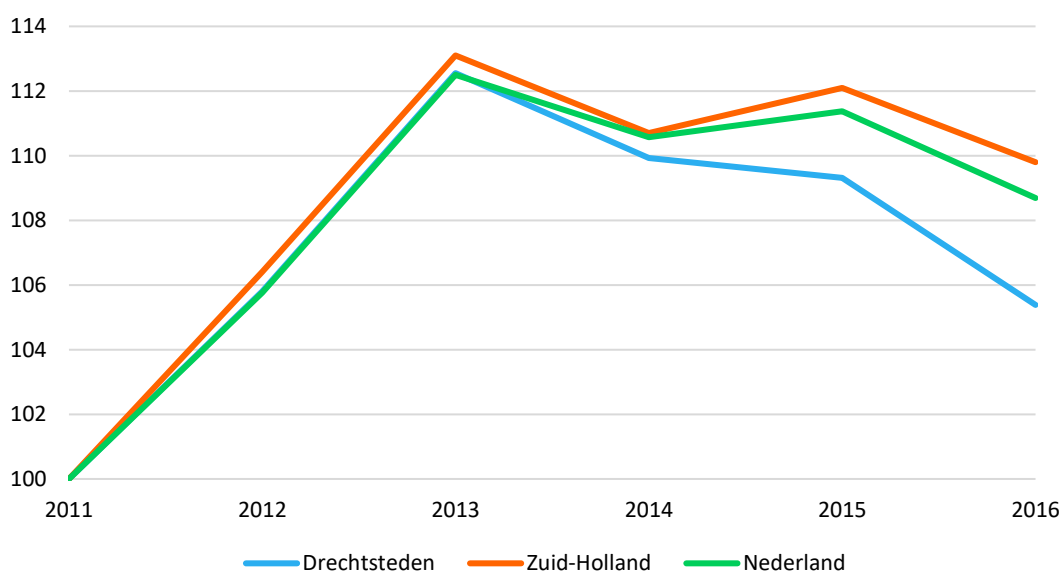
**Het totaal is ook inclusief studenten en overige inkomens.

bron: CBS Microdata, bewerking: Data-adviesbureau Tympaan

Het aantal huishoudens met een laag inkomen (<120% van de lage-inkomensgrens²⁶) is in Drechtsteden in de periode 2011-2013 in dezelfde mate gestegen als in Zuid-Holland en Nederland. Tussen 2015 en 2016 is er sprake van een sterkere daling dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland (figuur 4.5).

In 2016 zijn er in de regio Drechtsteden totaal ruim 20.300 huishouden met een inkomen <120% van de lage-inkomensgrens. Hiervan heeft 62% (circa 1.630) een inkomen van minder dan 100% van de lage-inkomensgrens. Bij de lage-inkomensgrens wordt er rekening gehouden met de huishoudsamenstelling. Zo ligt de grens rond de € 1.000 per maand voor een alleenstaande en op ruim € 1.900 per maand voor een gezin met kinderen.

Figuur 4.5 Ontwikkeling van het aantal huishoudens met een inkomen van <120% van de lage-inkomensgrens, 2011-2016, index

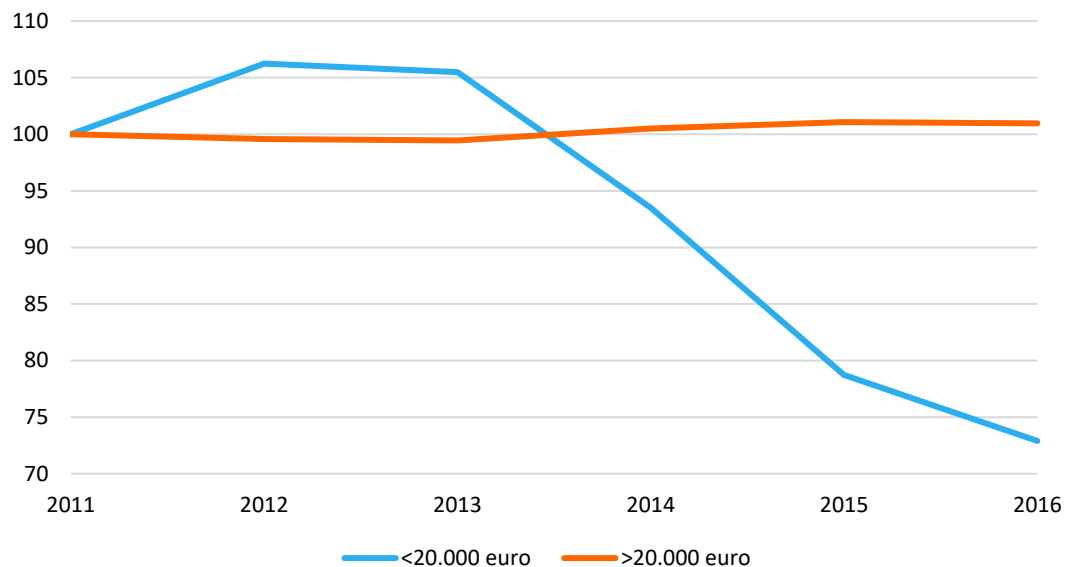

bron: CBS Microdata, bewerking: Data-adviesbureau Tympan

Het aantal huishoudens met kinderen <18 jaar dat minder dan € 20.000 besteedbaar inkomen per jaar (€ 1.667 per maand) ontvangt, ligt in de regio in 2016 circa 27% lager dan in 2011. (figuur 4.6). Niet alleen in absolute zin is er sprake van een afname, ook ten opzichte van het totaal aantal huishoudens met kinderen <18 jaar is het aantal huishoudens met kinderen <18 jaar met minder dan € 20.000 besteedbaar inkomen per jaar gedaald van ruim 7% in 2011 tot ruim 5% in 2016.

²⁶ De lage-inkomensgrens betreft een vast bedrag dat voor alle jaren en alle typen huishoudens een gelijke koopkracht vertegenwoordigt. De hoogte ervan is geënt op de bijstandsuitkering van een alleenstaande in 1979, toen deze op een hoog niveau lag (CBS, 2018. Armoede en sociale uitsluiting 2018).

Figuur 4.6 **Ontwikkeling aantal huishoudens met kinderen <18 jaar met een besteedbaar inkomen van meer en minder dan € 20.000 in de regio Drechtsteden, 2011-2016, index**

bron: CBS Microdata, bewerking: Data-adviesbureau Tympaan

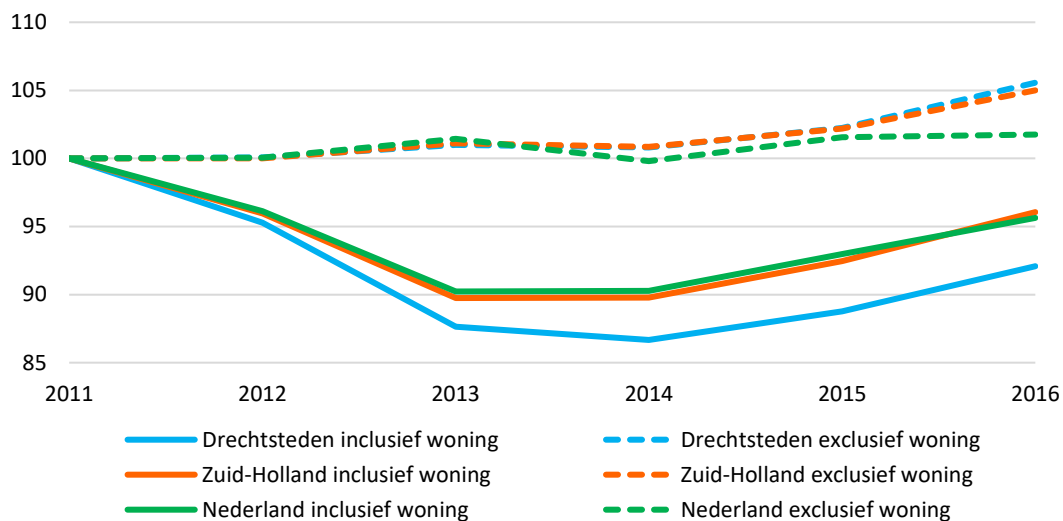
4.3 Vermogen

Het aantal huishoudens dat >€ 50.000 vermogen heeft, is in de crisisjaren flink afgenomen. Met name als het huis bij het vermogen wordt geteld²⁷, is te zien dat het aantal huishoudens met een hoog eigen vermogen is gedaald. Na 2014 neemt het aantal huishoudens met meer dan € 50.000 vermogen waarbij de eigen woning wordt meegeteld, weer toe, maar het is nog niet op hetzelfde niveau als in 2011. Als de woning buiten beschouwing wordt gelaten, neemt het aantal huishoudens met meer dan € 50.000 vermogen in de periode 2011-2016 toe in dezelfde mate als in Zuid-Holland en sterker dan gemiddeld in Nederland (figuur 4.7).

In Drechtsteden heeft in 2016 bijna 39% van de huishoudens een vermogen van meer dan € 50.000 als de woning wordt meegeteld en bijna 25% een vermogen van meer dan € 50.000 wanneer de woning buiten beschouwing blijft.

²⁷ Hierbij is gecorrigeerd voor de eventuele hypotheek die op een huis rust.

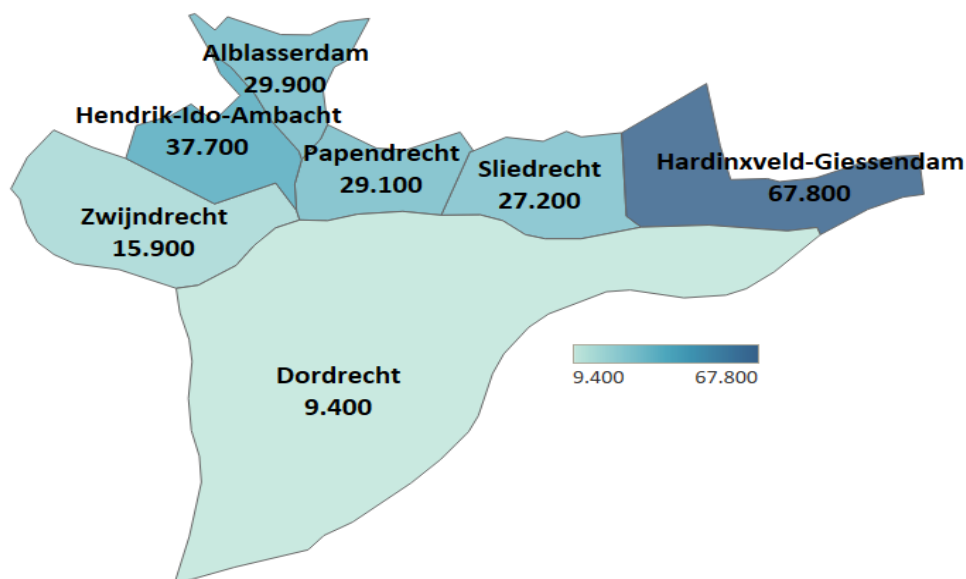
Figuur 4.7 Ontwikkeling van het aantal huishoudens met > € 50.000 vermogen, inclusief en exclusief de woning, 2011-2016, index

bron: CBS Microdata, bewerking: Data-adviesbureau Tympan

Het eigen woningbezit is erg bepalend voor de vermogensopbouw in een gemeente. Duurdere woningen en hoog percentage eigen woningbezit zorgen voor een hoog mediaan vermogen (figuur 4.8).

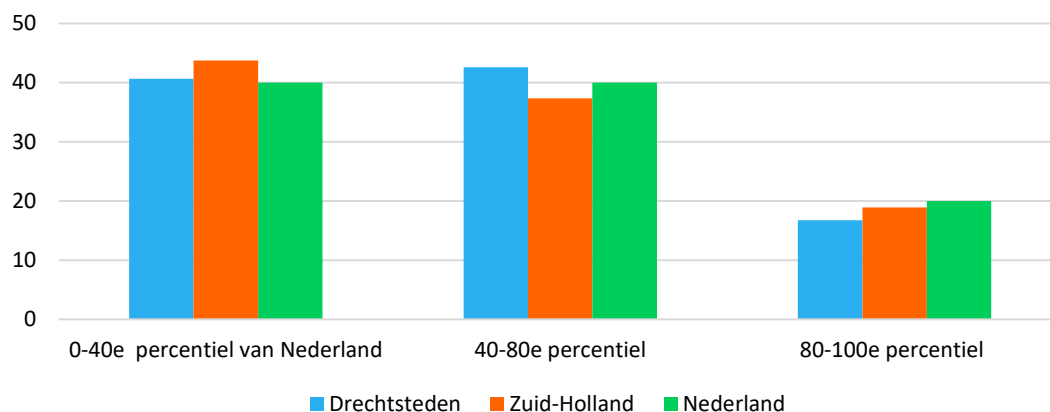
Figuur 4.8 Vermogen van huishoudens inclusief woning, 2016, mediaan

bron: CBS Statline

Als er gekeken wordt naar de vermogensverdeling, valt op dat de regio verhoudingsgewijs meer lage vermogens heeft dan in Nederland maar meer dan in Zuid-Holland en minder hoge vermogens heeft dan in Zuid-Holland en in Nederland (figuur 4.9).²⁸

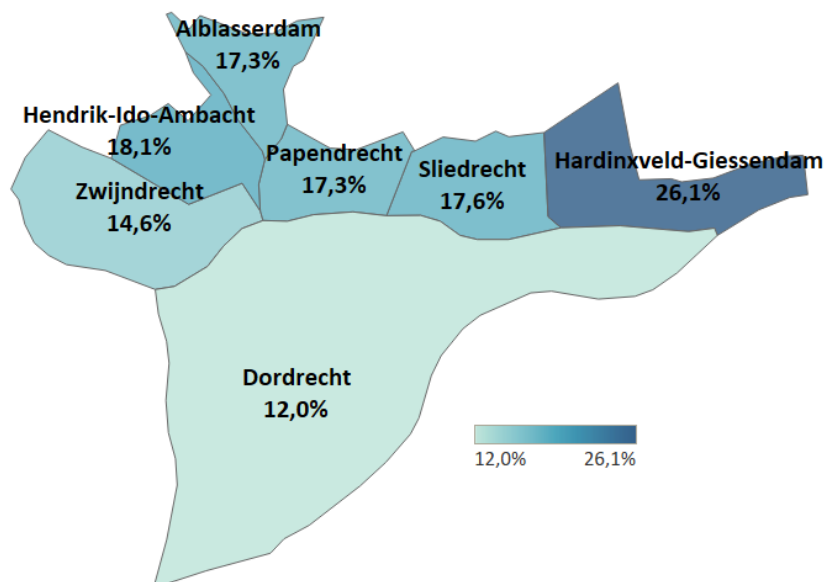
Figuur 4.9 Vermogensverdeling van huishoudens inclusief woning, 2016, percentielen

bron: CBS Microdata, bewerking: Data-adviesbureau Tympaan

Figuur 4.10 geeft op gemeenteniveau het percentage huishoudens weer dat tot de 20% hoogste vermogens (80-100e percentiel) behoort.

Figuur 4.10 Aantal huishoudens dat tot de 20% hoogste vermogens van Nederland hoort (inclusief woning), 2016, percentage

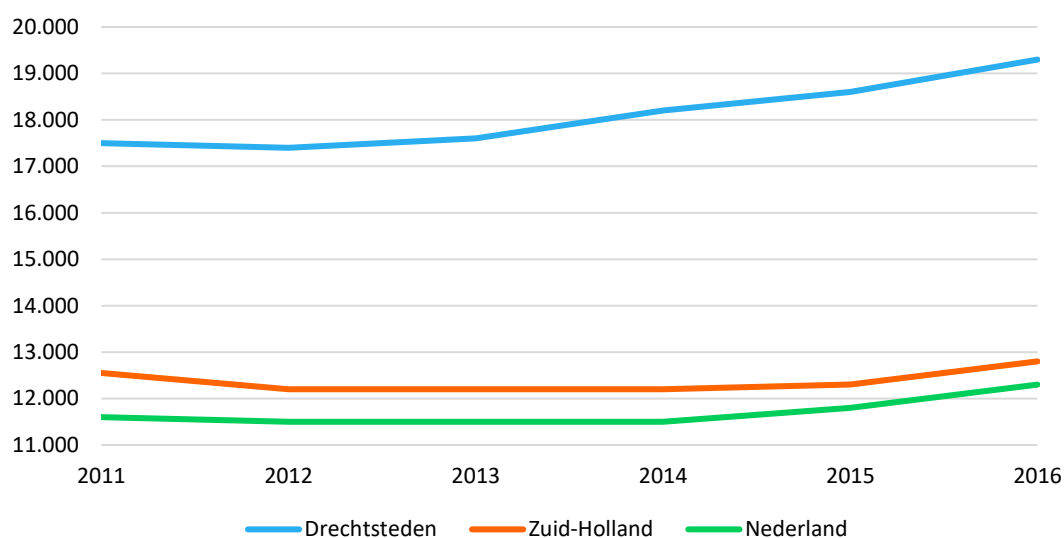
bron: CBS Statline

²⁸ De huishoudens worden naar hoogte van hun vermogen in tien groepen (percentielen) met een gelijk aantal huishoudens verdeeld. Het gaat hierbij om verdeling van percentielen voor Nederland, die eveneens wordt toegepast op de regio's en Zuid-Holland. De vermogensgrenzen tussen deze 10%-groepen verschillen van jaar tot jaar. De 3 samengevoegde categorieën van de percentielen is conform de gebruikelijke indeling die door het CBS voor inkomensklassen wordt gehanteerd.

4.4 Inkomen en vermogen huishoudens <65 jaar

Het mediane besteedbare inkomen van jonge huishoudens (<25 jaar) ligt in Drechtsteden aanzienlijk hoger dan in Zuid-Holland en Nederland. Het inkomen van jonge huishoudens neemt in Drechtsteden vanaf 2012 toe, terwijl de inkomensgroei in Zuid-Holland vanaf 2015 en in Nederlands sinds 2014 plaatsvindt (figuur 4.11).

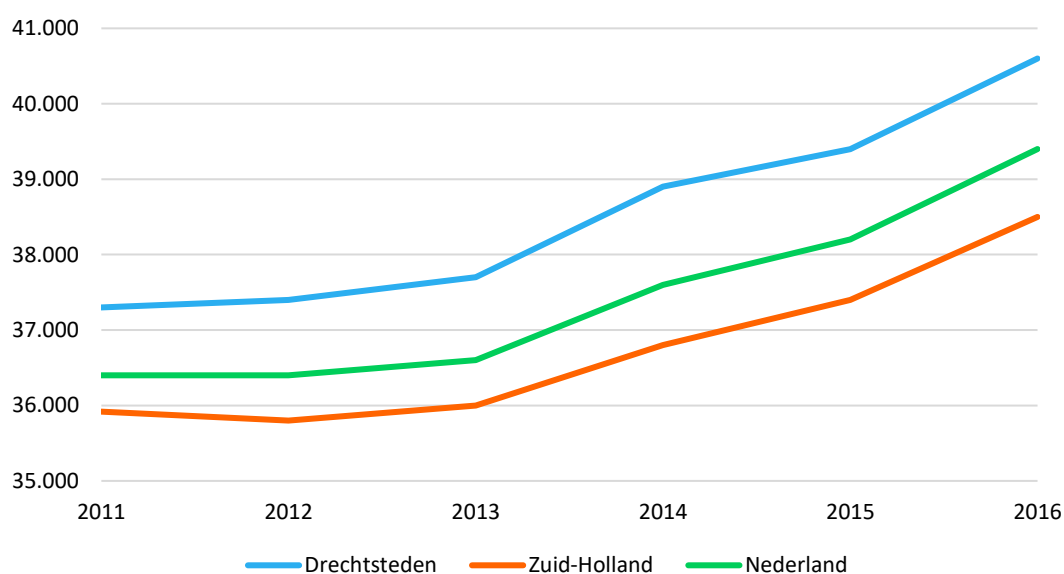
Figuur 4.11 Besteedbaar inkomen van huishoudens <25 jaar, 2011-2016, mediaan

bron: CBS Microdata, bewerking: Data-adviesbureau Tympan

Het mediane besteedbare inkomen van huishoudens tussen de 25-64 jaar is sinds 2012 toegenomen. Deze trend zien we ook in Zuid-Holland en Nederland (figuur 4.12).

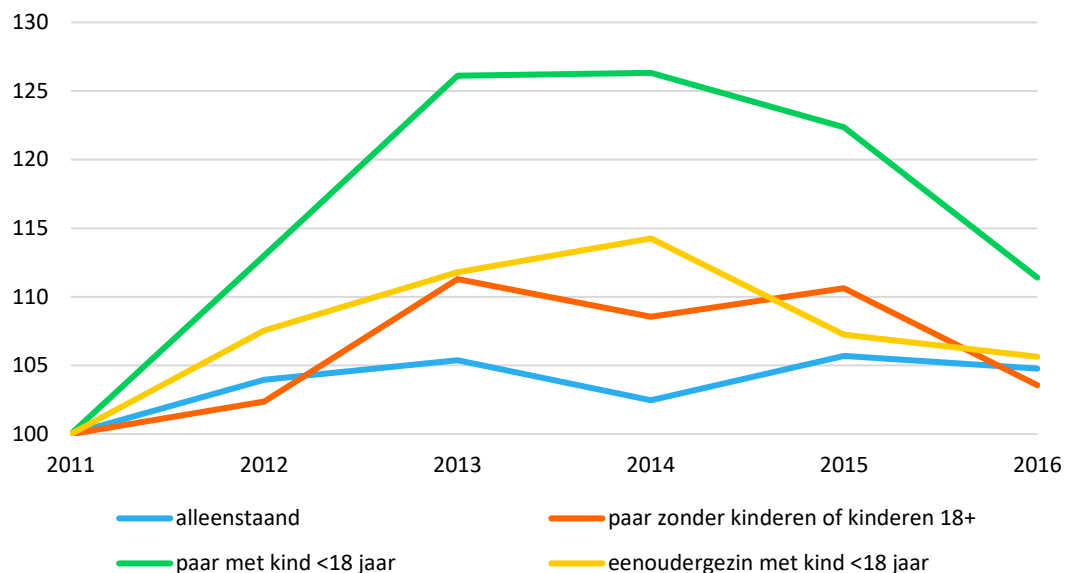
Figuur 4.12 Ontwikkeling besteedbaar inkomen van huishoudens 25-64 jaar, 2016, mediaan

bron: CBS Microdata, bewerking: Data-adviesbureau Tympan

Ook de inkomensverschillen zijn groter geworden. Het aantal huishoudens 25-64 jaar dat minder dan 120% van de lage-inkomensgrens verdient, is namelijk gegroeid. Dit geldt vooral voor paren met kinderen <18 jaar. Wel is er de laatste jaren weer een daling te zien (figuur 4.13).

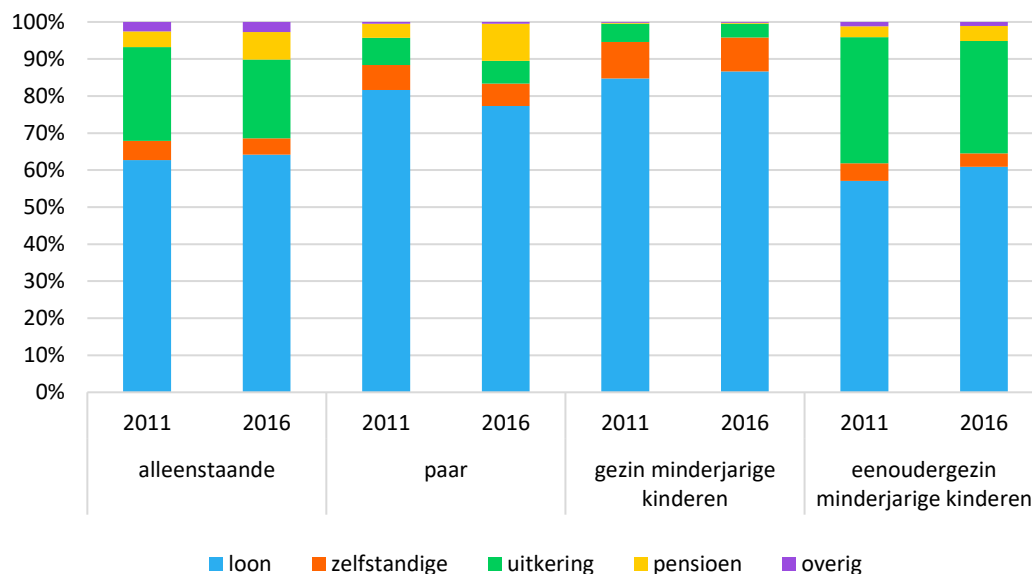
Figuur 4.13 **Ontwikkeling van aantal huishoudens <65 jaar met een besteedbaar inkomen van <120% van de lage-inkomensgrens, 2011-2016, index**

bron: CBS Microdata, bewerking: Data-adviesbureau Tympaan

Paren hebben ook in toenemende mate minder vaak inkomen uit loon of uit onderneming als zelfstandige. Dit komt waarschijnlijk door de toename van het aantal oudere echtparen waarbij het loon vaker uit het pensioen afkomstig is. Alleenstaanden en eenoudergezinnen hebben het minst vaak inkomen uit werk. Het percentage huishoudens dat een uitkering krijgt, is bij eenoudergezinnen het hoogst, maar is sinds 2011 wel afgenomen (figuur 4.14).

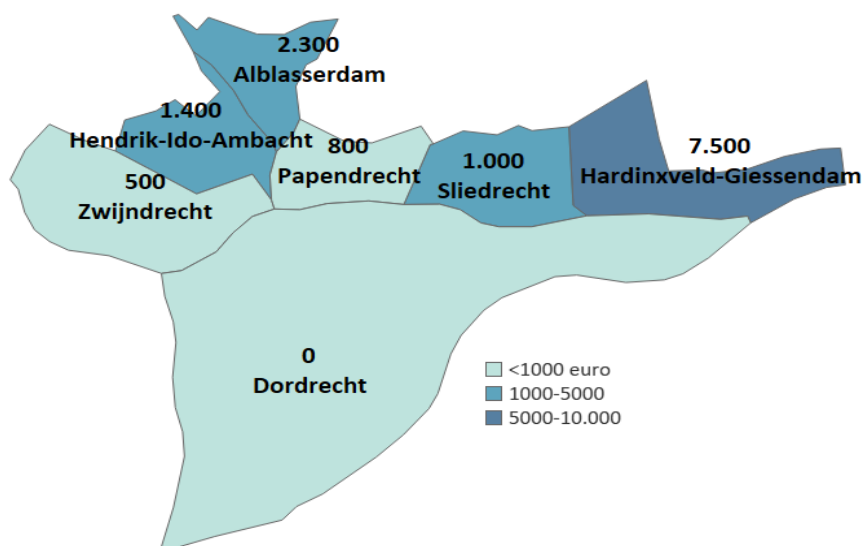
Figuur 4.14 Belangrijkste inkomstenbron van huishoudens <65 jaar naar huishoudtype in de regio Drechtsteden, 2011, 2016, percentage

bron: CBS Microdata, bewerking: Data-adviesbureau Tympan

Jonge huishoudens (<25 jaar) hebben nog weinig vermogen. Het mediane vermogen ligt tussen de € 0-7.500, wanneer de woning wordt meegeteld (figuur 4.15).

Figuur 4.15 Vermogen van huishoudens <25 jaar inclusief woning, 2016, mediaan

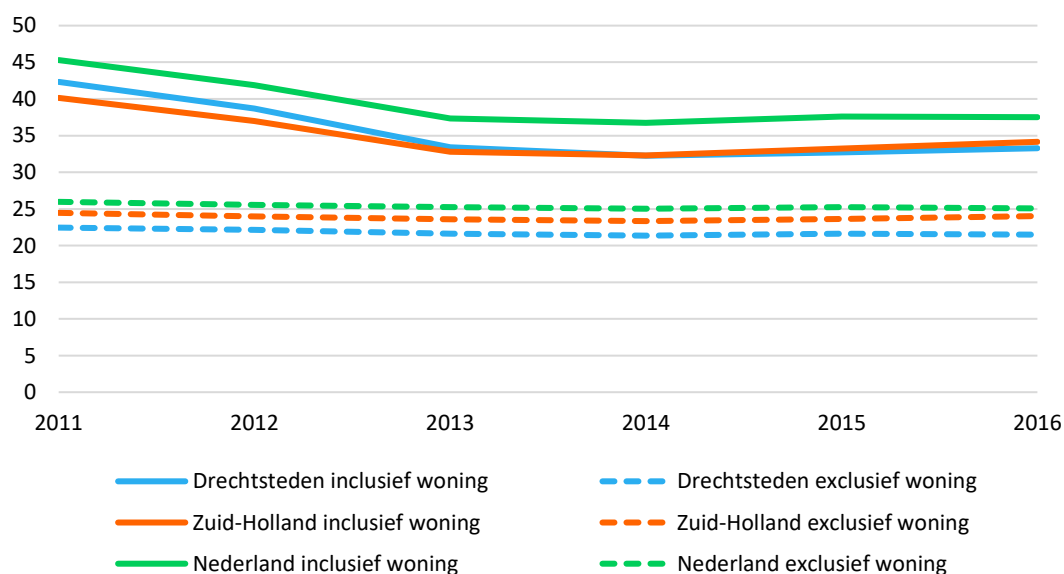
bron: CBS Statline

Jonge huishoudens (<25 jaar) hebben in vergelijking met andere huishoudens minder vaak een eigen woning. Daarnaast blijkt uit de geringe verschillen bij jonge huishoudens tussen het percentage vermogens <€ 50.000 in- en exclusief de woning, dat deze huishoudens nog niet of nauwelijks vermogen hebben opgebouwd uit de eigen woning. Ongeveer 17% van de jonge huishoudens heeft een vermogen van meer dan € 50.000 wanneer de woning niet

wordt meegeteld. Gemiddeld is dat in Zuid-Holland en Nederland 15%. Wanneer de eigen woning wel wordt meegeteld dan heeft 18% van de jonge huishoudens in Drechtsteden een vermogen van meer dan € 50.000. Gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland is dat respectievelijk ruim 16 en bijna 17%.

Het percentage huishoudens van 25-64 jaar met een vermogen van meer dan € 50.000 ligt in Drechtsteden onder het gemiddelde van Nederland, zowel als de woning wordt meegeteld als wanneer de woning buiten beschouwing wordt gelaten. Tussen 2011 en 2013 is het percentage huishoudens van 25-64 jaar met een vermogen van meer dan € 50.000 in de regio gedaald, wanneer de woning wordt meegeteld. Dit is vooral het gevolg van de daling van de huizenprijzen. Deze trend zien we ook in Zuid-Holland en Nederland. Wanneer de eigen woning wordt meegeteld ligt het percentage huishoudens van 25-64 jaar met een vermogen van meer dan € 50.000 in de regio op hetzelfde niveau als gemiddeld in Zuid-Holland. Wanneer de woning buiten beschouwing wordt gelaten, is het aantal huishoudens van 25-64 jaar in de regio met meer dan € 50.000 vermogen in de periode 2011-2016 vrijwel stabiel en ligt rond de 23% (figuur 4.16).

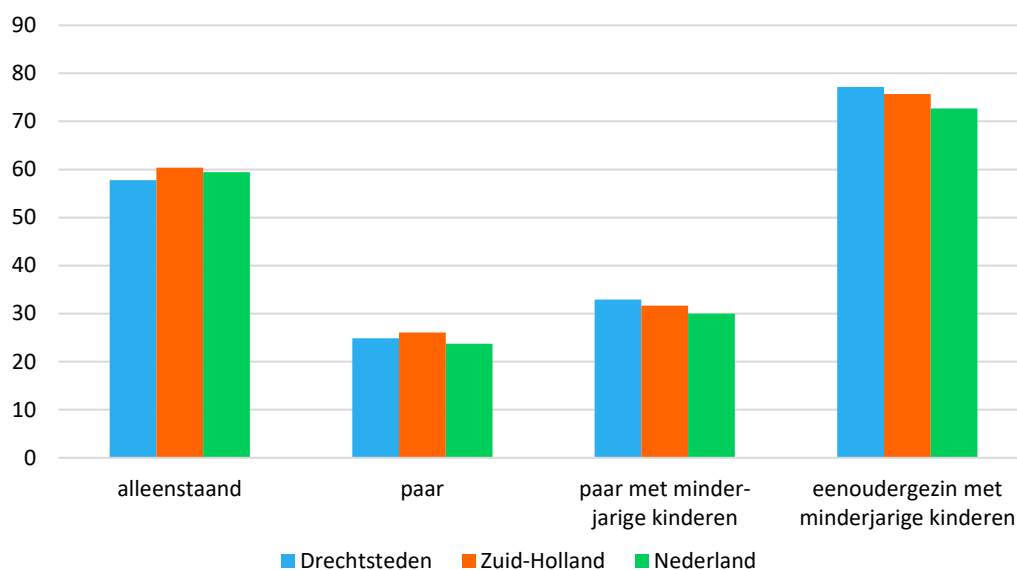
Figuur 4.16 Aantal huishoudens 25-64 jaar met > € 50.000 vermogen, 2011-2016, percentage

bron: CBS Microdata, bewerking: Data-adviesbureau Tympan

In Drechtsteden behoren gezinnen met kinderen vaker tot de laagste groep vermogens van Nederland, dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland. Paren met en zonder kinderen hebben minder vaak een laag vermogen in vergelijking met de andere typen huishoudens. Alleenstaanden behoren vaker dan gemiddeld tot de groep met de laagste vermogens (figuur 4.17).

Figuur 4.17 Aantal huishoudens <65 jaar dat tot de 40% huishoudens van Nederland met de laagste welvaart* hoort, 2016, percentage

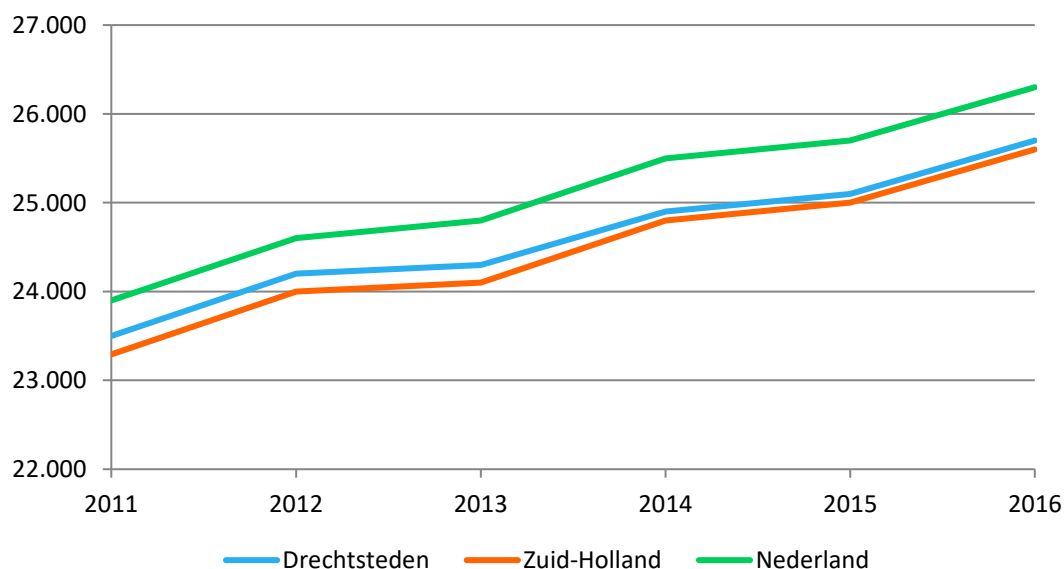
* De welvaartsklassen worden gebaseerd op het vermogen en het gestandaardiseerd inkomen.

bron: CBS Microdata, bewerking: Data-adviesbureau Tympaan

4.5 Inkomen en vermogen huishoudens >65 jaar

Het aantal huishoudens waarvan de kostwinner 65 jaar en ouder is neemt toe. Het mediane besteedbare inkomen van 65-plus-huishoudens bedraagt in 2016 € 25.700 op jaarbasis (figuur 4.18). Ten opzichte van 2011 is dat een stijging van ruim 9%. Gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland stijgt het mediane inkomen van 65-plus-huishoudens met circa 10%.

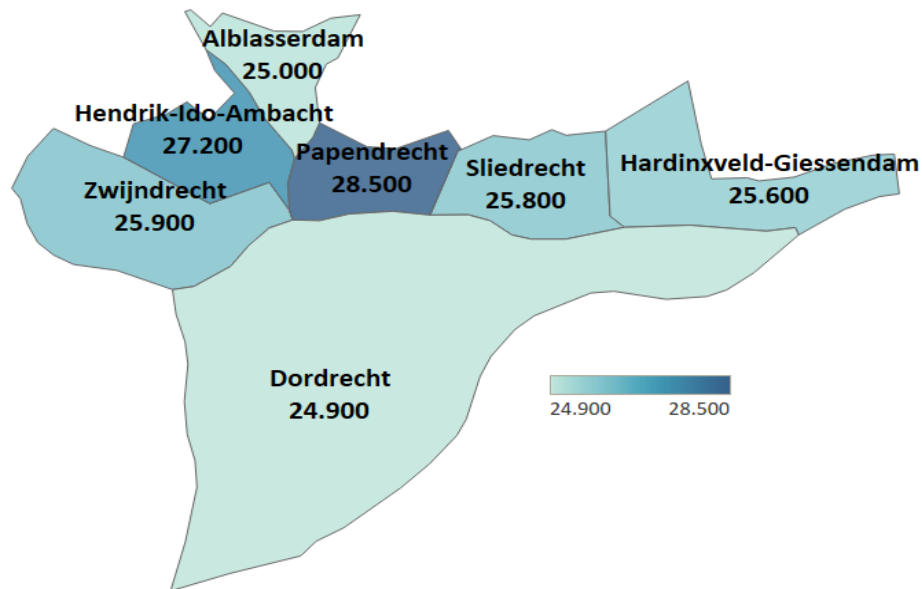
Figuur 4.18 Ontwikkeling besteedbaar inkomen 65-plus-huishoudens, 2011-2016, mediaan

bron: CBS Microdata, bewerking: Data-adviesbureau Tympaan

In de gemeente Dordrecht ligt het mediane besteedbare inkomen van 65-plus-huishoudens onder dat van de regio (figuur 4.19).

Figuur 4.19 Besteedbaar inkomen 65-plus-huishoudens, 2015, mediaan

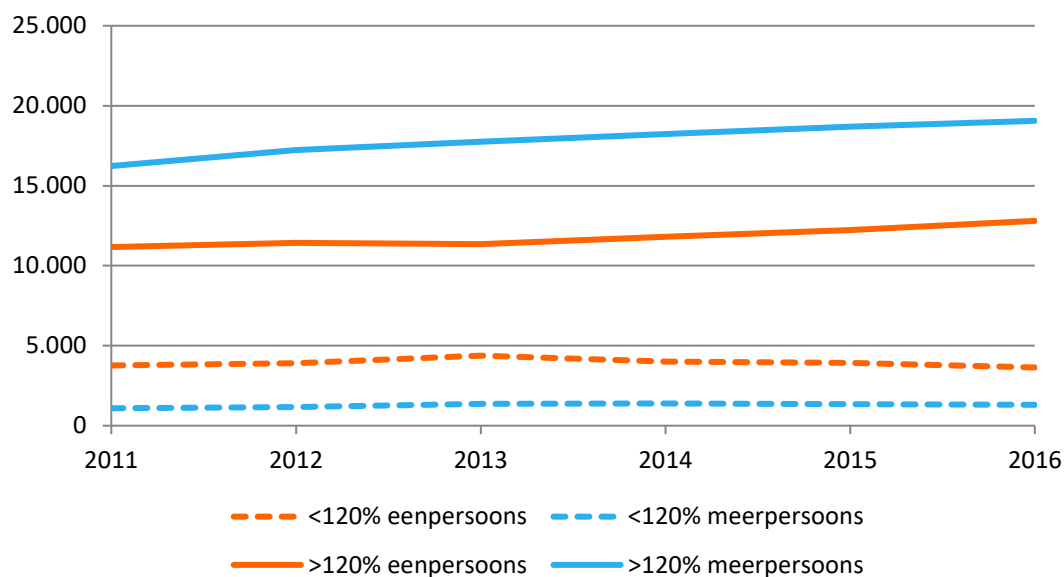

bron: CBS Statline

Het aantal eenpersoons 65-plus-huishoudens met een inkomen minder dan 120% van de lage-inkomensgrens is in 2016 ten opzichte van 2011 met ruim 3% afgenomen in de regio (van 3.760 tot circa 3.640), terwijl dat voor meerpersoons 65-plus-huishoudens met 19% is toegenomen (van 1.090 tot ongeveer 1.300). Het aantal 65-plus-huishoudens met een inkomen meer dan de 120% van de lage-inkomensgrens is voor een- en meerpersoonshuishoudens met respectievelijk bijna 15 en ruim 17% gegroeid (figuur 4.20).

In 2016 zijn er in Drechtsteden circa 1.180 65-plus-huishoudens met een inkomen onder de lage-inkomensgrens. Dat is ongeveer 24% van het totaal aantal 65-plus-huishoudens met een inkomen van minder dan 120% van de lage-inkomensgrens.

Figuur 4.20 Aantal 65-plus-huishoudens met een besteedbaar inkomen van meer en minder dan 120% van de lage- inkomensgrens, 2011-2016, absoluut

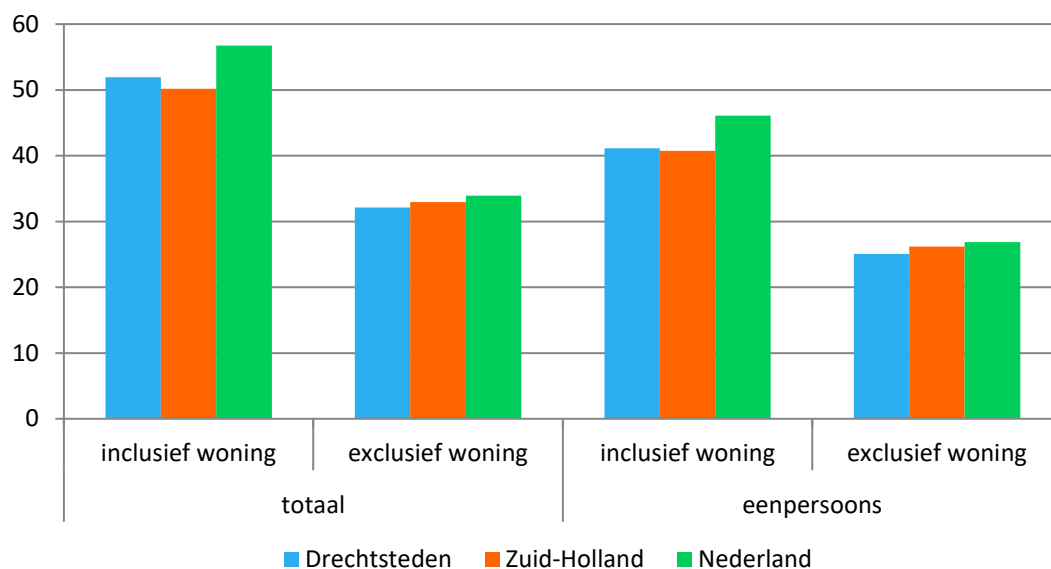

bron: CBS Microdata, bewerking: Data-adviesbureau Tympan

Voor 65-plus-huishoudens is pensioen de belangrijkste inkomstenbron. In 2016 is dat in de regio ongeveer 91%. Het aantal 65-plus-huishoudens dat nog inkomen heeft uit loon of onderneming ligt in de regio in 2016 op circa 7%. Gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland is dat ongeveer 8%. Ten opzichte van 2011 is het percentage 65-plus-huishoudens met inkomen uit loon of onderneming in de regio vrijwel gelijk gebleven.

65-plus-huishoudens in Drechtsteden hebben minder vaak een vermogen van meer dan € 50.000 dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland. Eenpersoonshuishoudens hebben minder vaak een vermogen van € 50.000 dan meerpersoonshuishoudens, zeker als de woning buiten beschouwing wordt gelaten (figuur 4.21).

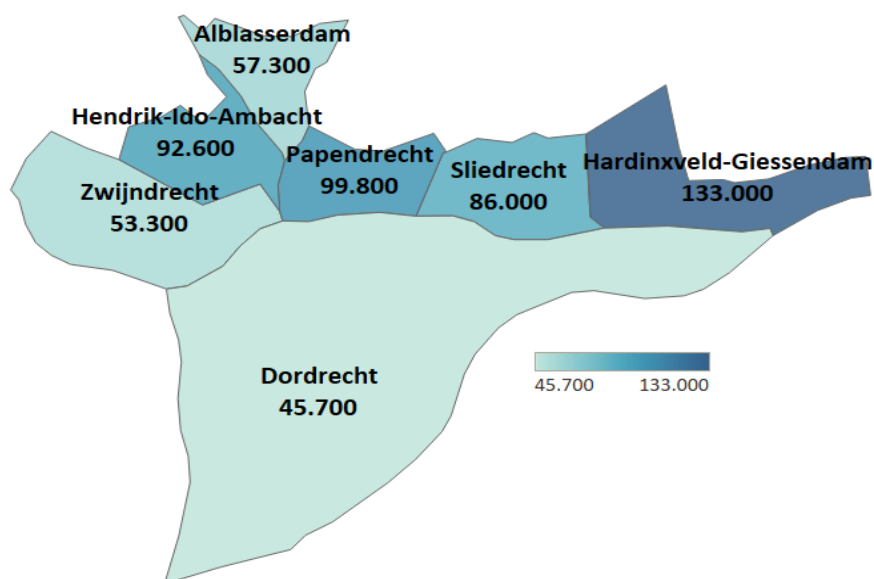
Figuur 4.21 65-plus-huishoudens met een vermogen van > € 50.000, 2016, percentage

bron: CBS Microdata, bewerking: Data-adviesbureau Tympan

Het mediane vermogen van 65-plus-huishoudens varieert van €45.700 in Dordrecht tot €133.00 in Hardinxveld-Giessendam.

Figuur 4.22 Vermogen 65-plus-huishoudens inclusief woning, 2016, mediaan

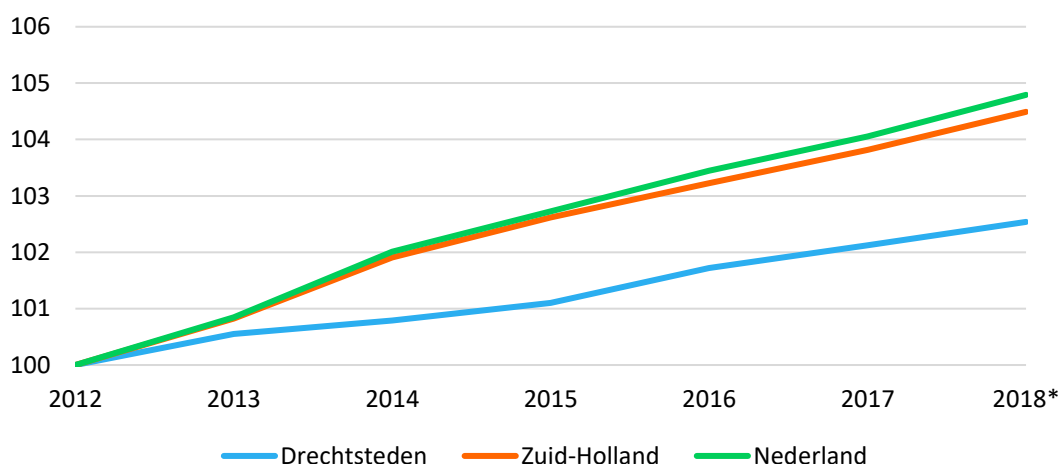
bron: CBS Statline

5 Wonen

5.1 Ontwikkeling en samenstelling van de totale woningvoorraad

In 2012 zijn er in Drechtsteden ongeveer 125.150 woningen, in 2018 zijn dit er ruim 128.300. Dit is een stijging van circa 2,5%. Het aantal woningen is in de periode 2012-2018 minder sterk gegroeid dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland (figuur 5.1).

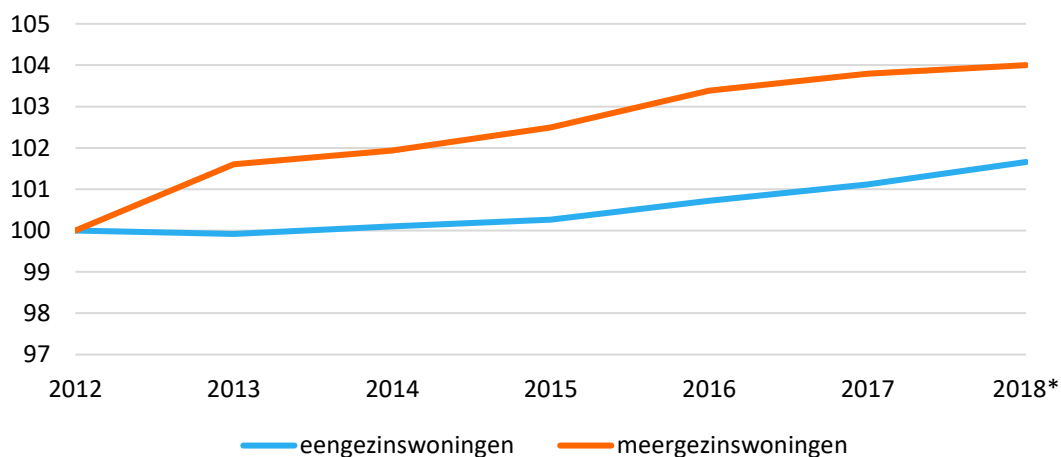
Figuur 5.1 Ontwikkeling van de woningvoorraad, 2012-2018, index

*Dit betreft voorlopige cijfers.
bron: CBS Statline

In de periode 2012-2018 groeit het aantal meergezinswoningen sterker dan het aantal eengezinswoningen (figuur 5.2). In 2018 is het aandeel eengezinswoningen in de woningvoorraad ongeveer 62%. Dit is ongeveer 0,5% lager dan in 2012. In Zuid-Holland en Nederland is in 2018 het aandeel eengezinswoningen respectievelijk bijna 49 en ruim 64%.

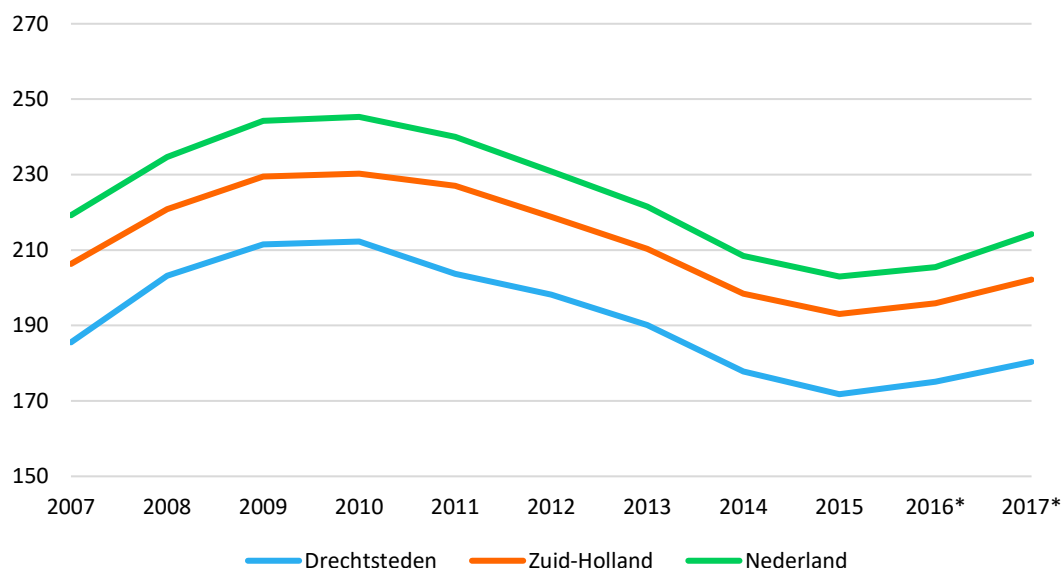
Figuur 5.2 Ontwikkeling van het aantal een- en meergezinswoningen in Drechtsteden, 2012-2018, index

*Dit betreft voorlopige cijfers.
bron: CBS Statline

De gemiddelde WOZ-waarde ligt in Drechtsteden lager dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland. Tot 2010 neemt de gemiddelde WOZ-waarde toe. Vanaf 2011 daalt de gemiddelde WOZ-waarde als gevolg van de economische crisis en de stagnatie op de woningmarkt. Vanaf 2015 stijgt de WOZ-waarde weer. Deze ontwikkelingen doen zich ook in Zuid-Holland en Nederland voor (figuur 5.3).

Figuur 5.3 **Ontwikkeling van de gemiddelde WOZ-waarde, 2007-2017, euro's (x 1.000)**

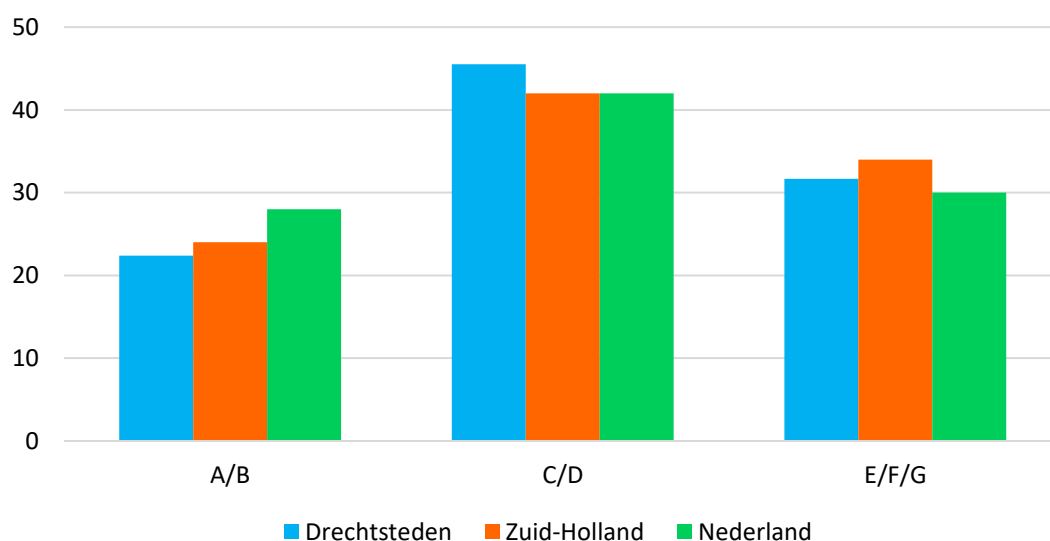
*Dit betreft voorlopige cijfers.
bron: CBS Statline

Het energielabel van een woning biedt informatie over de hoeveelheid energie die bij gestandaardiseerd gebruik van de betreffende woning nodig is. Het betreft woninggebonden energiegebruik voor verwarming, warmwatervoorziening, verlichting, ventilatie en koeling. Verhoudingsgewijs zijn er in de Leidse regio minder energiezuinige woningen (energielabels A en B) en meer woningen met een hoog energieverbruik (labels E, F en G) dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland.

Het energielabel van een woning biedt informatie over de hoeveelheid energie die bij gestandaardiseerd gebruik van de betreffende woning nodig is. Het betreft woninggebonden energiegebruik voor verwarming, warmwatervoorziening, verlichting, ventilatie en koeling. Welk energielabel een woning heeft hangt af van woningtype, afmeting van de woning, bouwjaarklasse, wijze van verwarming van de woning, ventilatiesysteem en de eventuele aanwezigheid van voorzieningen voor duurzame energie. In het algemeen zijn woningen die gebouwd zijn tussen 1945 en 1980 minder energiezuinig, dan woningen die voor 1945 of na 1980 zijn gebouwd ([CBS](#)).

Verhoudingsgewijs zijn er in Drechtsteden minder energiezuinige woningen (energielabels A en B) dan in Zuid-Holland en Nederland (figuur 5.4).

Figuur 5.4 Aantal woningen naar energielabel, 2018, percentage

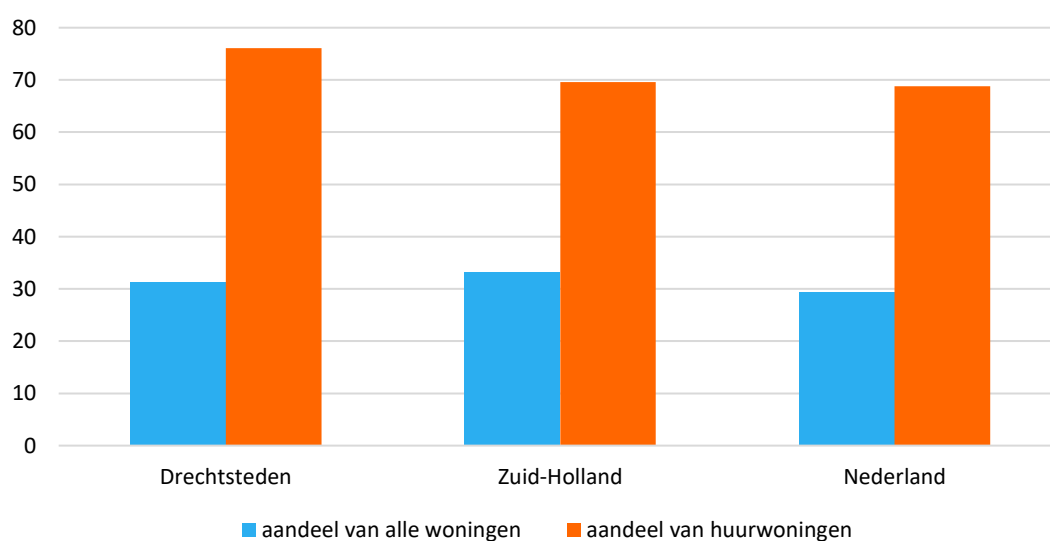
bron: Telos, [waarstaatjegemeente](#)

5.2 Woningvoorraad corporatiewoningen

In Drechtsteden zijn er in 2017 circa 40.000 corporatiewoningen. Dit is een daling van circa 2,5% ten opzichte van 2012. Ook in Zuid-Holland en Nederland is het aantal corporatiewoningen in de periode 2012-2017 gemiddeld gedaald als gevolg van sloop en verkoop van woningen.

Het aandeel corporatiewoningen binnen de totale woningvoorraad is in de regio verhoudingsgewijs lager dan gemiddeld in Zuid-Holland, maar is hoger dan gemiddeld in Nederland. Van de totale voorraad huurwoningen is ongeveer 76% in het bezit van woningcorporaties. Daarmee is verhoudingsgewijs een kleiner aandeel van de huurwoningen in het bezit van particuliere verhuurders dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland (figuur 5.5).

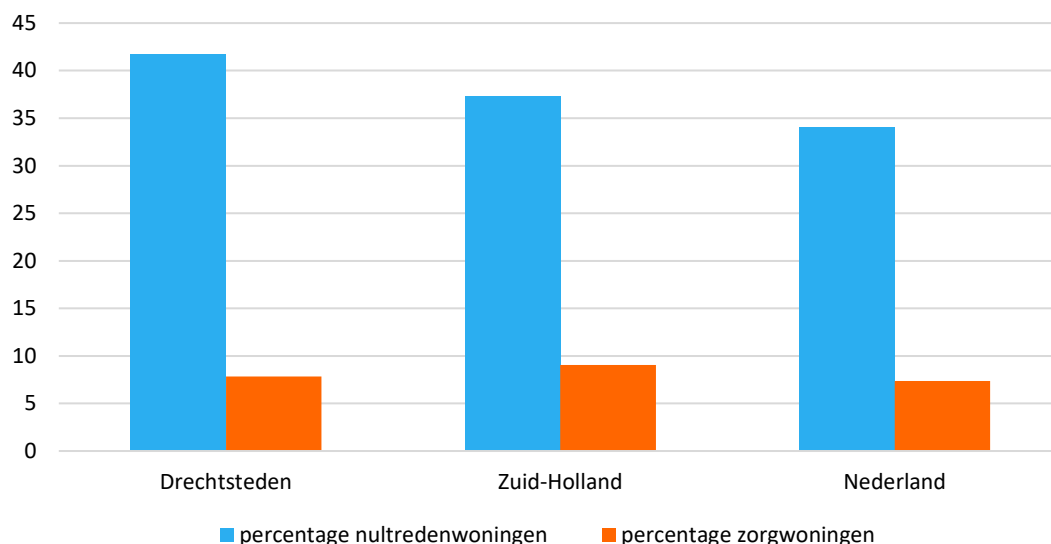
Figuur 5.5 Aantal corporatiewoningen, 2017, percentage

bron: CBS Statline

Voor langer zelfstandig wonen van ouderen en mensen met een beperking zijn geschikte woningen nodig. Van alle corporatiewoningen in de regio is bijna 42% een nultredenwoning²⁹. Dat is meer dan gemiddeld in Zuid-Holland (ruim 37%) en in Nederland (ruim 34%). Bijna 8% van de corporatiewoningen is bestemd voor zorgdoelgroepen³⁰. Dat is iets minder dan gemiddeld in Zuid-Holland (9%).

Figuur 5.6 Aantal nultreden- en zorgwoningen, 2017, percentage

bron: CorproData dVi

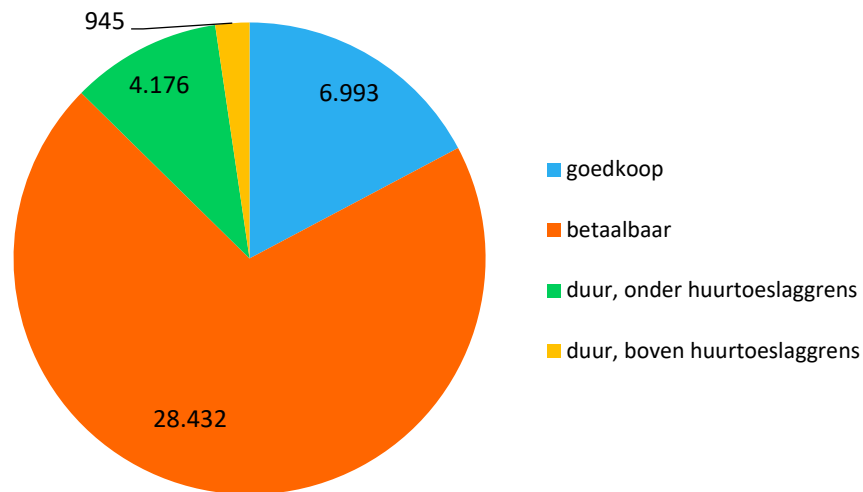
Naast nultreden- en zorgwoningen zijn er woningen voor bijzondere doelgroepen. Dit zijn woningen voor personen uit de intramurale ggz, mantelzorgers en -ontvangers (voor zover verhuisd vanwege de mantelzorg), personen uit de maatschappelijke opvang, vergunninghouders, mensen die verblijven in een voorziening voor tijdelijke opvang. In de regio zijn er ongeveer 440 gelabeld voor bijzondere doelgroepen. Dat is, evenals als gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland, ongeveer 1% van de totale voorraad corporatiewoningen.

87% van de corporatiewoningen in de regio valt binnen de categorieën 'goedkoop' of 'betaalbaar'. In Zuid-Holland en Nederland is dat respectievelijk 80 en 81%.

²⁹ Een nultredenwoning is een zelfstandige huurwoning die zowel intern als extern toegankelijk is. Een woning is intern toegankelijk als de belangrijkste vertrekken (woonkamer, keuken, toilet, badkamer en minstens één slaapkamer) bereikbaar zijn zonder gebruik te hoeven maken van een trap (d.w.z. gelegen op één verdieping of op meerdere verdiepingen die zonder trap - maar bijvoorbeeld met traplift - bereikbaar zijn). Een zelfstandige huurwoning is extern toegankelijk als de belangrijkste vertrekken van buiten te bereiken zijn zonder trappen te hoeven lopen.

³⁰ Dit betreft woningen voor ouderen en mensen met een lichamelijke of een verstandelijke beperking, zoals woningen in woonzorgcomplexen, aanleunwoningen en woningen in complexen voor beschermd-wonen. Zorgwoningen kunnen nultredenwoningen zijn en daarom kunnen in figuur 5.6 woningen dubbel geteld zijn.

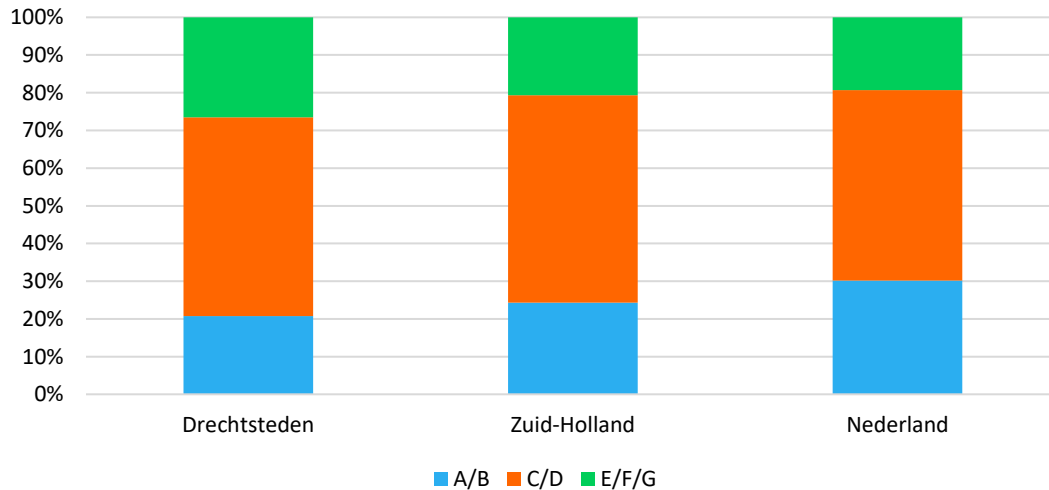
Figuur 5.7 Aantal woningen naar huursegment*, 2017, absoluut

*De indeling is als volgt: 'goedkoop': tot en met € 409,92; 'betaalbaar': boven € 409,92 tot en met € 628,76; 'duur tot huurtoeslaggrens': boven € 628,76 tot en met hoogste grens € 710,68; 'Duur boven huurtoeslaggrens': boven € 710,68.
bron: CorpoData dVi

Verhoudingsgewijs zijn er in de regio Drechtsteden minder energiezuinige woningen (energielabels A en B) en meer woningen met een hoog energieverbruik dan in Zuid-Holland (figuur 5.8).

Figuur 5.8 Aantal corporatiewoningen naar energielabel, 2017, percentage

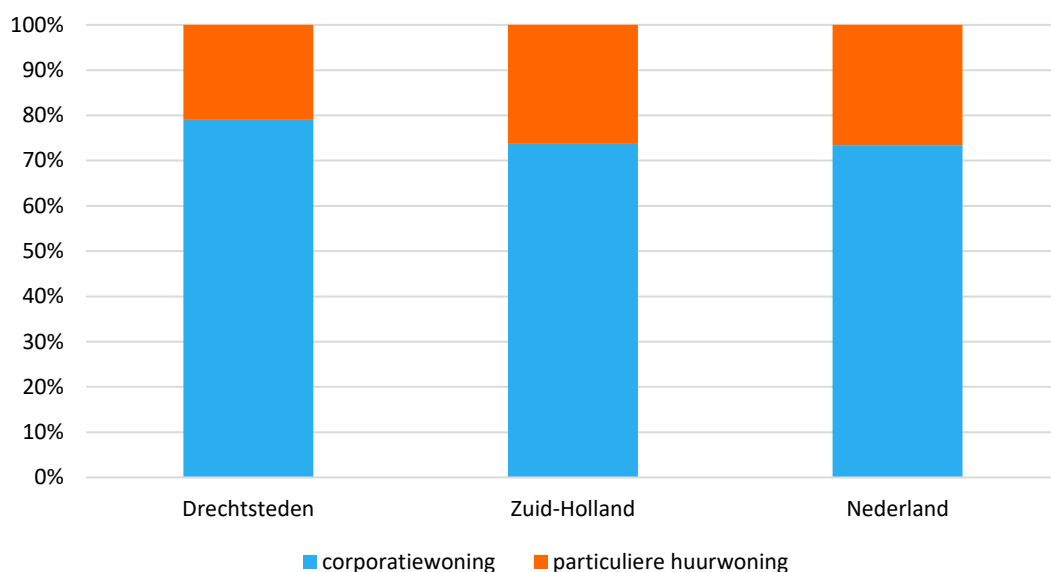
bron: CorpoData dVi

5.3 Woonsituatie van huishoudens

Drechtsteden telt in 2016 ruim 125.200 huishoudens. Hiervan woont bijna 39% in een huurwoning. Dat is minder dan in Zuid-Holland (bijna 43%) en iets meer dan in Nederland (bijna 38%).

Van de 48.200 huishoudens die in een huurwoning wonen, woont ruim 79% in een woning van een woningcorporatie. Gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland is dat respectievelijk bijna 74% en ruim 73% (figuur 5.9).

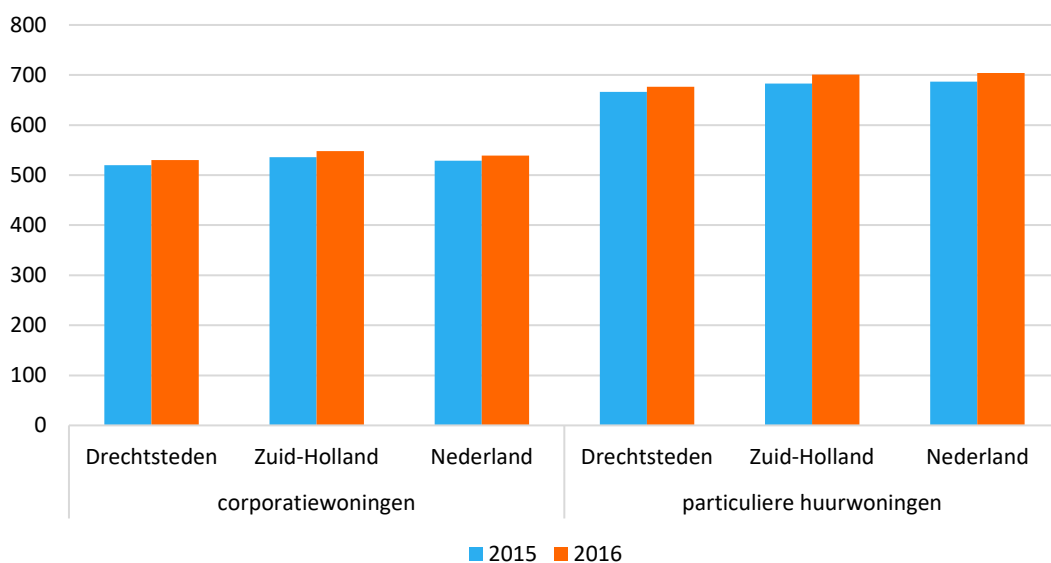
Figuur 5.9 Aantal huishoudens naar type huurwoning, 2016, percentage

bron: CBS/WSW - Lokale Monitor Wonen

In Drechtsteden ligt de gemiddelde de bruto huurprijs (kale huur + servicekosten) voor particuliere huurwoningen ruim € 146 hoger dan voor corporatiewoningen. De gemiddelde bruto huurprijs ligt voor corporatiewoningen lager dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland. De bruto huurprijs voor een corporatiewoning bedraagt in 2016 € 530 en voor een particuliere huurwoning € 676. Dit is ten opzichte van 2015 voor corporatiewoningen een stijging van bijna 2% en voor particuliere huurwoningen van 1,5%. Dit stijgingspercentage is voor corporatiewoningen vergelijkbaar met de gemiddelde stijging in Zuid-Holland en Nederland. De bruto huurprijs voor particuliere huurwoningen stijgt in Zuid-Holland en Nederland gemiddeld met circa 2,5%.

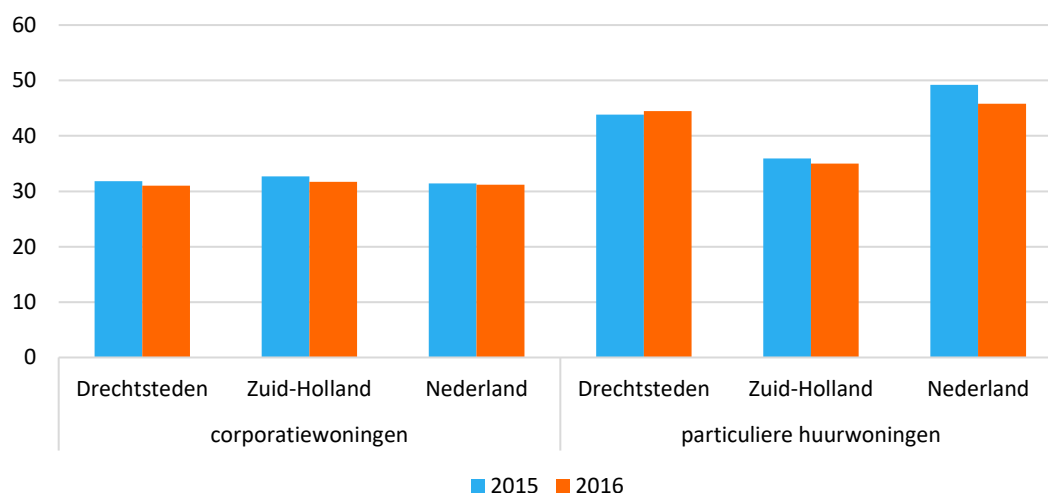
Figuur 5.10 Gemiddelde bruto huurprijs per maand naar type huurwoning, 2015 en 2016, euro's

bron: CBS/WSW - Lokale Monitor Wonen

Ondanks het stijgen van de huurprijzen, daalt de netto woonquote (figuur 5.11). De netto woonquote geeft aan welk deel van het netto besteedbaar inkomen een huishouden uitgeeft aan de netto woonlasten (netto huur³¹, kosten voor energie- en waterverbruik en heffingen van openbare lichamen). De woonquote daalt als de huurtoeslag sterker toeneemt dan de huur en/of als de energiekosten sterker dalen dan de huur stijgt, bijvoorbeeld doordat corporaties/huiseigenaren investeren in het energiezuinig maken van woningen ('nul op de meter').

Figuur 5.11 Gemiddelde netto woonquote naar type huurwoning, 2015 en 2016, euro's

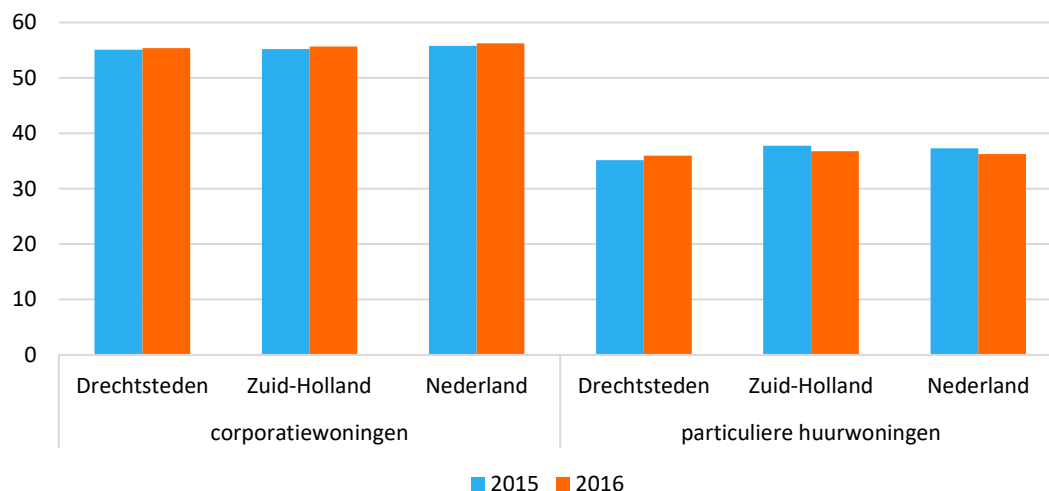

bron: CBS/WSW - Lokale Monitor Wonen

Via huurtoeslag wordt de betaalbaarheid van het wonen bevorderd. Gezien het inkomen heeft in 2016 ruim 55% van de huurders in corporatiewoningen recht op huurtoeslag. Dit is vergelijkbaar met Zuid-Holland en Nederland. Ten opzichte van 2015 is het percentage huurtoeslaggerechtigde huishoudens in een corporatiewoning en in een particuliere woning iets toegenomen (bijna 1%) (figuur 5.12).

³¹ Kale huurprijs, inclusief subsidiabele servicekosten, verminderd met eventuele huurtoeslag.

Figuur 5.12 Aantal huurtoeslaggerechtigde huishoudens (op basis van inkomen) naar type huurwoning, 2015 en 2016, percentage

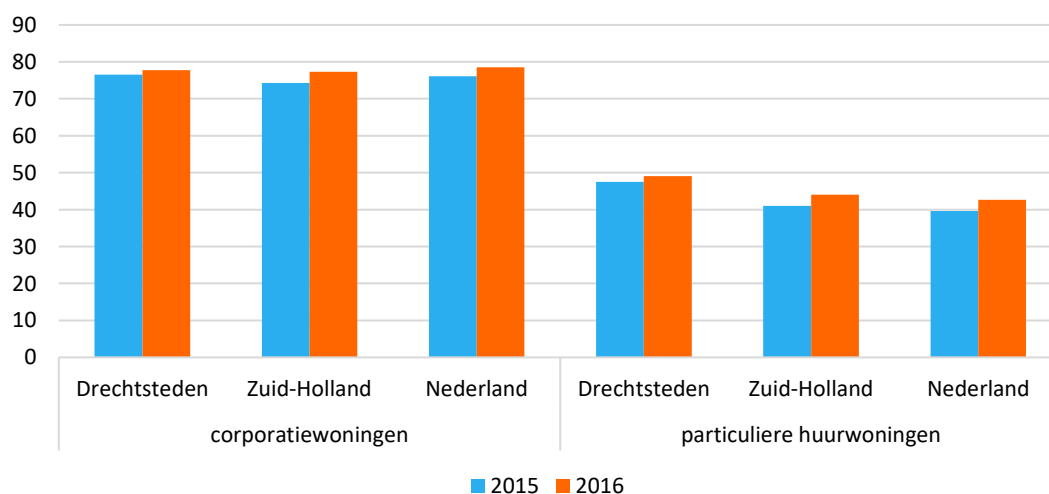

bron: CBS/WSW - Lokale Monitor Wonen

Uit figuur 5.13 blijkt dat niet alle huurtoeslaggerechtigde huishoudens deze ook daadwerkelijk ontvangen. In 2016 is in de regio het percentage huishoudens met huurtoeslag onder huishoudens in een corporatiewoning en een particuliere woning hoger dan in 2015. Deze trend zien we ook in Zuid-Holland en Nederland.

Dat het aantal huishoudens met huurtoeslag lager ligt dan het aantal huurtoeslaggerechtigde huishoudens komt mede doordat huishoudens soms niet weten dat ze recht hebben op huurtoeslag. Een andere belangrijke oorzaak is dat huishoudens wonen in een te dure woning, dat wil zeggen een woning met een huur boven de huurtoeslaggrens. Daarmee vervalt het recht op huurtoeslag. Te duur wonen geldt in sterkere mate voor huishoudens in particuliere huurwoningen dan voor huishoudens in corporatiewoningen. De gemiddelde huurprijs ligt voor particuliere huurwoningen immers hoger dan voor corporatiewoningen, wat de kans op duur 'scheefwonen' vergroot.

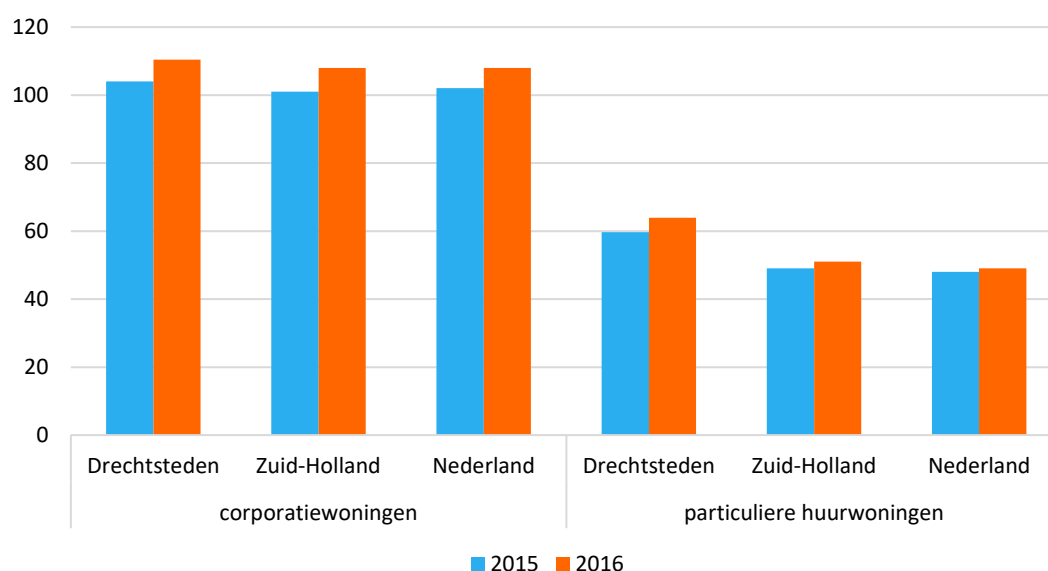
Figuur 5.13 Aantal huurtoeslaggerechtigde huishoudens dat huurtoeslag ontvangt naar type huurwoning, 2015 en 2016, percentage

bron: CBS/WSW - Lokale Monitor Wonen

Niet alleen het aantal huishoudens met huurtoeslag neemt toe, ook het gemiddelde bedrag aan ontvangen huurtoeslag neemt toe. In 2015 ontvangen huishoudens in een corporatiewoningen met huurtoeslag in de regio gemiddeld € 104,00 aan huurtoeslag per maand, in 2016 is dat opgelopen tot circa € 110,40. Dit is een toename van ruim 6%, wat iets minder is dan de gemiddelde stijging in Zuid-Holland en in Nederland. Evenals in Zuid-Holland en Nederland stijgt ook de omvang van de huurtoeslag onder huishoudens in een particuliere huurwoning (figuur 5.14).

Figuur 5.14 Gemiddelde huurtoeslag per maand naar type huurwoning, 2015 en 2016, euro's

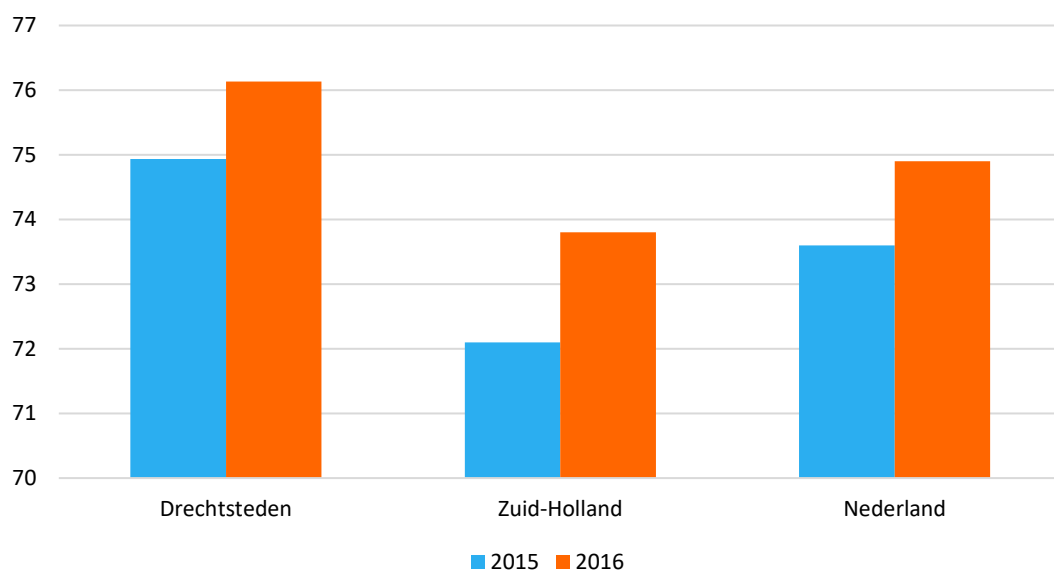
bron: CBS/WSW - Lokale Monitor Wonen

Passend gehuisvest wil zeggen dat een huishouden een huur betaalt die past bij de hoogte van het huishoudinkomen. Indien de huur niet past bij het huishoudinkomen is sprake van scheefwonen.³² In Drechtsteden ligt het percentage passend gehuisveste huishoudens in corporatiewoningen iets hoger dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland. Het aantal passend gehuisveste huishoudens neemt in 2016 met ruim 1% toe ten opzichte van 2015 tot ruim 76%. Dit is iets minder dan de gemiddelde stijging in Zuid-Holland en vergelijkbaar met de gemiddelde toename in Nederland (figuur 5.15).

Vanaf 2016 moeten woningcorporaties huurtoeslaggerechtigde woningzoekenden zo veel mogelijk huisvesten in goedkope en betaalbare huurwoningen, dat wil zeggen (financieel) passende huurwoningen. Daardoor zal het percentage passend gehuisveste huishoudens in corporatiewoningen naar verwachting verder toenemen.

³² Er is sprake van goedkope scheefheid indien het belastbaar huishoudinkomen hoger dan of gelijk aan € 39.874 (bedrag geldend voor 2016) is en het huishouden gehuisvest is in een woning met een huurprijs lager dan of gelijk aan de liberalisatiegrens. Een huishouden woont duur scheef indien het tot de doelgroep huurtoeslag behoort en in een woning woont met een huurprijs boven de zogenaamde aftoppingsgrens.

Figuur 5.15 Aantal passend gehuisveste huishoudens in een corporatiewoning, 2015 en 2016, percentage

bron: CBS/WSW - Lokale Monitor Wonen

6 Zorg

6.1 Jeugdhulp

In het kader van de transities in het sociale domein is in 2015 de Wet op de jeugdzorg vervangen door de Jeugdwet. Daarbij zijn alle taken op het gebied van jeugdzorg overgeheveld naar gemeenten. In de Jeugdwet is de leeftijdsgrens van 18 jaar het uitgangspunt voor jeugdhulp. Jeugdhulp kan doorlopen tot maximaal het 23^e levensjaar, voor zover deze hulp niet onder een andere wet valt.

De hulp aan jeugdigen op basis van de Jeugdwet bestaat uit hulp waarbij de jeugdigen niet thuis wonen (jeugdhulp met verblijf) en uit hulp zonder verblijf waarbij de jeugdigen naar een voorziening toegaan (bijvoorbeeld een ggz-instelling) of ambulante hulp in de leefomgeving krijgen. De laatste vorm van hulp is laagdrempelige hulp via een buurt- of wijkteam waar jeugdigen of ouders zelf om kunnen vragen of specialistische hulp die alleen toegankelijk is via een verwijzing.

In deze paragraaf worden de gegevens vanaf 2015 gepresenteerd, omdat vanaf dat moment de Jeugdwet is ingegaan³³.

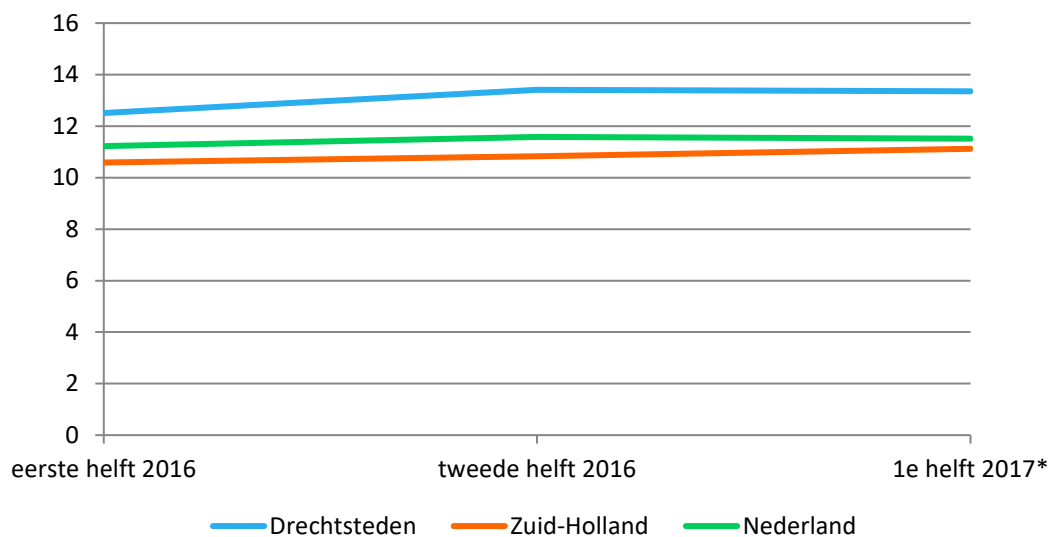
6.1.1 Jeugdhulp met verblijf

Er zijn in Drechtsteden in vergelijking met Zuid-Holland en Nederland verhoudingsgewijs meer jeugdigen met een vorm van jeugdhulp met verblijf (figuur 6.1 en 6.2).³⁴

³³ Gegevens over het aantal jeugdhulptrajecten zijn beschikbaar op peildatum en over een verslagperiode. Gegevens over het aantal jeugdigen met jeugdhulp zijn alleen beschikbaar over een verslagperiode. Vanwege de administratieve veranderingen door de komst van de Jeugdwet vertekenen de cijfers over de verslagperiode voor 2015. Daarom worden deze gegevens vanaf 2016 gepresenteerd. De gegevens op peildatum worden vanaf 30 juni 2015 gepresenteerd. De gegevens hebben betrekking op jeugdigen in de leeftijd 0-17 jaar. Er zijn ook jeugdigen in de leeftijd van 18-22 jaar met jeugdhulp, maar dit betreft een klein aantal.

³⁴ Uitgangspunt is het woonplaatsbeginsel: als woonplaats geldt de woonplaats van de jeugdige, tenzij er sprake is van voogdij door een gecertificeerde instelling of de jeugdige in een pleeggezin verblijft (VNG, Factsheet woonplaatsbeginsel 2016).

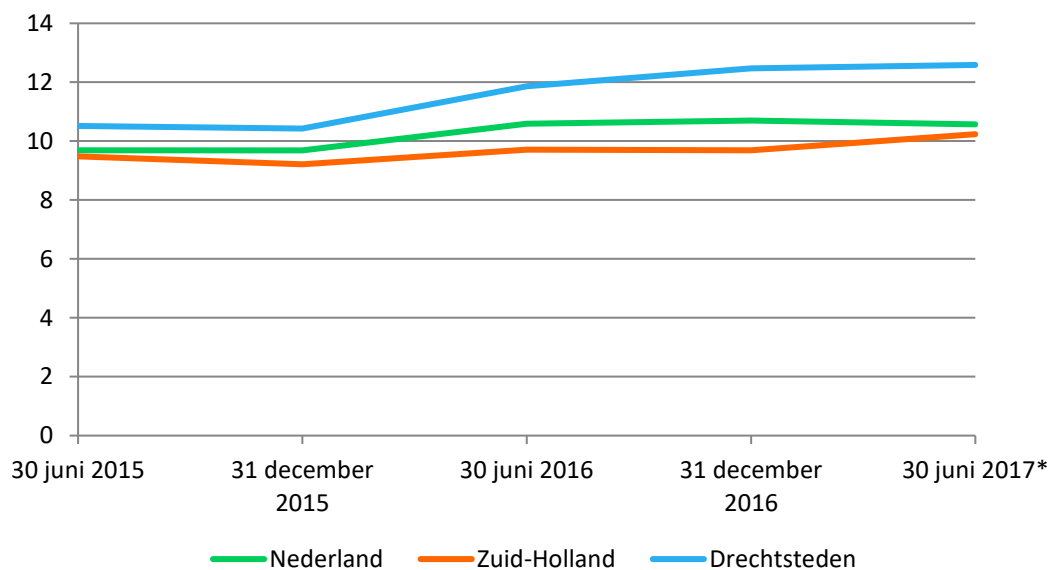
Figuur 6.1 Aantal cliënten jeugdhulp met verblijf per 1.000 0-17-jarigen, 2016-2017

*Dit betreft voorlopige cijfers.

Bron: CBS Statline

Figuur 6.2 Aantal trajecten jeugdhulp met verblijf per 1.000 0-17-jarigen op peildatum, 2015-2017

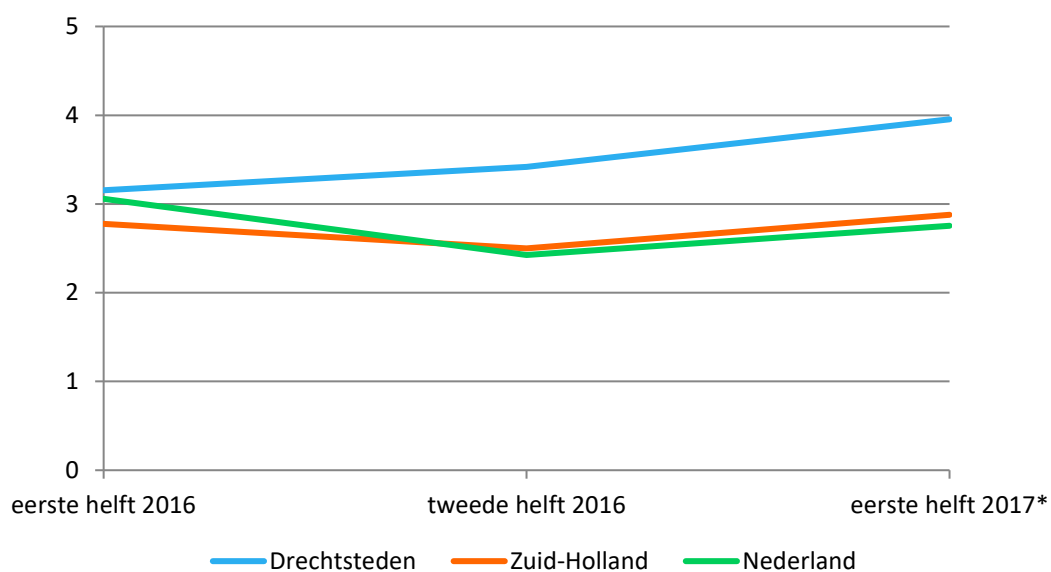

*Dit betreft voorlopige cijfers.

bron: CBS Statline

Het aantal nieuwe trajecten jeugdhulp met verblijf per 1.000 jeugdigen is gedurende 2016 gestegen in tegenstelling tot Zuid-Holland en Nederland. In de eerste helft 2017 zien we een iets sterkere stijging. Ook in Zuid-Holland en Nederland neemt het aantal nieuwe trajecten per 1.000 jeugdigen in de eerste helft van 2017 toe (figuur 6.3).

Figuur 6.3 Aantal nieuwe trajecten jeugdhulp met verblijf per 1.000 0-17-jarigen, 2016-2017

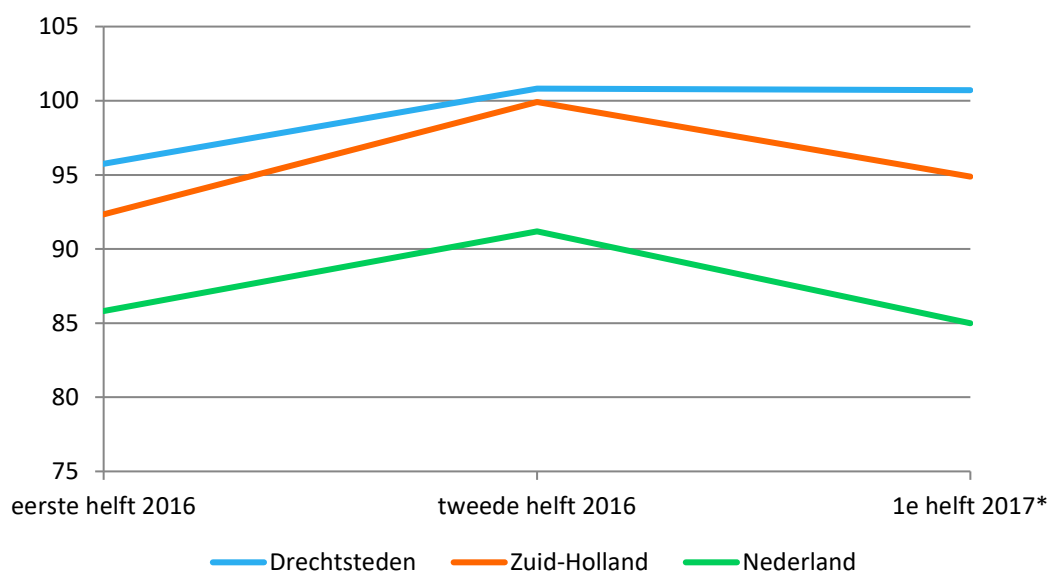
*Dit betreft voorlopige cijfers.

Bron: CBS Statline

6.1.2 Jeugdhulp zonder verblijf

In Drechtsteden krijgen in vergelijking met Zuid-Holland en Nederland relatief meer jeugdigen een vorm van hulp zonder verblijf (figuur 6.4 en 6.5).

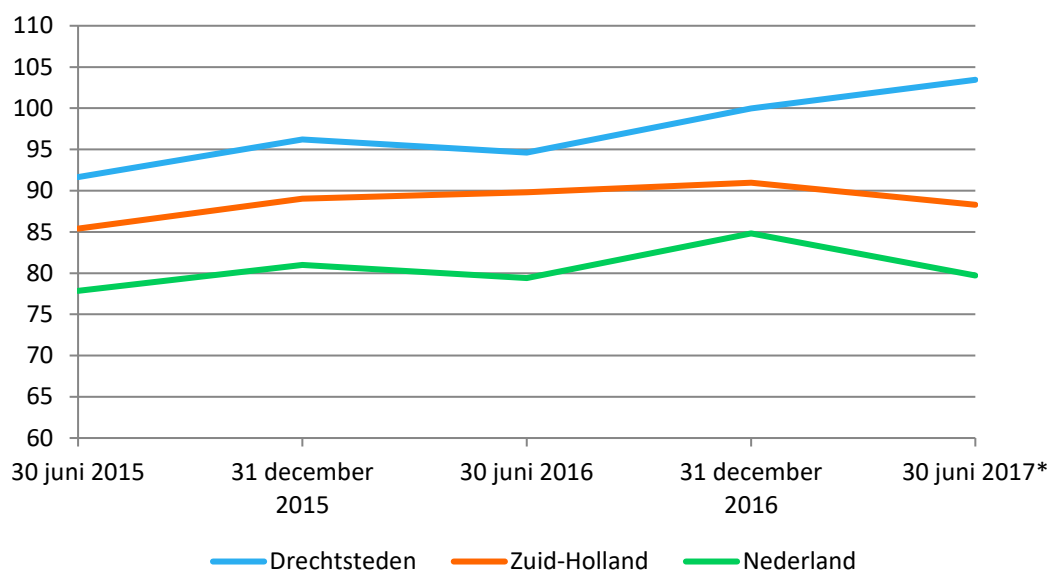
Figuur 6.4 Aantal cliënten jeugdhulp zonder verblijf per 1.000 0-17-jarigen, 2016-2017

*Dit betreft voorlopige cijfers.

bron: CBS Statline

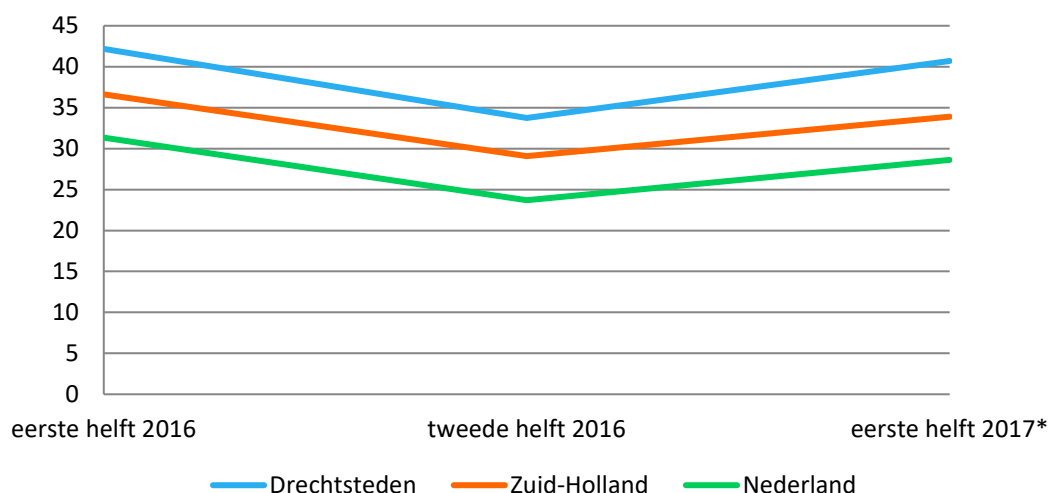
Figuur 6.5 Aantal trajecten jeugdhulp zonder verblijf op peildatum per 1.000 0-17- jarigen, 2015 - 2017

*Dit betreft voorlopige cijfers.
bron: CBS Statline

Het aantal nieuwe trajecten hulp zonder verblijf per 1.000 jeugdigen neemt in de eerste helft van 2017 weer toe in vergelijking met het tweede halfjaar van 2016. Deze trend zien we ook landelijk en provinciaal (figuur 6.6).

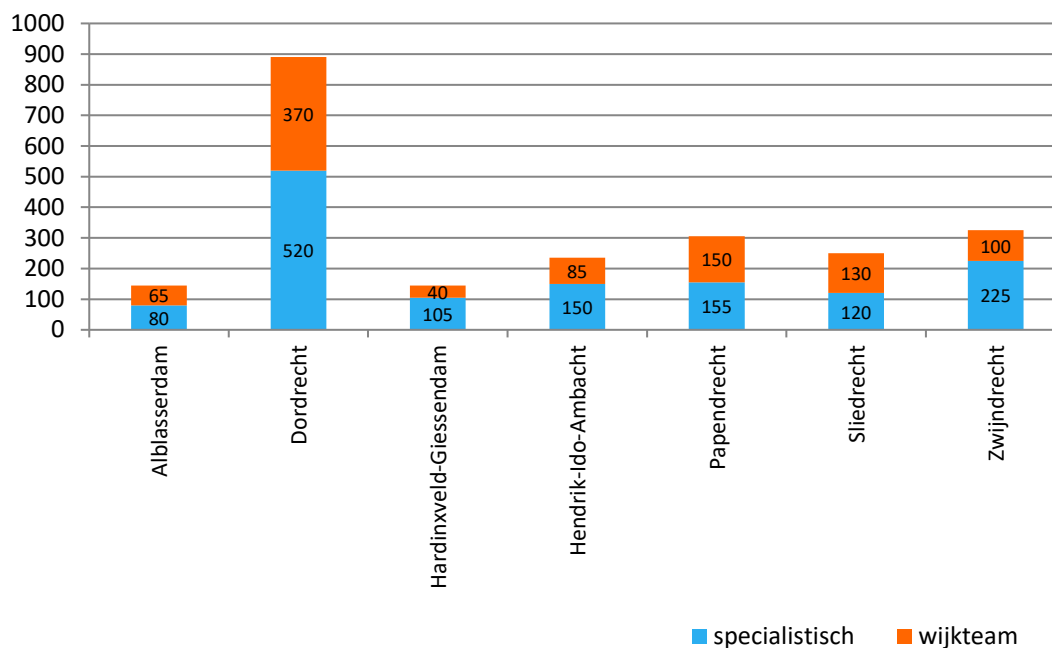
Figuur 6.6 Aantal nieuwe trajecten jeugdhulp zonder verblijf (specialistisch en wijk - en buurtteam) per 1.000 0-17-jarigen, 2016 - 2017

*Dit betreft voorlopige cijfers.
bron: CBS Statline

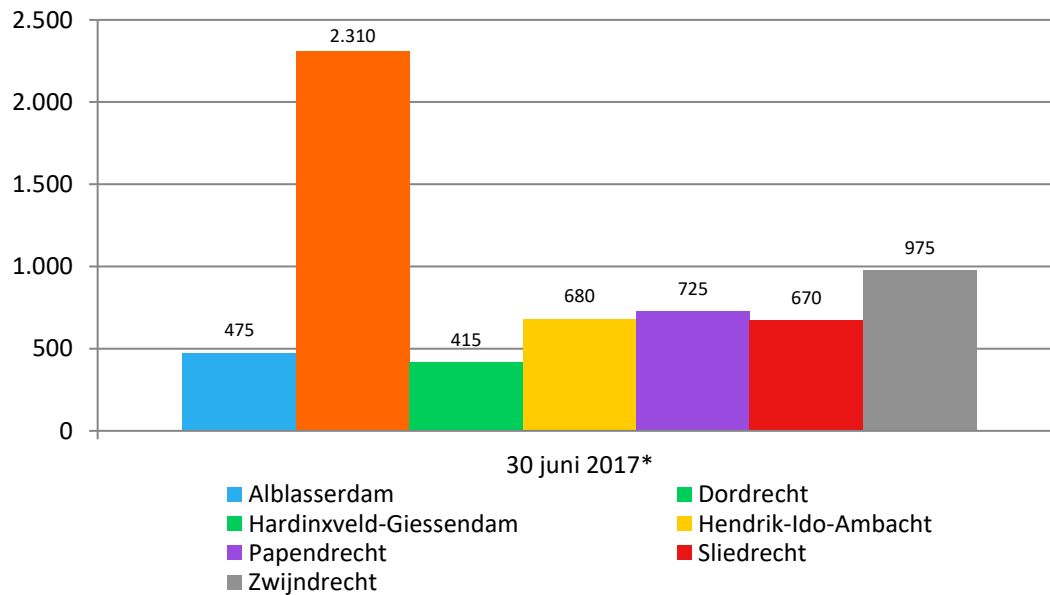
In Dordrecht starten de meeste nieuwe trajecten jeugdhulp. In de gemeente Sliedrecht zijn er bijna evenveel nieuwe trajecten jeugdhulp vanuit een wijkteam als nieuwe trajecten hulp in specialistische zorg (figuur 6.7).

Figuur 6.7 Aantal nieuwe trajecten jeugdhulp zonder verblijf per gemeente, eerste helft 2017*

*Dit betreft voorlopige cijfers.
bron: CBS Statline

Figuur 6.8 Aantal trajecten jeugdhulp zonder verblijf op peildatum

*Dit betreft voorlopige cijfers.
bron: CBS Statline

6.2 Zorg 18+

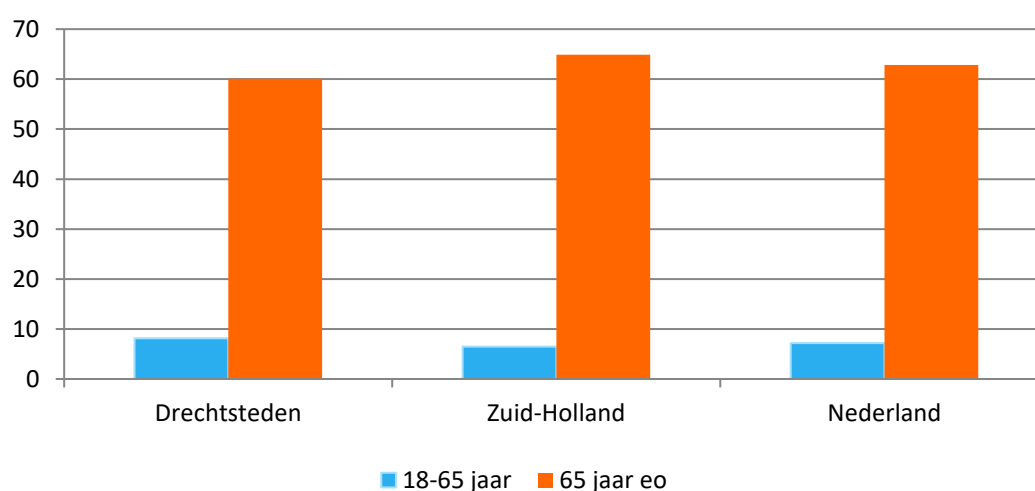
Er hebben de afgelopen jaren verschillende veranderingen in de zorg plaatsgevonden. Vanaf 2013 is het scheiden van wonen en zorg ingevoerd, waardoor personen met behoefte aan lagere zorgzwaartepakketten niet meer in aanmerking komen voor verblijf in een instelling. Daarnaast is de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) vervangen door de Wet langdurige zorg. Daarbij zijn delen van de zorg zonder verblijf van de AWBZ overgeheveld naar de Wmo en de Zorgverzekeringswet. Vanwege deze veranderingen worden in deze paragraaf de gegevens vanaf 2015 gepresenteerd.

6.2.1 Zorg met verblijf 18+

Zorg met verblijf betreft voornamelijk verblijf in verpleeghuizen en in instellingen voor mensen met een verstandelijke beperking. Minder gaat het om verblijf in (kleinschalige) instellingen voor mensen met een lichamelijke beperking of om revalidatiezorg. Het gaat hierbij om zorg in het kader van de Wet langdurige zorg, die per 1 januari 2015 in de plaats is gekomen van de AWBZ. De meest recente gegevens hebben betrekking op 2015.

In 2015 maken circa 4.600 personen Drechtsteden gebruik van zorg met verblijf. Per 1.000 inwoners is het gebruik van zorg met verblijf voor de leeftijdscategorie 65-plus lager dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland (figuur 6.9).

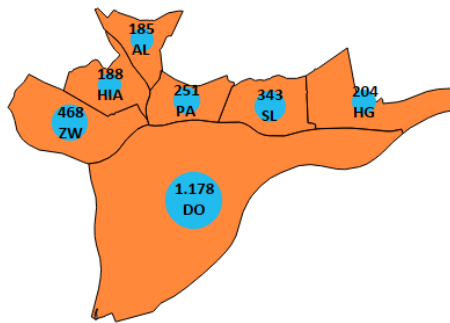
Figuur 6.9 Aantal personen met zorg met verblijf per 1.000 inwoners in de betreffende leeftijdscategorie, 2015

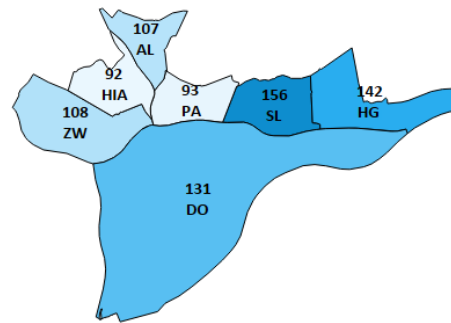
bron: Vektis, [waarstaatiegemeente](#)

In de regio is in 2015 van alle personen met zorg met verblijf ruim 61% 75-plus. Dat is iets minder dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland (respectievelijk ruim 64 en bijna 63%). Van de zorgvragers van 65 jaar en ouder is in 2015 88% 75-plus. In Dordrecht wonen de meeste 75-plussers met zorg met verblijf. Relatief maken 75-plussers in Sliedrecht het meest gebruik van zorg met verblijf (figuur 6.10).

Figuur 6.10a Aantal 75-plussers met zorg met verblijf, 2015, absoluut

Figuur 6.10b Aantal 75-plussers met zorg met verblijf per 1.000 75-plussers, 2015

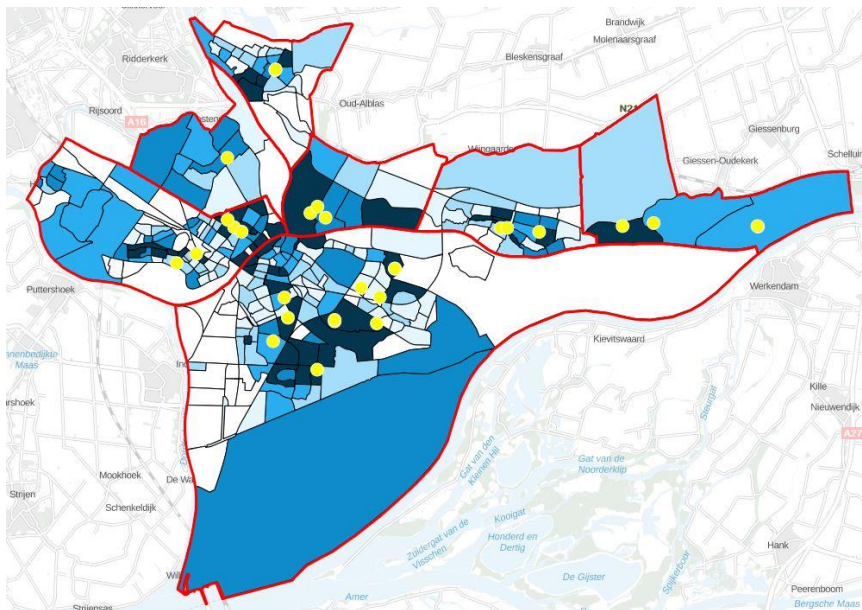

AL = Alblasserdam, HIA = Hendrik-Ido-Ambacht, PA = Papendrecht, SL = Sliedrecht, HG = Hardinxveld-Giessendam, ZW = Zwijndrecht, DO = Dordrecht

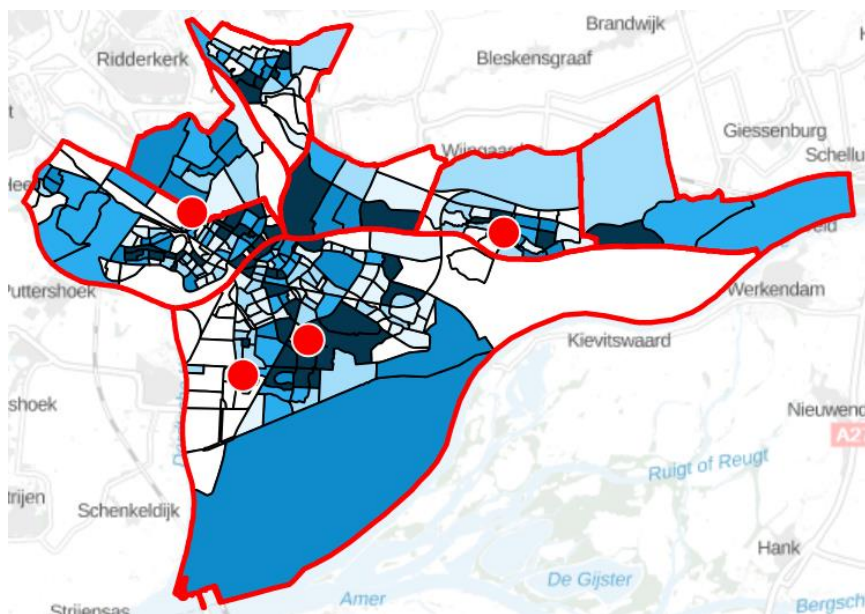
bron: Vektis, [waarstaatiegemeente](http://www.waarstaatiegemeente.nl)

Figuur 6.11 geeft de ligging van verzorgings- en verpleeghuizen en ziekenhuizen weer ten opzichte van het percentage 65-plussers. Het enige ziekenhuis in de regio is te vinden in Dordrecht.

Figuur 6.11a Verzorgings- en verpleeghuizen

Figuur 6.11b Ziekenhuizen

Legenda

bron: [Data-adviesbureau Tympaau](#)

De verzorgings- en verpleeghuizen en de ziekenhuizen in de regio zijn goed bereikbaar met het openbaar vervoer.

[Bereikbaarheid verzorgings- en verpleeghuizen en ziekenhuizen met het OV](#)

6.2.2 Zorg zonder verblijf 18+

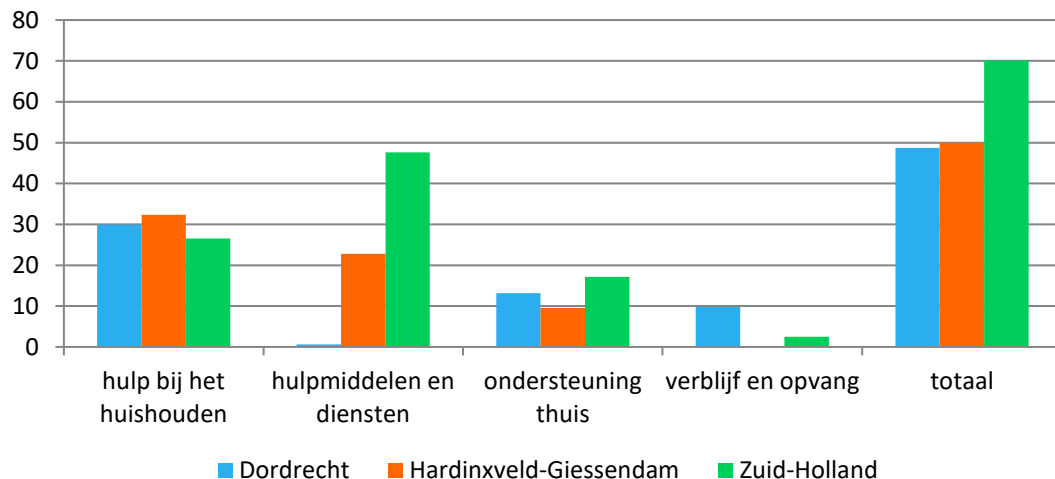
Wmo-maatwerkvoorzieningen

Voor de periode 2015-2017 kunnen alleen de gegevens over het gebruik in het eerste halfjaar van 2017 worden gepresenteerd.³⁵ Voor 2015 en 2016 ontbreken namelijk de gegevens van enkele gemeenten in de regio. De gegevens kunnen voor deze regio niet op regioniveau worden gepresenteerd. Met uitzondering van Hardinxveld-Giessendam en Dordrecht ont-

³⁵ De gegevens die worden gepresenteerd hebben betrekking op het gebruik van voorzieningen in het verslagjaar en zowel zorg in natura als zorg die is ingekocht met een persoonsgebonden budget. Het is niet uitgesloten dat ook personen jonger dan 18 jaar gebruik maken van Wmo. Aangenomen wordt dat dit aantal verwaarloosbaar klein is. Er kan op grond van de beschikbare gegevens voor Wmo geen onderscheid worden gemaakt naar de leeftijdscategorieën 18-64 jaar en 65+. Daarom is ervoor gekozen om de gegevens te presenteren voor de leeftijdscategorieën 18-74 jaar en 75+. Omdat het CBS alleen de afgeronde getallen voor het gebruik van Wmo-voorzieningen gebruikt en voor de berekening van het gebruik per 1.000 inwoners de niet-afgeronde getallen, kunnen de relatieve cijfers die in deze paragraaf worden weergegeven afwijken van de relatieve cijfers van het CBS.

breken de gegevens over de afzonderlijke gemeenten in Drechtsteden. In het eerste halfjaar van 2017 maken in Dordrecht 4.640 personen gebruik van een Wmo-maatwerkvoorziening, in Hardinxveld-Giessendam zijn dat er 680. Figuur 6.12 geeft voor beide gemeenten in vergelijking met Zuid-Holland³⁶ weer wat de verdeling is van het gebruik van Wmo-maatwerkvoorzieningen naar type voorziening.

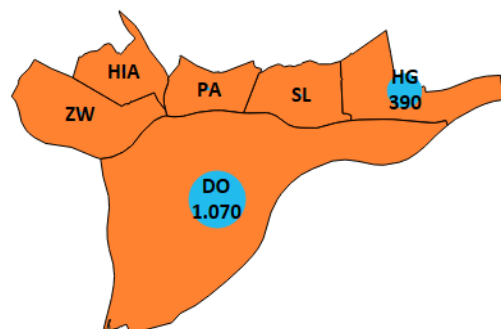
Figuur 6.12 Gebruik van Wmo-maatwerkvoorzieningen uitgesplitst naar type per 1.000 inwoners van 18 jaar en ouder, eerste helft 2017

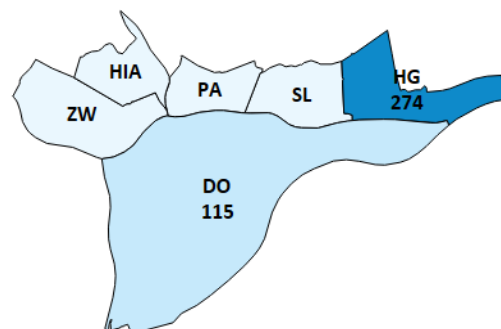
bron: CBS Statline

In Dordrecht is van alle personen (18+) met een Wmo-maatwerkvoorziening 23% 75 jaar of ouder, in Hardinxveld-Giessendam is dat ruim 57%. Gemiddeld in Zuid-Holland is dat ruim 48%.

Figuur 6.13a Aantal 75-plussers met een Wmo-voorziening, 2017, absoluut

Figuur 6.13b Aantal 75-plussers met een Wmo-voorziening per 1.000 75-plussers, 2017

bron: CBS Statline

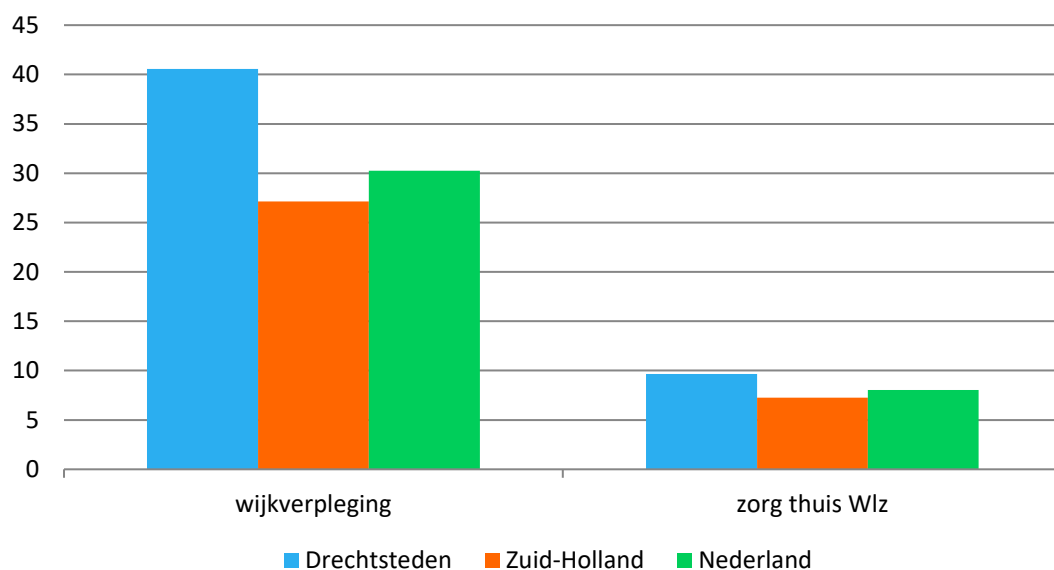
³⁶ Gemeenten leveren zelf gegevens aan over het gebruik van Wmo-voorzieningen bij het CBS. Niet alle gemeenten hebben dat gedaan. Zo zijn in Zuid-Holland van 10 gemeenten geen gegevens bekend. Dit betreft de gemeenten Alblasserdam, Giessenlanden, Gouda, Hendrik-Ido-Ambacht, Kaag en Braassem, Midden-Delfland, Nieuwkoop, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht. Om de vergelijking met de gemeenten in Drechtsteden te kunnen maken, zijn deze 10 gemeenten niet in de berekening voor Zuid-Holland meegenomen. De vergelijking met heel Nederland blijft buiten beschouwing, vanwege het ontbreken van gegevens van te veel gemeenten.

Wijkverpleging en zorg thuis in het kader van de Wet langdurige zorg

Gegevens over het gebruik van wijkverpleging en zorg thuis in het kader van de Wet langdurige zorg zijn beschikbaar voor het jaar 2015. Andere jaren zijn vooralsnog niet beschikbaar.³⁷

In 2015 maken circa 9.150 personen (18+) in Drechtsteden gebruik van wijkverpleging en bijna 2.200 personen van zorg thuis in het kader van de Wet langdurige zorg (Wlz). Gerelateerd aan het aantal inwoners ligt het gebruik van wijkverpleging en Wlz-zorg thuis lager dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland (figuur 6.14).

Figuur 6.14 **Gebruik van wijkverpleging en zorg thuis Wlz per 1.000 inwoners (18+), 2015**

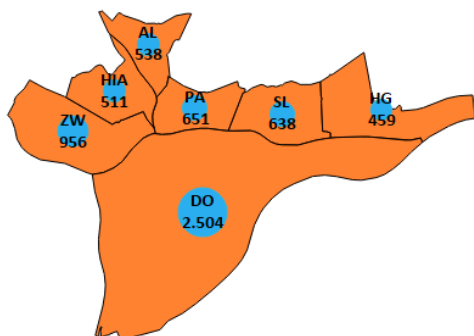
bron: Vektis, [waarstaatjegemeente](#)

Het betreft met name 65-plussers die van deze voorzieningen gebruik maken. Van de personen die gebruik maken van wijkverpleging is bijna 87% 65-plus. Van de personen met Wlz-zorg thuis is ruim 68% 65-plus.

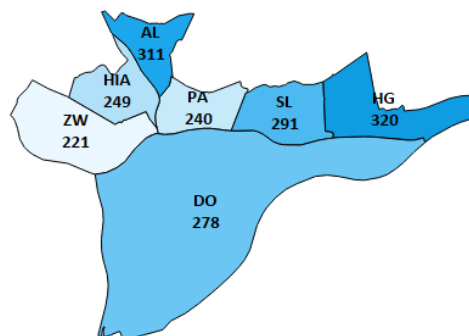
Het gemiddelde aantal 75-plussers met wijkverpleging is in de regio 267 per 1.000 75-plussers. In Zuid-Holland en Nederland is dat respectievelijk 236 en 255 per 1.000. In Alblas-serdam en Hardinxveld-Giessendam zijn er relatief veel 75-plussers die gebruik maken van wijkverpleging (figuur 6.15).

³⁷ Het betreft zowel zorg in natura als zorg die wordt ingekocht met een persoonsgebonden budget. Bij Wlz-zorg gaat het om personen die behoefte hebben aan intensieve zorg. Personen met een intensieve zorgvraag komen in aanmerking voor verblijf in een instelling, maar kiezen ervoor om deze zorg in de thuissituatie te ontvangen. In de leeftijdscategorie 0-18 jaar wordt niet of nauwelijks gebruik gemaakt van wijkverpleging en Wlz-zorg thuis. Daarom blijven deze gegevens hier buiten beschouwing.

Figuur 6.15a Aantal 75-plussers met wijkverpleging, 2015, absoluut

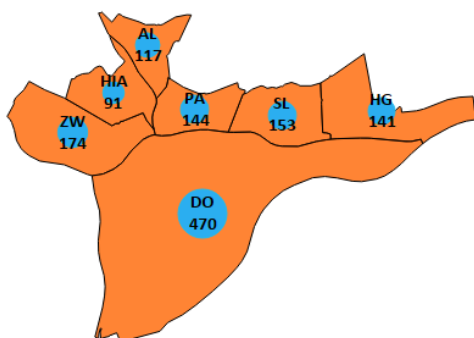
Figuur 6.15b Aantal 75-plussers met wijkverpleging per 1.000 75-plussers, 2015

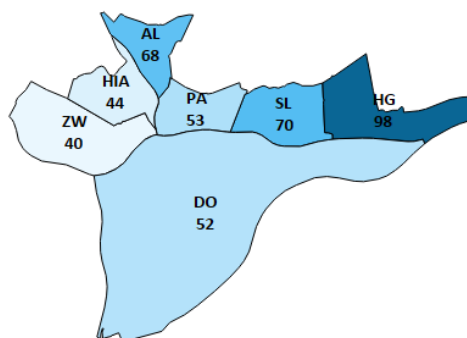
bron: Vektis, [waarstaatjegemeente](http://www.waarstaatjegemeente.nl)

Gemiddeld maken in de regio 55 per 1.000 75-plussers gebruik van Wlz-zorg thuis, in heel Zuid-Holland en Nederland is dat 56 per 1.000 75-plussers. In de gemeente Hardinxveld-Giessendam ligt het gebruik van Wlz-zorg thuis onder 75-plussers relatief hoog (figuur 6.16).

Figuur 6.16a Aantal 75-plussers met Wlz-zorg thuis, 2015, absoluut

Figuur 6.16b Aantal 75-plussers met Wlz-zorg thuis per 1.000 75-plussers, 2015

bron: Vektis, [waarstaatjegemeente](http://www.waarstaatjegemeente.nl)

6.3 Ambulancezorg

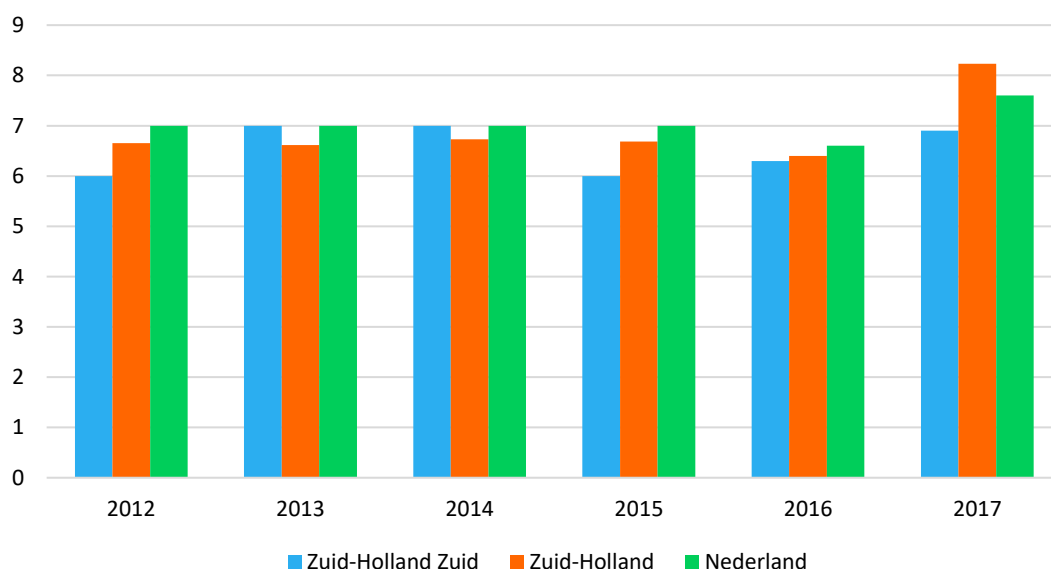
6.3.1 Aanrijtijden

De Tijdelijke wet ambulancezorg³⁸ schrijft een bereikbaarheidsnorm voor ten aanzien van het A1-spoedvervoer van 15 minuten. Deze tijd bestaat uit 2 of 3 minuten voor het melden en uitrukproces en respectievelijk 13 of 12 minuten rijtijd. A1 spoedvervoer geldt als een patiënt dringend hulp nodig heeft. Hierbij rijdt de ambulance met zwaailicht en sirene.

Cijfers over aanrijtijden zijn alleen beschikbaar op niveau van GGD-regio's. De regio Drechtsteden maakt deel uit van de regio Zuid-Holland-Zuid. Tot de regio Zuid-Holland Zuid horen de volgende gemeenten: Alblasserdam, Binnenmaas, Cromstrijen, Dordrecht, Giessenlanden, Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Korendijk, Leerdam, Molenwaard, Oud-Beijerland, Papendrecht, Sliedrecht, Strijen, Zederik en Zwijndrecht.

In 2017 waren er in de regio Zuid-Holland Zuid bijna 15.000 inzetten van A1-spoedvervoer. Bijna 7% was buiten 15 minuten ter plaatse, 1% meer vergeleken met 2012 (figuur 6.17).

Figuur 6.17 Aandeel inzetten ambulance A1-spoedvervoer buiten 15 minuten, Zuid-Holland Zuid, 2012-2017, percentage

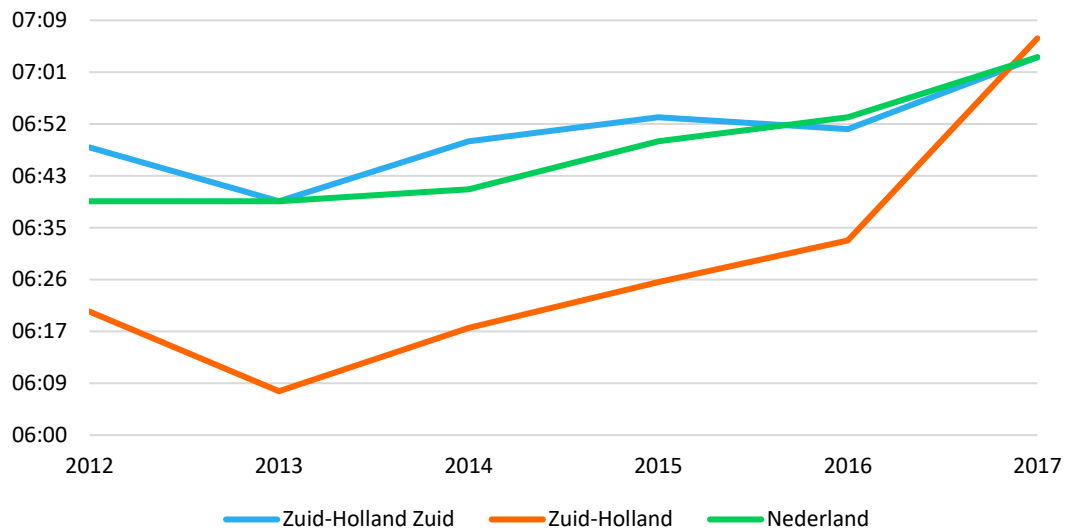

bron: Ambulancezorg Nederland (AZN)

De gemiddelde aanrijtijd voor A1-spoedvervoer is in 2017 ten opzichte van 2012 in Zuid-Holland Zuid gestegen met bijna 4% van 06:48 naar 07:03. In Zuid-Holland en Nederland is eveneens sprake van een stijging (respectievelijk ruim 10 en 6%). De gemiddelde aanrijtijd van Zuid-Holland Zuid ligt tot en met 2016 boven het gemiddelde van Zuid-Holland. In 2017 is de gemiddelde aanrijtijd in Zuid-Holland Zuid vergelijkbaar met Zuid-Holland en Nederland (figuur 6.18).

³⁸ Beleidsregels van de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport van 20 september 2011, nr. CZ-3082275, ter uitvoering van artikel 6, derde lid, van de Tijdelijke wet ambulancezorg. Geldend van 01-01-2013 t/m heden. (<http://wetten.overheid.nl/BWBR0030478/2013-01-01>)

Figuur 6.18 Ontwikkeling gemiddelde aanrijtijd ambulance A1-spoedvervoer, Zuid-Holland Zuid, 2012-2017, minuten: seconden

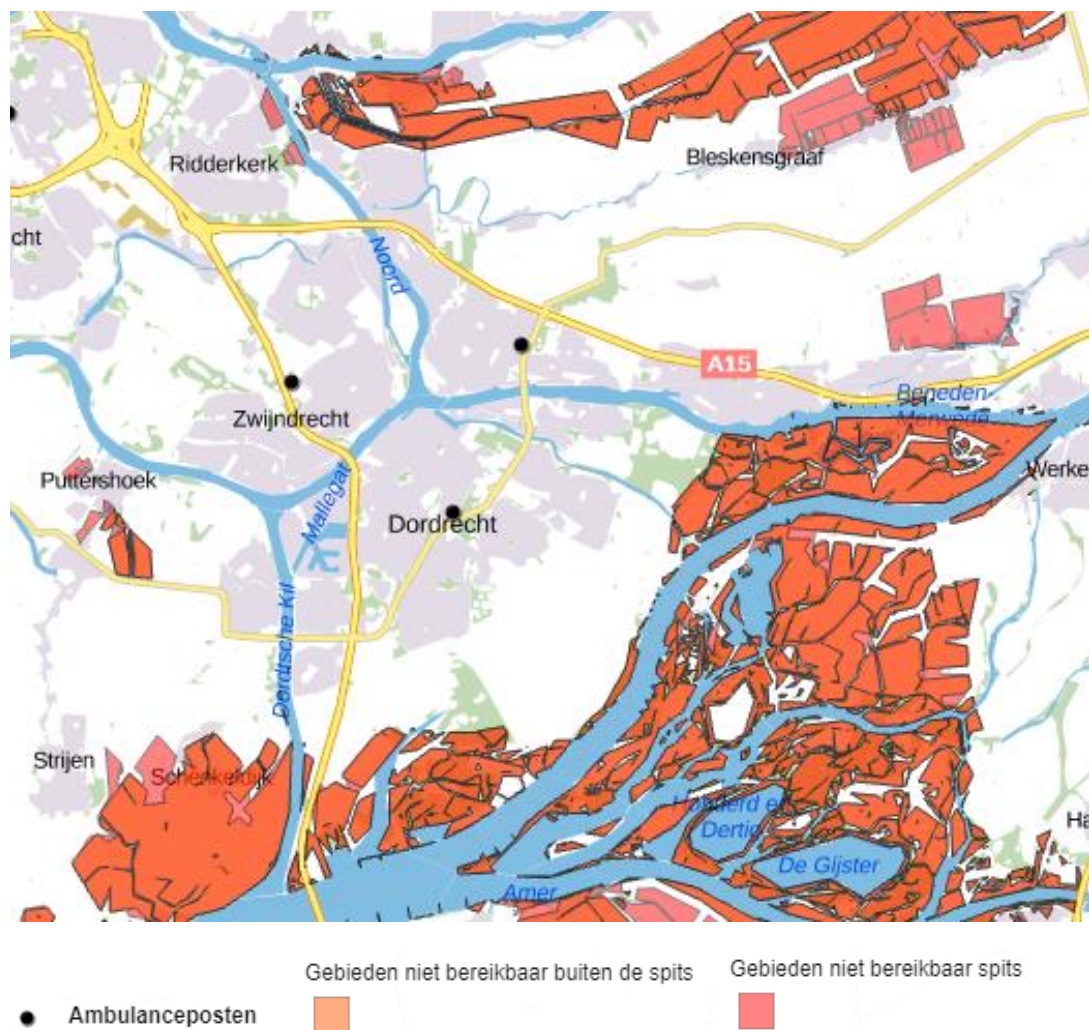

bron: Ambulancezorg Nederland (AZN)

6.3.2 Bereikbaarheid van gebieden binnen de responstijd

De ambulancedienst in de regio Drechtsteden valt onder RAV Zuid-Holland Zuid en heeft drie posten in de regio, namelijk in Dordrecht, Papendrecht en Zwijndrecht. Figuur 6.19 laat zien welke gebieden niet binnen 15 minuten bereikbaar zijn buiten en/of binnen de spits. In de gemeente Dordrecht zijn zuidelijke en oostelijke gebieden niet binnen 15 minuten bereikbaar buiten de spits. Dit zijn vooral de gebieden langs de nieuwe Merwede. Een gebied in het noordelijk deel van de gemeente Alblasterdam is niet op tijd bereikbaar buiten de spits. Binnen de spits is een gebied in het noorden van de gemeente Hardinxveld-Giessendam niet meer op tijd bereikbaar.

Figuur 6.19 Gebieden die buiten de spits niet binnen 15 minuten zijn te bereiken, Drechtsteden, 2017

bron: [Geodienst Rijksuniversiteit Groningen](#)

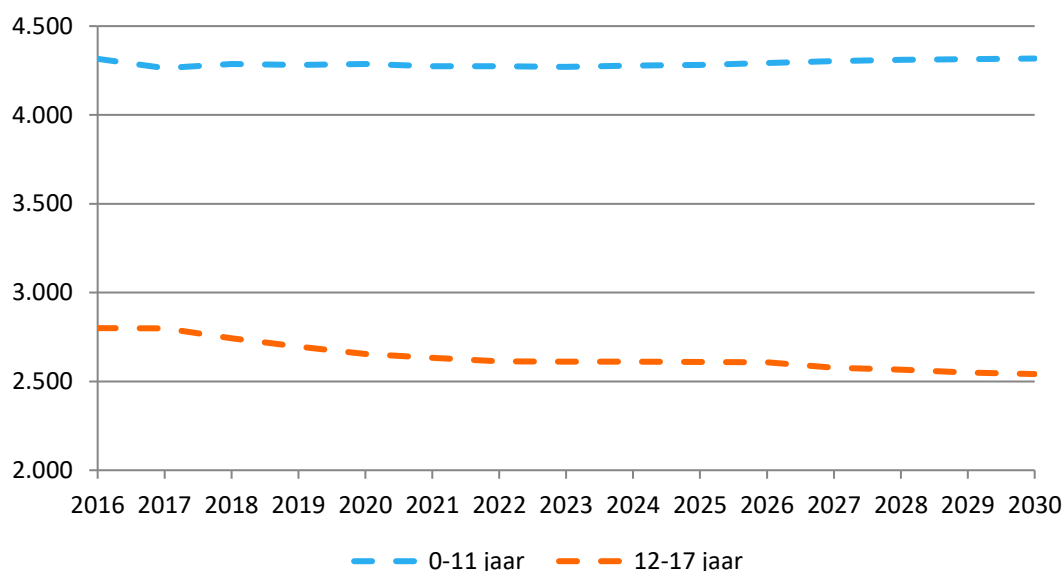
6.4 Prognose zorggebruik

Op basis van demografische ontwikkelingen wordt hieronder het verwachte zorggebruik tot 2030 in de regio Drechtsteden geschetst³⁹. Er wordt dus geen rekening gehouden met andere (beleidsmatige of maatschappelijke) ontwikkelingen. De prognoses hebben betrekking op jeugdhulp, zorg met verblijf, wijkverpleging en Wlz-zorg thuis. Wmo blijft buiten beschouwing, omdat er te weinig gegevens over het huidige Wmo-gebruik beschikbaar zijn. Er wordt een uitsplitsing gemaakt naar relevante leeftijdscategorieën.

6.4.1 Jeugdhulp

Het aantal jeugdigen met een vorm van jeugdhulp zonder verblijf loopt onder 0-11-jarigen blijft stabiel rond een aantal van 4320. Bij 12-18-jarigen is daarentegen een daling te zien van circa 9% van circa 2.800 in 2016 tot ongeveer 2540 in 2030 (figuur 6.20).

Figuur 6.20 **Ontwikkeling aantal jeugdigen in Drechtsteden met jeugdhulp zonder verblijf naar leeftijdscategorie, 2016-2030, absoluut**

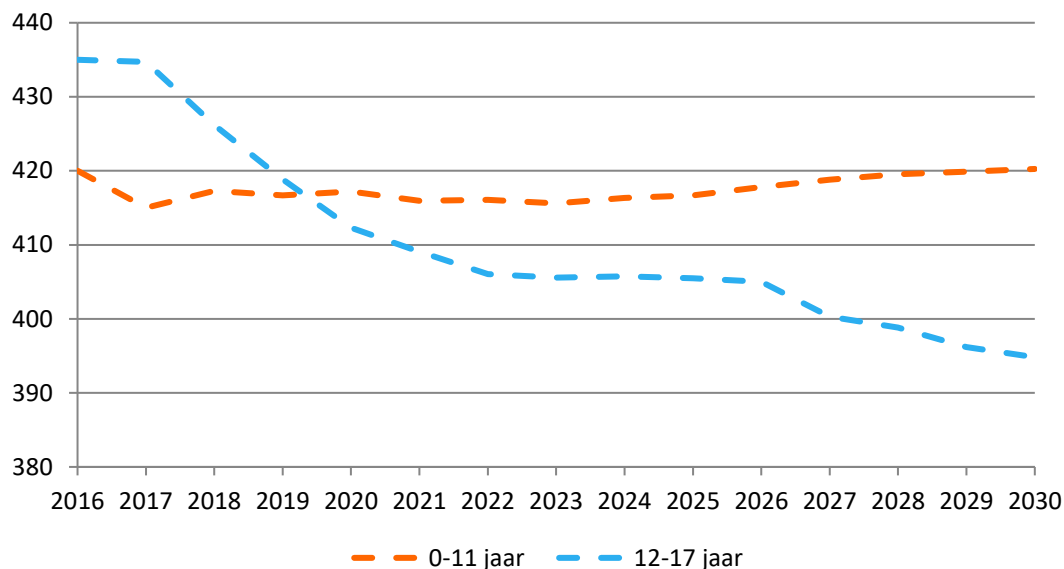

bron: CBS Statline, provincie Zuid-Holland

Het aantal jeugdigen met jeugdhulp met verblijf onder 0-11-jarigen blijft stabiel, onder 12-17-jarigen zien we naar verwachting een daling (figuur 6.21).

³⁹ In deze paragraaf gaat het om het verwachte zorggebruik. Vanwege de leesbaarheid wordt in deze paragraaf gesproken over (de toe- of afname van) het zorggebruik en niet over (de toe of afname van) het *verwachte* zorggebruik.

Figuur 6.21 Ontwikkeling aantal jeugdigen in Drechtsteden met jeugdhulp met verblijf naar leeftijdscategorie, 2016-2030, absoluut

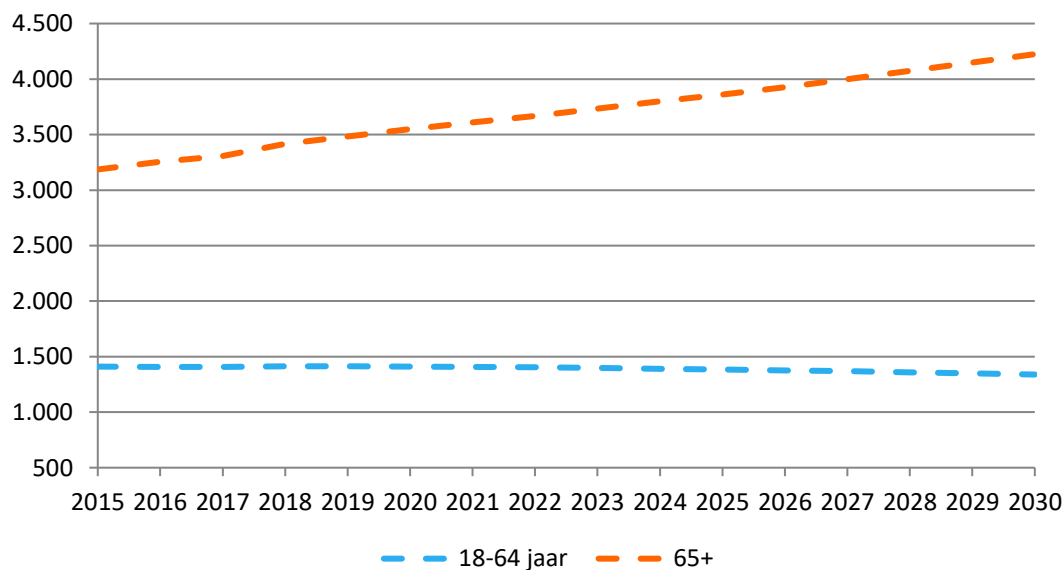

bron: CBS Statline, provincie Zuid-Holland

6.4.2 Zorg met en zonder verblijf 18+

Het gebruik van zorg met verblijf onder personen van 18 jaar en ouder neemt toe tot ruim 5.550 personen in 2030, een stijging van 21% ten opzichte van 2015. Onder 65-plussers stijgt het zorggebruik met circa 33% tot ruim 4.200 personen in 2030, terwijl onder 18-64-jarigen het zorggebruik licht daalt tot circa 1.340 (figuur 6.22).

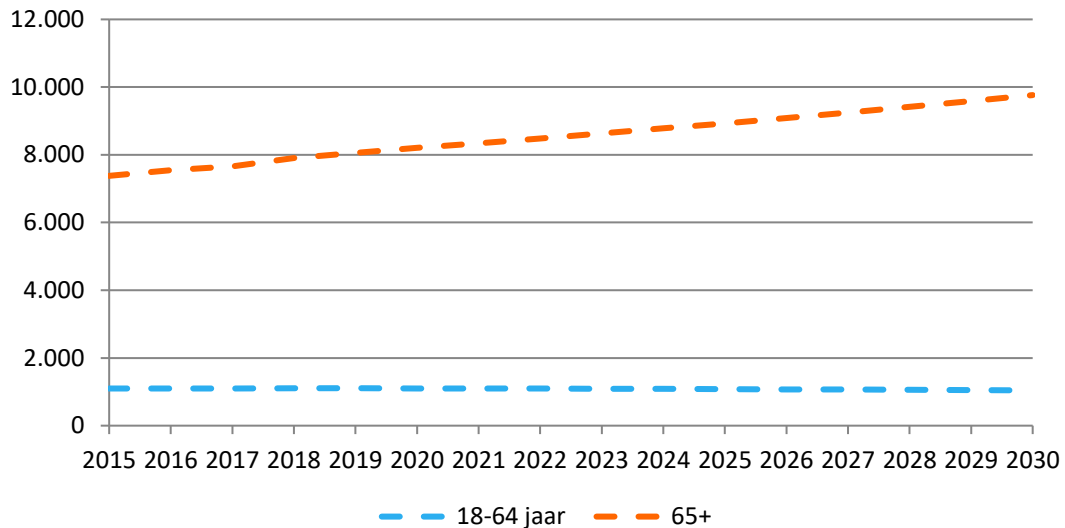
Figuur 6.22 Ontwikkeling zorg met verblijf naar leeftijdscategorie in Drechtsteden, 2015-2030, absoluut

bron: Vektis, [waarstaatiegemeente](#), provincie Zuid-Holland

Het gebruik van wijkverpleging onder personen van 18 jaar en ouder neemt ten opzichte van 2015 toe met ruim 27% tot circa 10.800 personen in 2030. Onder personen van 18-64 jaar daalt het aantal zorgvragers licht, onder 65-plussers stijgt het aantal zorgvragers tot circa 9.760 in 2030 (figuur 6.23).

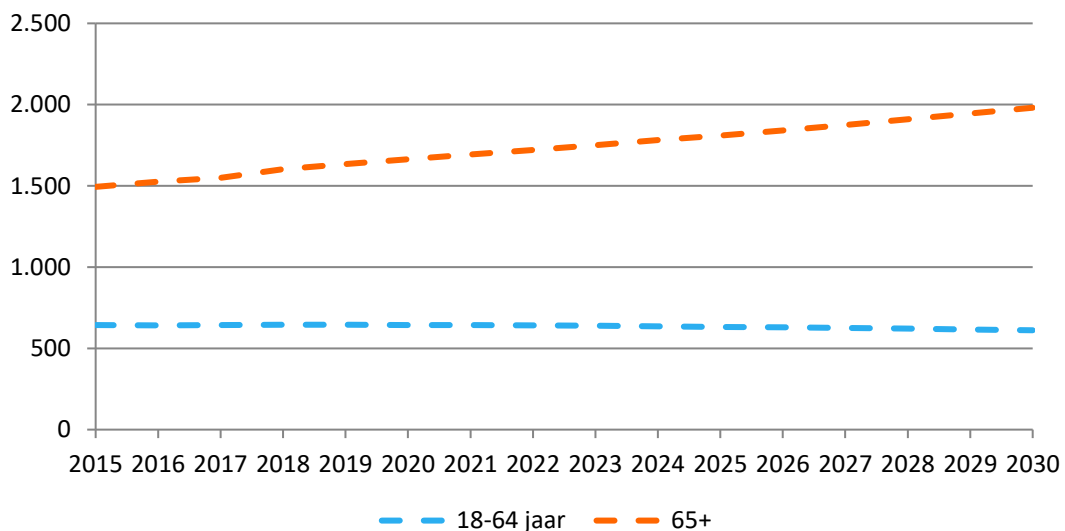
Figuur 6.23 Ontwikkeling aantal personen met wijkverpleging naar leeftijdscategorie in Drechtsteden, 2017-2030, absoluut

bron: Vektis, [waarstaatjegemeente](#), Provincie Zuid-Holland

Het gebruik van Wlz-zorg thuis onder personen van 18 jaar en ouder neemt toe tot bijna 2.600 zorgvragers, een stijging van ruim 21% ten opzichte van 2015. Onder personen van 18-64 jaar daalt het zorggebruik licht, onder 65-plussers neemt het aantal zorggebruikers toe tot circa 1.980 (figuur 6.24). Dit is een stijging van bijna 33%.

Figuur 6.24 Ontwikkeling aantal personen met Wlz-zorg thuis naar leeftijdscategorie in Drechtsteden, 2017-2030, absoluut

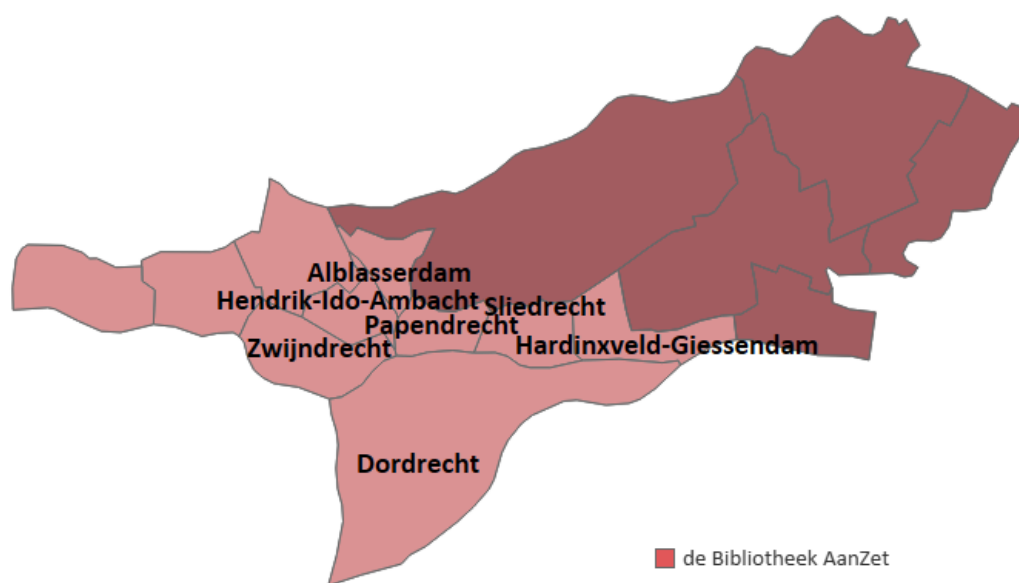
bron: Vektis, [waarstaatjegemeente](#), provincie Zuid-Holland

7 Bibliotheeken

7.1 Aanwezigheid van bibliotheken

De regio Drechtsteden kent 14 bibliotheekvestigingen (2016). Deze bibliotheken behoren allemaal tot de Bibliotheek AanZet. Het verzorgingsgebied van de bibliotheek is groter dan de regio (figuur 7.1). De gemiddelde [afstand tot een bibliotheek](#) loopt uiteen van 1,0 kilometer in Hardinxveld-Giessendam tot 1,7 kilometer in Papendrecht.

Figuur 7.1 Bibliotheekorganisatie AanZet in de regio Drechtsteden en de gemeenten waar de organisatie actief is, 2016

bron: rijksoverheid.nl, WOB-verzoeken

Omdat bibliotheken laagdrempelige publieke ruimten zijn, zouden ze zowel op het gebied van de bestrijding van eenzaamheid⁴⁰ en het versterken van de leefbaarheid⁴¹ een functie kunnen hebben.⁴² De bibliotheek kan bijdragen aan het bestrijden van eenzaamheid door het organiseren van activiteiten waarbij ontmoeting centraal staat. Met name in de wijken met een hoog percentage eenzaamheid en een korte afstand tot de bibliotheek ligt het voor de hand om activiteiten te organiseren die meehelpen om eenzaamheid te bestrijden,

⁴⁰ RIGO Research en Advies. Themapublicatie eenzaamheid Maatschappelijke opgaven in relatie tot het bibliotheeknetwerk, maart 2018

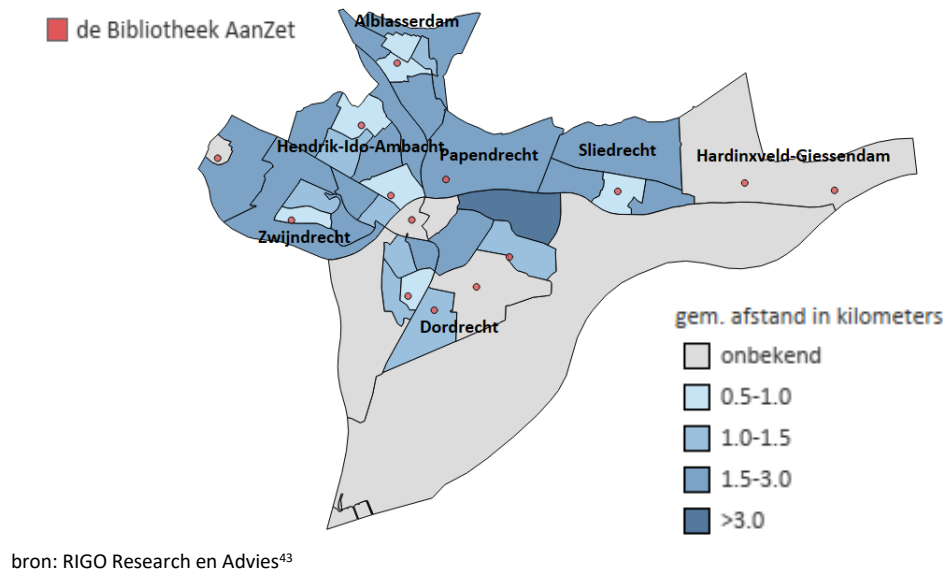
⁴¹ RIGO Research en Advies. Themapublicatie leefbaarheid Maatschappelijke opgaven in relatie tot het bibliotheeknetwerk, maart 2018

⁴² In de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen zijn de functies van bibliotheken omschreven, te weten:

- ter beschikking stellen van kennis en informatie;
- bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;
- bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur;
- organiseren van ontmoeting en debat;
- laten kennis maken met kunst en cultuur.

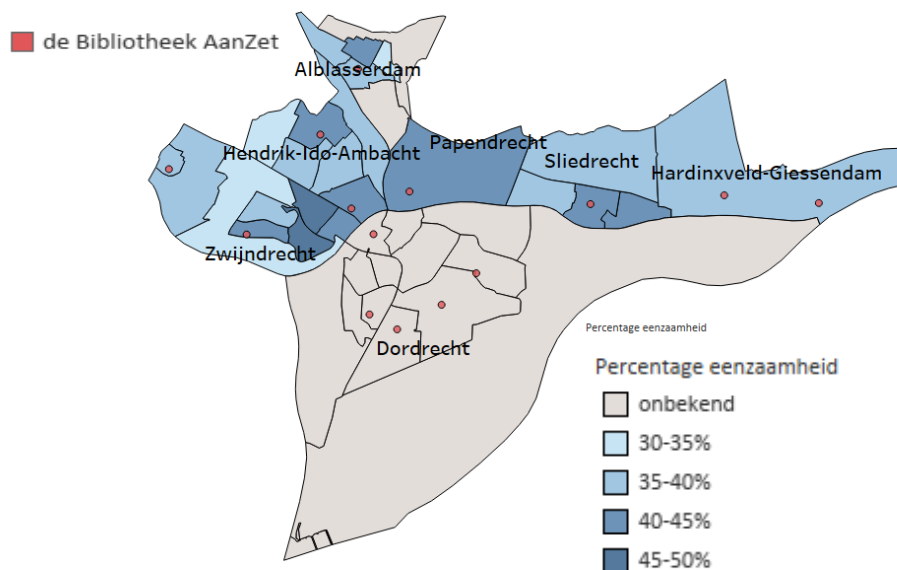
bijvoorbeeld in Sliedrecht Centrum. Voor deze inwoners ligt de bibliotheek vaak op loopafstand (<1 kilometer) wat van belang is omdat juist mensen die minder mobiel zijn, vaak kampen met eenzaamheid (figuren 7.2 en 7.3).

Figuur 7.2 Gemiddelde afstand tot bibliotheekvestigingen per wijk in de regio Drechtsteden, 2016

⁴³ Op basis van de Modelschatting RIVM eenzaamheid per wijk, zoals gebruikt voor de publicatie Cozijnsen E en Bakker W,]. Themapublicatie eenzaamheid. Maatschappelijke opgaven in relatie tot het bibliotheeknetwerk. Amsterdam: Rigo Research en Advies, 2018.

Figuur 7.3 Bibliotheekvestigingen en eenzaamheid per wijk, 2012, percentage

bron: RIGO Research en Advies⁴⁴

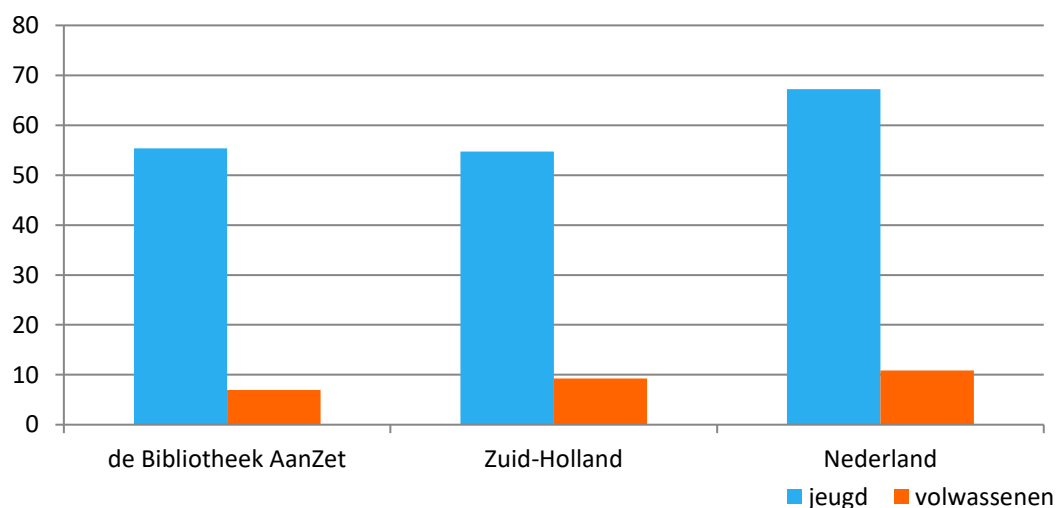
7.2 Gebruik bibliotheek

7.2.1 Leden

Kinderen en jongeren zijn veel vaker lid van de bibliotheek dan volwassenen. Dit komt waarschijnlijk doordat het lidmaatschap voor kinderen en jongeren gratis is.

De Bibliotheek AanZet heeft in 2016 relatief minder jeugd- en volwassen leden dan in Nederland. Het aandeel jeugdden is vergelijkbaar met Zuid-Holland (figuur 7.4).

Figuur 7.4 Aandeel inwoners lid van een bibliotheek, 2016, percentage

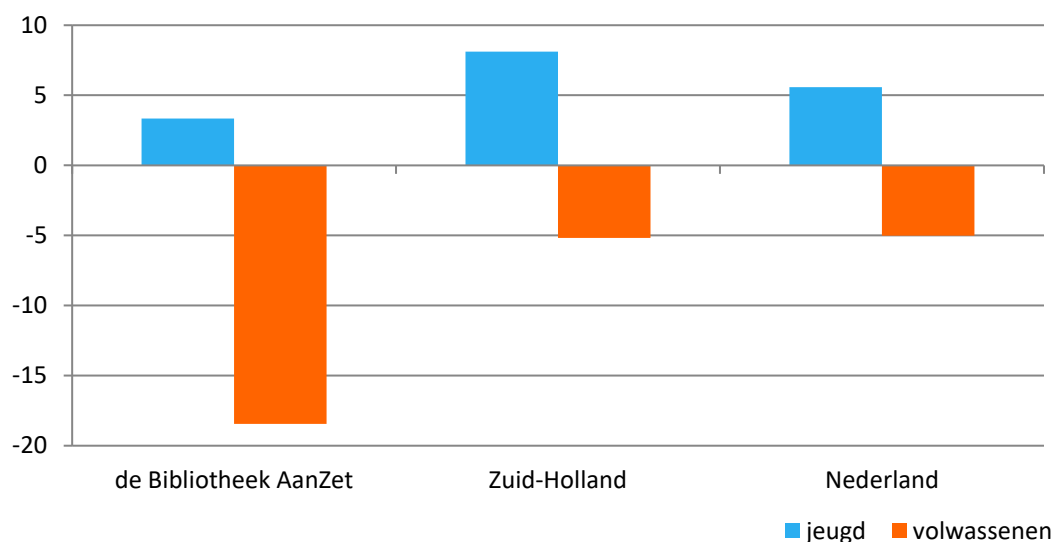

bron: rijksoverheid.nl, WOB-verzoeken

⁴⁴ Leefbaarheidscores uit de [Leefbaarometer](#) 2014, zoals gebruikt voor de publicatie Cozijnsen E en Bakker W,]. Themapublicatie leefbaarheid. Maatschappelijke opgaven in relatie tot het bibliotheeknetwerk. Amsterdam: Rigo Research en Advies, 2018.

In 2016 neemt het aantal volwassen leden bij de Bibliotheek AanZet af. Deze daling is aanzienlijk sterker dan in Nederland en Zuid-Holland. Het aandeel jeugdleden neemt toe, maar minder sterk dan in Zuid-Holland en Nederland (figuur 7.5).

Figuur 7.5 Saldo van in- en uitschrijvingen van leden, 2016, percentage

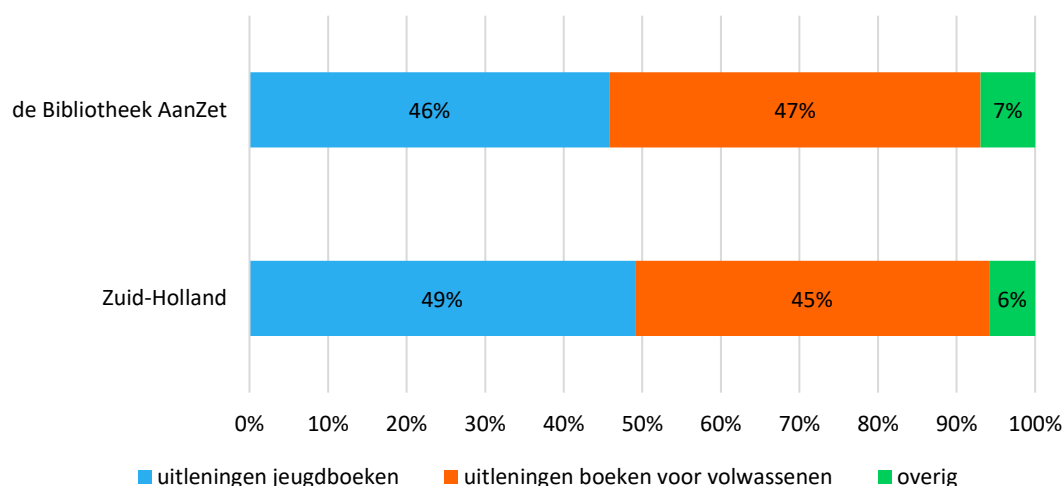

bron: rijksoverheid.nl, WOB-verzoeken

7.2.2 Materialen

Boeken zijn de belangrijkste zaken die mensen lenen bij een bibliotheek. In 2016 werden er in de Bibliotheek AanZet een vergelijkbaar aandeel materialen geleend als in Zuid-Holland (figuur 7.6).

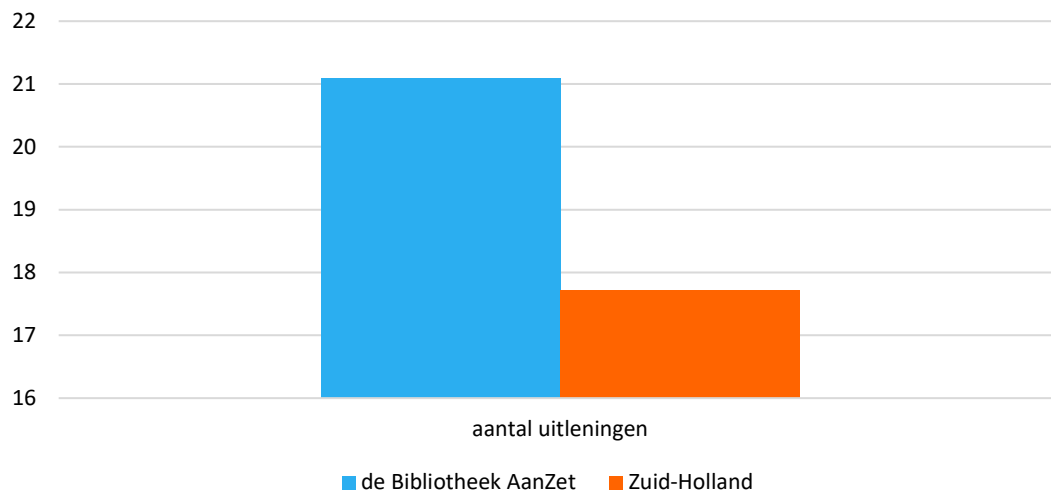
Figuur 7.6 Uitleningen bibliotheek naar materiaalsoort, 2016, percentage

bron: rijksoverheid.nl, WOB-verzoeken

In de bibliotheken van de regio Drechtsteden lenen leden meer materialen dan gemiddeld in Zuid-Holland (figuur 7.7).

Figuur 7.7 Gemiddeld aantal geleende materialen per lid, 2016, absoluut

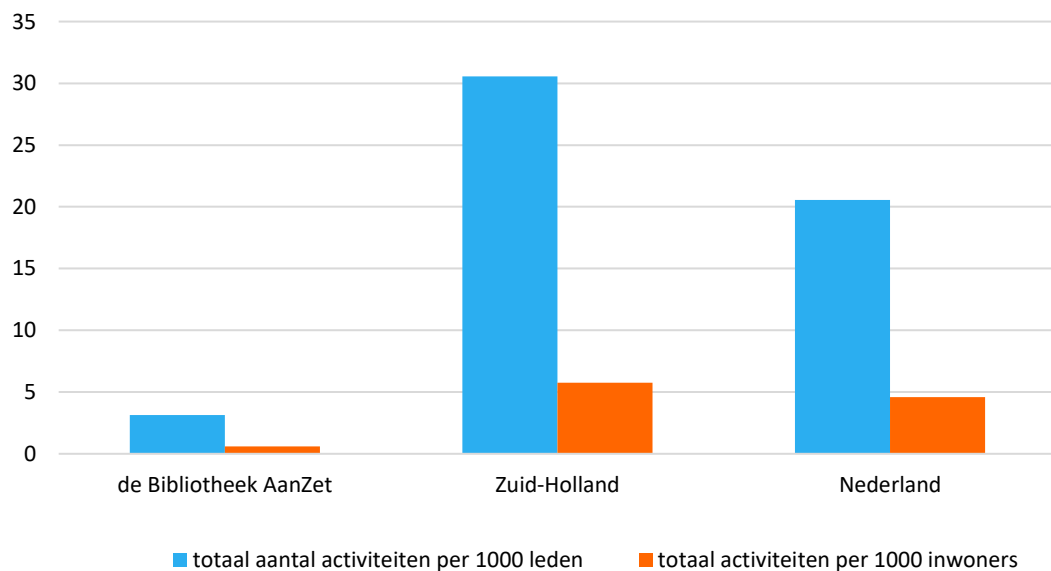
bron: rijksoverheid.nl, WOB-verzoeken

7.2.3 Activiteiten

In totaal zijn de bibliotheekvestigingen van de Bibliotheek AanZet in 2016 ruim 1,13 miljoen keer bezocht. Dit geldt voor hun hele werkgebied, dus niet exclusief in de regio Drechtsteden. Dit komt neer op gemiddeld circa 220 bezoeken per 100 inwoners.

De bibliotheken in de regio Drechtsteden verzorgen minder activiteiten dan in Zuid-Holland en Nederland (figuur 7.8).

Figuur 7.8 Aantal activiteiten, 2016, absoluut

bron: rijksoverheid.nl, WOB-verzoeken

Naast het organiseren van activiteiten huisvesten veel bibliotheken informatiepunten. Dit zijn soms informatiepunten die direct gerelateerd zijn aan boeken lezen. Dit betreft bijvoorbeeld het Makkelijk Lezen Plein voor kinderen met dyslexie of een Anders Lezen Plein voor mensen met functionele of visuele beperkingen. Daarnaast zijn er informatiepunten

voor meer maatschappelijke ondersteuning, zoals een mantelzorgpunt, een juridisch informatiepunt of een jeugdpunt. Ook zijn er veel bibliotheken informatiepunten rond erfgoed, kunst en cultuur. De Bibliotheek AanZet heeft gemiddeld minder informatiepunten per gemeente voor inwoners van de regio dan gemiddeld in Zuid-Holland en Nederland (tabel 7.1).

Tabel 7.1 Informatiepunten in bibliotheken

	juridisch	gezondheid	historisch	jeugd	anders	gemiddeld aantal informatiepunten per gemeente in verzorgingsgebied
de Bibliotheek AanZet	0	0	1	0	Taalpunt (7)	0,5
Zuid-Holland	15	13	22	11	84	2,4
Nederland	24	34	93	43	312	1,3

bron: rijksoverheid.nl, WOB-verzoeken

Bijlage Werkwijze

Data verzamelen, controleren, bewerken en opslaan

De door de provincie aangeleverde gegevenslijst vormde de basis voor de dataverzameling. De gegevens zijn zo veel mogelijk op gemeente- en regioniveau verzameld voor de jaren 2007 tot en met 2017. Een deel van de gevraagde gegevens was beschikbaar via Statline van het CBS. Behalve van CBS-gegevens hebben we ook gegevens gebruikt uit andere bronnen zoals DUO en het Bedrijvenregister Zuid-Holland.

De door de provincie aangeleverde gegevenslijst vormde de basis voor de dataverzameling. De gegevens zijn zo veel mogelijk op gemeente- en regioniveau verzameld voor de jaren 2007 tot en met 2017. Een deel van de gevraagde gegevens was beschikbaar via Statline van het CBS. Behalve van CBS-gegevens hebben we ook gegevens gebruikt uit andere bronnen zoals DUO en het Bedrijvenregister Zuid-Holland.

Met betrekking tot de locaties van voorzieningen zijn wij in onze dataverzameling uitgegaan van het meest recente peiljaar. We hebben ons zo veel gericht op vestigingsniveau en niet op het niveau van de hoofdlocatie. Waar de bron extra informatie (bijvoorbeeld aantal leerlingen) bevat, hebben wij deze als attributen in de shapefiles opgenomen. Alle locaties zijn via de geocodeerservice van PDOK voorzien van coördinaten in het rd new-stelsel (EPSG 28992).

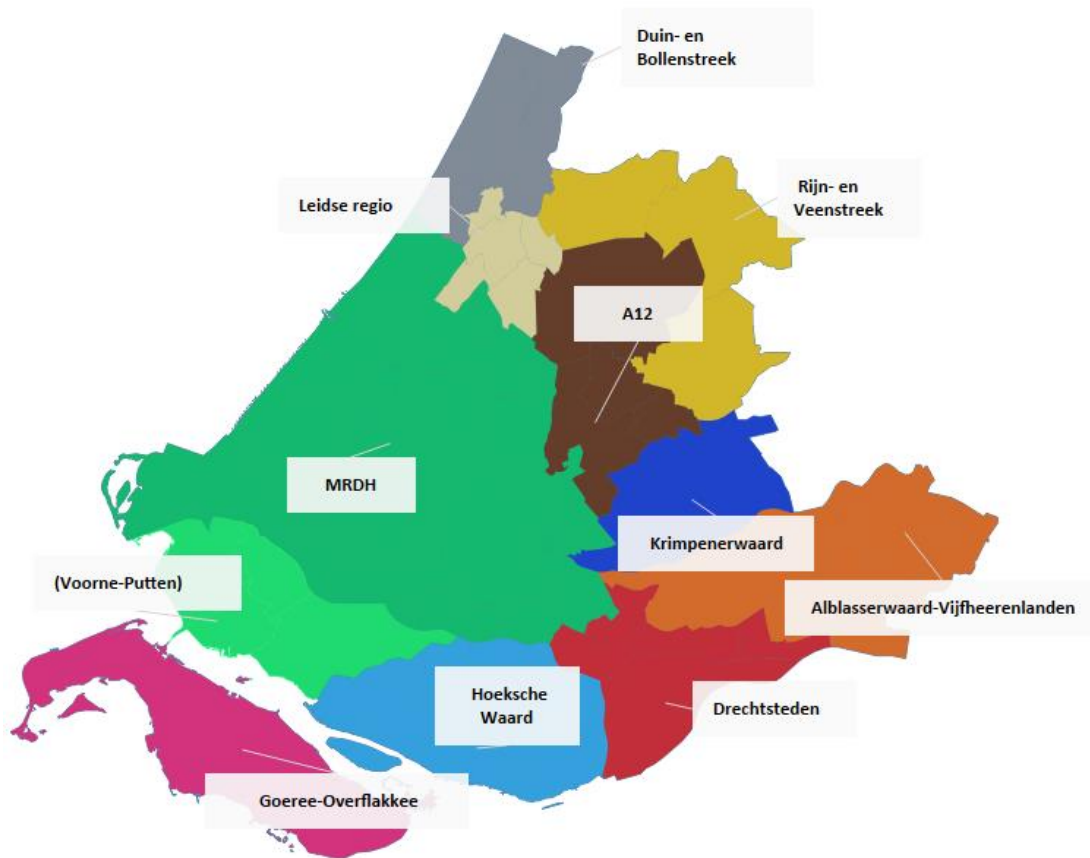
De data zijn in CSV-formaat en in shapefiles aan de provincie beschikbaar gesteld. Ook zijn de verzamelde data bij Tympaan opgeslagen. Hiermee zijn de data geborgd en kunnen als basis dienen voor toekomstige updates.

Regio-indeling

We hebben voor onderstaande elf Zuid-Hollandse regio's een maatschappelijk profiel opgesteld:

Leidse Regio, Duin- en Bollenstreek, Rijn- en Veenstreek, A12 Gouwe, Krimpenerwaard, Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH), Voorne-Putten, Drechtsteden, Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee.

Figuur 1 Regio-indeling voor maatschappelijke gebiedsprofielen

Opstellen van een maatschappelijk gebiedsprofiel

Een maatschappelijk gebiedsprofiel biedt aan de hand van indicatoren op het terrein van onder meer demografie, onderwijs, economie en arbeidsmarkt, inkomen en vermogen en zorg inzicht in hoe een gebied ervoor staat in vergelijking met Zuid-Holland en Nederland. Dit geeft de provincie de kennis over sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen die nodig is om tot een integrale gebiedsgerichte aanpak te komen. Wij hebben op twee manieren per gegeven/indicator vastgesteld hoe een gebied zich verhoudt tot Zuid-Holland en Nederland:

- **op basis van de data van het laatst beschikbare jaar.** Aan de hand van de gegevensverdeling is bepaald of de vergelijking door middel van de mediaan of het gemiddelde wordt gemaakt.
- **op basis van de ontwikkeling in de tijd.** Met behulp van een index is weergegeven hoe de indicator zich heeft ontwikkeld (stijging/daling) in vergelijking met Zuid-Holland en Nederland. Indien mogelijk/beschikbaar is er ook een index van de prognose weergegeven, eventueel op basis van extrapolatie.

Om op een juiste manier te vergelijken zijn (naast absolute) relatieve gegevens in de profielen opgenomen. Relatieve gegevens zijn berekend door de absolute gegevens af te zetten tegen de doelpopulatie. Dit kan de gehele bevolking betreffen, maar ook een gedeelte hiervan. Zo zijn bijvoorbeeld voortijdige schoolverlaters gekoppeld aan het totaal aantal leerlingen van het voortgezet onderwijs en mbo.